

De impact van vergrijzing op een jong woondorp
Een onderzoek op schaal van Stokrooie

Christophe Truyers
Universiteit Hasselt
Masteropleiding architectuur
Academiejaar 2015-2016

Seminarie stedenbouw
Promotor Oswald Devisch

Dankwoord

Voor aanvang wil ik graag de mensen bedanken die hebben bijgedragen tot de realisatie van deze masterscriptie. In de eerste plaats zijn er de docenten van de faculteit Architectuur en kunst van de Universiteit Hasselt. De verworven kennis en vergaarde competenties stelden me in staat tot de realisatie van deze masterscriptie. Ik dank met name de begeleiders van het seminariekeuzevak Stedenbouw, die me hebben geleerd om onderzoek te voeren op schaal van een buurt. Verder dank ik mijn promotor, Oswald Devisch, voor zijn begeleiding en advies gedurende het hele proces. Zijn ervaring en kennis over buurtonderzoek hebben me in de juiste richting weten sturen om een succesvol onderzoek te voeren.

Tevens dank ik de verschillende experts, waaronder Koen Knevels en Marijn Van De Weijer, voor hun onderzoek, verschaffing van inzichten en het vrijmaken van hun kostbare tijd voor interviews. Hun werk en opinies zijn van essentieel belang geweest om deze masterscriptie te helpen vormen.

Vervolgens bedank ik Tim Gijbels van de Dienst Bevolking Stad Hasselt, GIS-coördinator Paul Vos van stad Hasselt en het Hasseltse college van burgemeester en schepenen, voor de verschaffing en het vrijgeven van relevante gegevens uit het Rijksregister en GIS. Dankzij hun en de verschaftte gegevens heb ik concreet onderzoek kunnen voeren naar het casusdorp Stokrooie.

Tot slot gaat mijn bijzondere dank uit naar de ondervraagde inwoners van Stokrooie voor het vrijmaken van hun tijd en gastvrije ontvangst. Het is immers niet evident je persoonlijke leven en gedragspatroon uit de doeken te doen voor een student op interviewronde. Zonder hun inbreng en begrip kon ik niet het onderzoek voeren dat de basis vormt van dit werk.

Christophe Truyers

Abstract

Dit werk werpt een licht op de problematiek van een vergrijzende bevolking in een jong woondorp. Waarom is het belangrijk om dit dilemma aan te kaarten en welke stappen kunnen genomen worden?

De aanvang gebeurt door de problematiek aan te kaarten, waarbij een bescheiden blik wordt geworpen op het fenomeen van de vergrijzing en de relatie met de dorpen. Het onderzoek van Pascal De Decker vormt de basis. In het derde hoofdstuk schept dit werk het kader, door te polsen naar het huidig en toekomstig beleid van Vlaanderen en beleidsinstanties omtrent de materie. Wordt de problematiek erkent? Worden de aandachtspunten behandeld met concrete oplossingen en welke potentiële valkuilen zijn er? Er volgt een pleidooi voor een dorpenbeleid van plattelandsacademie Landelijke Gilden.

Om het onderzoek vorm te geven zal er op schaal van het dorp Stokrooie onderzoek gevoerd worden. Door interviews af te nemen bij de lokale bewoners wordt er gepolst naar de daily urban systems. Zo komen we te weten hoeveel belang bewoners hechten aan het leven op dorpsniveau en het sociaal contact met de buurt. De interviews behandelen tevens hun perspectief op het ouder worden en persoonlijke toekomstprojecties. Een samenvattende reflectie weet zo een beeld te schetsen van de huidige situatie.

De bekomen inzichten zullen een belangrijke factor zijn om potentiële toekomstscenario's op te stellen voor het dorp op straatniveau. Bij een tweede bezoek aan de lokale bewoners worden visualiseringen van de toekomstscenario's voorgelegd om reacties los te wekken en hun toekomstprojecties te toetsen. Experts zullen tenslotte hun mening geven over de toekomstprojecties en hun waarschijnlijkheid.

Inhoudstabel

Dankwoord	5
Abstract	7
Inhoudstabel	8
Inleiding	11
1. Van landelijk gehucht naar vergrijzend woondorp	13
1.1 Wet De Taeye	15
1.2 De babyboomers	17
1.3 Het fenomeen 'woondorp'	21
1.3.1 Schaalvergroting als oorzaak	21
1.3.2 Het verdwijnen van lokale ondernemingen en voorzieningen	23
1.3.3 Een gewijzigd woon- en gedragspatroon	23
1.3.4 Het woondorp als vloek of geschenk?	24
1.4 Vergrijzing in de dorpen	25
1.5 Conclusie	27
2. Een beleid voor dorpen	29
2.1 Beleidsplan Ruimte Vlaanderen & het Groenboek	31
2.2 Woonbeleid Midden-Limburg	35
2.2.1 Totstandkoming en werking	36
2.2.2 Huidig woningpatrimonium mist flexibiliteit	38
2.2.3 Ouderen en hun toevlucht tot de stad	39
2.2.4 Diversifiëring van woontypes	39
2.3 Plattelandsacademie Landelijke Gilden & het dorpenbeleid	41
2.4 Conclusie	43
3. Onderzoek op schaal van Stokrooie	45
3.1 Het dorp Stokrooie	47
3.1.1 Situering	47
3.1.2 Geschiedenis	49
3.1.3 Lokale voorzieningen	51
3.1.4 Lokale handelaars	56
3.1.5 Natuur en trekpleisters	59
3.1.6 Albertkanaal en brug	62

3.1.7 Openbaar vervoer	64
3.1.8 Conclusie	66
3.2 Analyse van de groei	67
3.2.1 Groei tussen 1970 en 1980	70
3.2.2 Groei tussen 1980 en 2000	72
3.2.3 Groei tussen 2000 en 2010	74
3.3 Daily Urban Systems: vraagstelling bij lokale bewoners	77
3.3.1 Het weekschema en regionale afhankelijkheid	77
3.3.2 Gebruik van openbaar vervoer	78
3.3.3 Sociale omgang met de buurt en familiaal contact	81
3.3.4 Woontevredenheid en toekomstperspectieven	84
3.3.5 Conclusie	85
4. Potentiële toekomstscenario's	87
4.1 Scenario's	89
4.1.1 Vergrijzing	89
4.1.2 Bevolkingsstagnatie/afname	90
4.1.3 Algemene bevolkingsgroei	93
4.1.4 Verjonging	95
4.2 Reacties op de toekomstscenario's	97
4.2.1 Lokale bewoners van Stokrooie	97
4.2.2 Woonbeleid Midden-Limburg	103
4.2.3 Marijn Van De Weijer	107
5. Besluit	111
6. Bijlagen	113
6.1 1e afgenomen interview gezin A	113
6.2 1e afgenomen interview gezin B	117
6.3 1e afgenomen interview gezin C	121
6.4 1e afgenomen interview gezin D	125
6.5 2e afgenomen interview gezin A	129
6.6 2e afgenomen interview gezin B	131
6.7 2e afgenomen interview gezin C	133
6.8 2e afgenomen interview gezin D	135
7. Bibliografie	137
7.1 Literatuur & bronnen	137
7.2 Afbeeldingen & figuren	141

Inleiding

Beleidsplan Ruimte Vlaanderen ziet Vlaanderen uitgroeien tot een polycentrisch netwerk van steden en voorzieningen. Goed bereikbare knooppunten zullen een hoofdrol spelen in deze visie, die tot stand komt door studie naar Daily Urban Systems en het bepalen van de typologieën van deze steden en gemeenten. Met dermate focus op deze “knooppunten” kan men zich afvragen welke visie dan geldt voor de dorpen en gemeenten buiten deze knooppunten. In het Vlaanderen van vandaag zien we reeds vele zogenaamde woondorpen, die iedere vorm van voorzieningen mist. Een onderbenutte kerk en een café op de hoek, veel meer rest er niet. Huidig en toekomstig beleid lijkt hier weinig aandacht aan te besteden, toch is er een bevolkingsgroep voor wie deze evolutie zeer nefast is: senioren. Ouder worden in een omgeving met gebrek aan zorg en voorzieningen lijkt wel het recept voor een potentiële verhuis naar de steeds duurder wordende rusthuizen en zorgflats in de knooppunten. Door de vergrijzing mag deze bevolkingsgroep niet onderschat of genegeerd worden en kan de toekomstige levenskwaliteit van een woondorp in vraag gesteld worden.

I. Van landelijk gehucht naar vergrijzend woondorp

1.1 Wet De Taeye

Na de Tweede Wereldoorlog werden vele West-Europese landen geconfronteerd met een grote woningnood (Theunis, 2006). Om richting te geven aan het woonbeleid en de bevolking financieel te steunen werd er in België actie ondernomen door de regerende partijen om oplossingen te bieden (Braem, 1954). Er ontstond al snel een tweesprong tussen de katholieke en socialistisch geïnspireerde visies om deze woningnood aan te pakken. De katholieken bij de Christelijke Volkspartij (CVP) hechtten belang aan de familiewaardes en kleine private eigendommen. Door stimulering van eigendomsverwerving in landelijke context en steun aan de gemeenten zou elke streek zich kunnen ontwikkelen. De Belgische Socialistische Partij (BSP) richtte hun peilers op een gecoördineerde en efficiënte aanpak van het kwantitatieve woningtekort. Grootschalige projecten zoals sociale groepswooningbouw in stedelijke agglomeraties werden onderbouwd met het modernistische ideeëngoed.

In 1948 goot volksvertegenwoordiger Alfred De Taeye de katholieke visie in een wetsvoorstel om premies toe te kennen voor het bouwen van eengezinswoningen en kleine landeigendommen in particulier bezit. Dit lag in het verlengde van de reeds bestaande Wet Moyersoën uit 1922 dat premies uitreikte ter eigendomsverwerving. Hierbij werd geen bovengrens van het inkomen vastgelegd, waardoor mensen uit alle klassen konden genieten van de financiële steun.

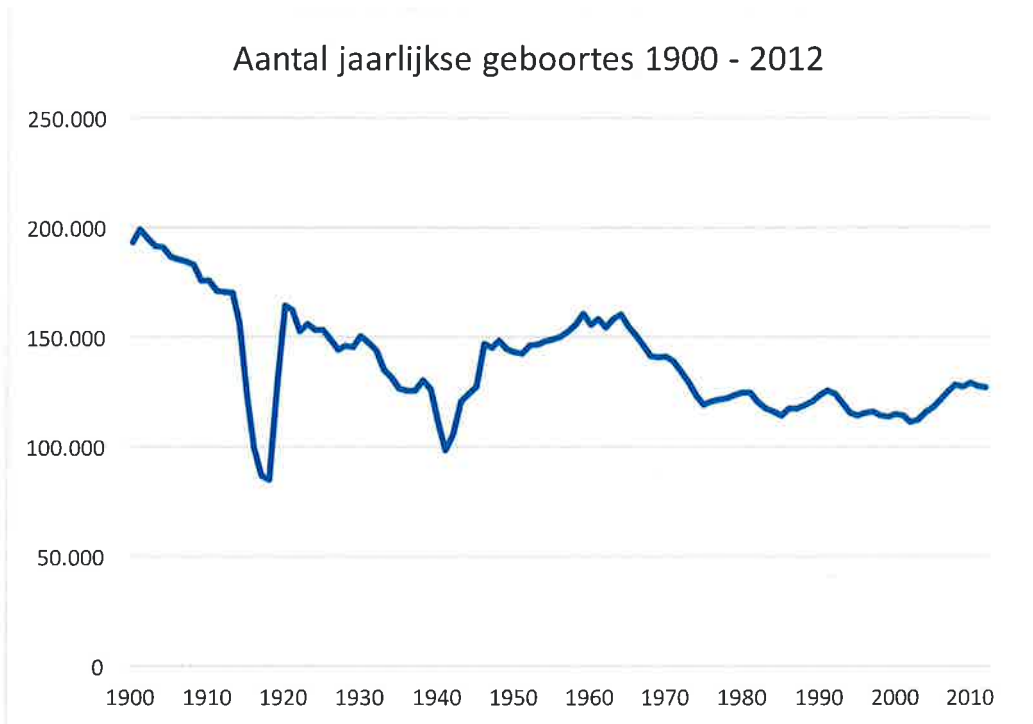
Socialistisch volksvertegenwoordiger en architect Fernand Brunfaut wist in 1949 het socialistische idee tevens om te zetten naar wet. Het wetsvoorstel werd door verschillende amendementen en uitvoeringsbesluiten echter beperkt tot de subsidiëring van grote infrastructurele ingrepen bij sociale woonwijken. De resulterende Wet Brunfaut was niet meer dan een afkooksel van het originele wetsvoorstel om sociale woningbouw als waardige tegenpool aan te bieden. Brunfaut's wet was hierbij onvoldoende opgewassen om de Wet De Taeye het hoofd te bieden (Floré, 2010).

Wet De Taeye groeide uit tot een groot succes en zou het Belgisch stedelijk landschap en woonbeleid voorgoed veranderen. Van 1950 tot 1970 zou 35,5% van alle nieuwbouw tot stand zijn gekomen dankzij de subsidiëring van Wet De Taeye. Vrijstaande woningen in landelijke omgeving werden schering en inslag. Het betekende de groei van vele dorpjes en een versnipperd stedelijk netwerk zoals we vandaag kennen (Floré, 2010).

1.2 De babyboomers

Het nieuwe woonbeleid in de naoorlogse periode is niet de enige factor voor de huidige demografische situatie van (woon)dorpen. In grote delen van West-Europa gaat deze periode tevens gepaard met een heuse babyboom. België was hierin zeker geen uitzondering. Door de verbeterde naoorlogse levensstandaard, economische groei, sociale zekerheid en De Taeye's gezin-stimulerende huisvesting schoot het aantal geboortes in de jaren 50-60 de hoogte in.

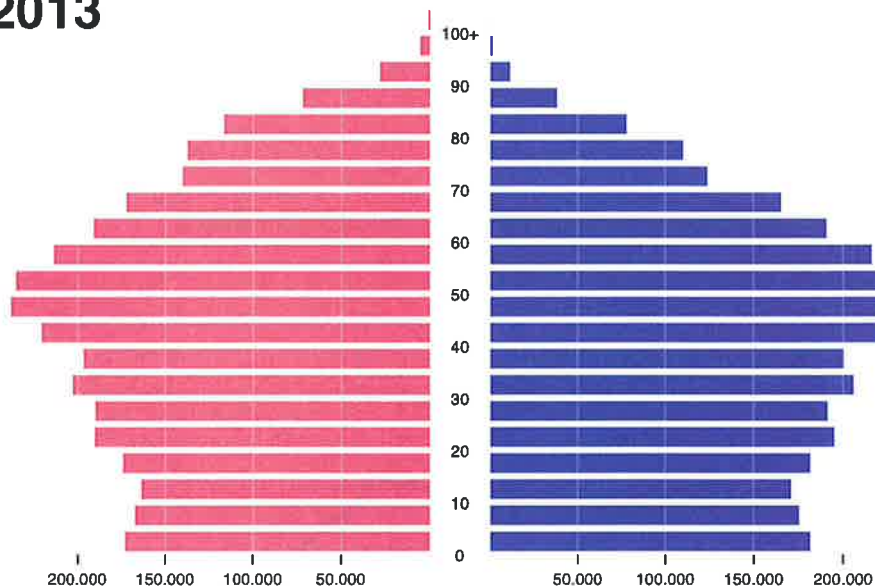

Afbeelding 2 Aantal geboortes België 1900-2012 (Eigen figuur, opgesteld a.h.v. gegevens uit Bevolking - Evolutie van het aantal geboorten in België sinds 1830-2012, 2014)

Wanneer we een blik werpen op de voorgaande grafiek kunnen we enkele belangrijke relevante tendensen vaststellen. Een eerste vaststelling is het verhoogde aantal geboortes tussen 1945 en 1970, de zogenaamde babyboom. In 1950 telde men 143.000 geboortes, een aantal dat in ruim 20 jaar tijd niet meer bereikt was. De geboortes bleven stijgen tot een absoluut hoogtepunt van 160.000 geboortes in 1964. Op dat moment is een omslag waarneembaar. Verdere evolutie toont een daling die aanhield totdat het aantal geboortes in 1975 slechts 120.000 bedroeg.

De tweede relevante vaststelling is de tendens in het aantal geboortes sinds deze babyboom tot heden. Dat aantal geboortes is sinds 1975 jaarlijks stabiel gebleven met slechts milde variaties van 111.000 geboortes tot 125.000 geboortes.

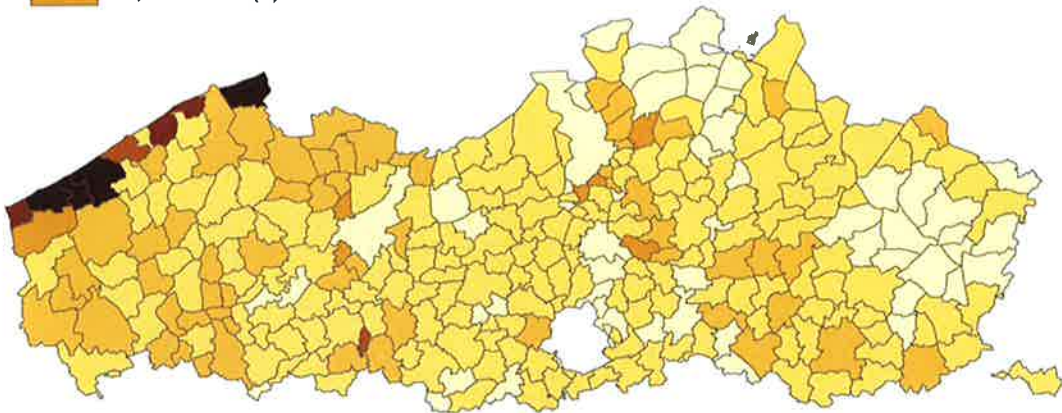
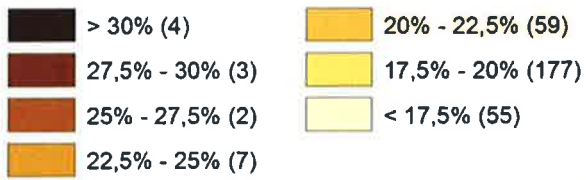
2013

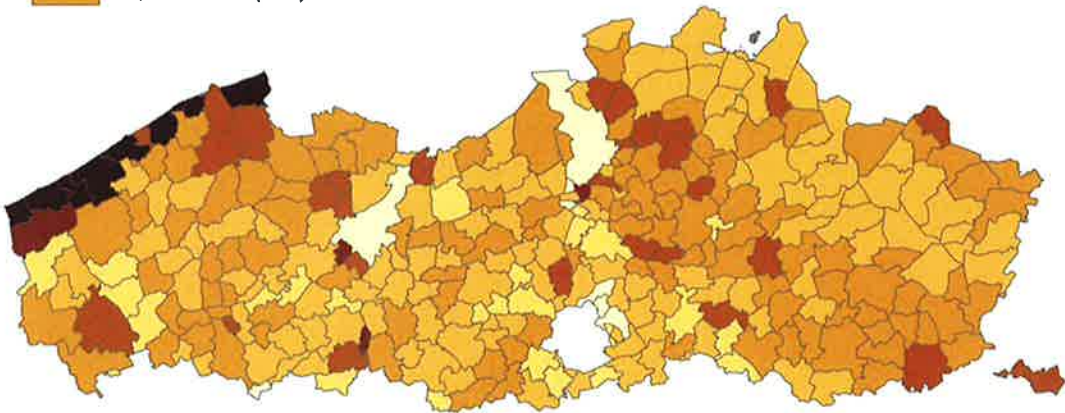
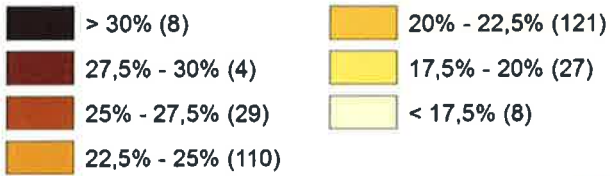
Afbeelding 3 Leeftijdspiramide Vlaams Gewest 2013 (Structuur van de bevolking volgens leeftijd en geslacht: leeftijdspiramide, 2015)

De evolutie van het aantal geboortes doorheen de afgelopen decennia tekent zich af op de huidige demografische samenstelling van de Vlaamse bevolking. Het hoge aantal geboortes in de jaren 60 vertaald zich naar een demografische meerderheid van mensen tussen de 40 en 60 jaar oud, anno 2013. Het Federaal Planbureau verwacht dat de Belgische 60-plussers zal groeien van ongeveer 2.420.000 in 2010, naar een kleine 3.800.000 in 2060; of een stijging met 55% (De Decker, 2015). Dezelfde raming voorziet dat het aantal 80-plussers bijna zal verdrievoudigen: van een goede 450.000 naar meer dan 1,1 miljoen (De Decker, 2015).

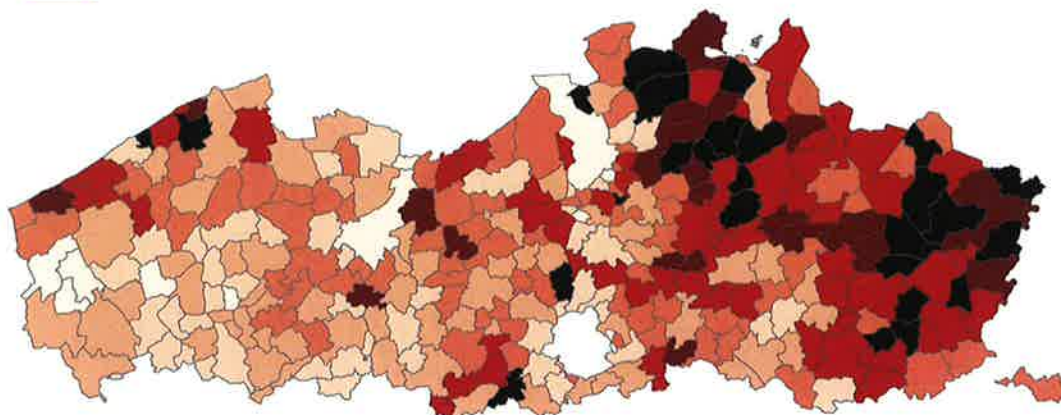

Afbeelding 4 Aandeel 65-plussers, 2014 (Resultaten van de bevolkingsprojecties: enkele blikvangers, 2015)

Afbeelding 5 Aandeel 65-plussers, 2024 (Resultaten van de bevolkingsprojecties: enkele blikvangers, 2015)

Afbeelding 6 Procentuele verandering in de 65-plussers, 2014-2024 (Resultaten van de bevolkingsprojecties: enkele blikvangers, 2015)

Zowel vandaag, als in de toekomst, wonen de meeste 65-plussers aan de kust. Bovenstaande afbeelding laat echter zien dat de grootste shift zal plaatsvinden in de provincies Antwerpen en Limburg. In de periode 2014-2024 zullen 26 Vlaamse gemeentes een groei van meer dan 35% kennen aan 65-plussers. 21 van deze gemeentes liggen in de genoemde provincies. Het onderzoek in kader van dit werk zal worden uitgevoerd in de risicoprovincie Limburg.

De vergrijzing valt niet te ontkennen, net zoals het aandeel mensen dat in woondorpen leeft. De context waarin deze babyboomers opgroeiden heeft de spreekwoordelijke ‘baksteen in de maag’ van de Belg geplaatst om de droom van huisje/tuintje verder te zetten. Het naoorlogse huisvestingsbeleid is ideaalbeeld geworden. Het is dus niet verwonderlijk dat de golf woningzoekenden van de babyboomgeneratie in de jaren 80 en 90 voor een groot deel hun toevlucht hebben gezocht naar de vertrouwde dorpen.

1.3 Het fenomeen ‘woondorp’

De naoorlogse wederopbouw en de impact van Wet De Taeye resulteerden in een periode van bloei voor de dorpen. De toenemende interesse en subsidie voor huisvesting in landelijke omgeving, gecombineerd met een beleid dat grote aandacht besteedde aan lokale voorzieningen, resulteerden in een nieuwe welvaart die het ‘autonome dorp’ (Thissen, Leefbaarheid en vitaliteit van dorpen, 2009) als machtig beeld schetste. Lokale infrastructuur en sociale voorzieningen in de vorm van verenigingen en activiteiten, gericht op bewoners en hun omgeving, bracht de sociale vitaliteit in dorpen naar ongekende hoogtes. Bewoners vonden in hun dorp niet enkel hun school, werk, winkels en voorzieningen, maar tevens familie en vrienden. Men bouwde er een sociaal netwerk op.

Professor Frans Thissen stelt:

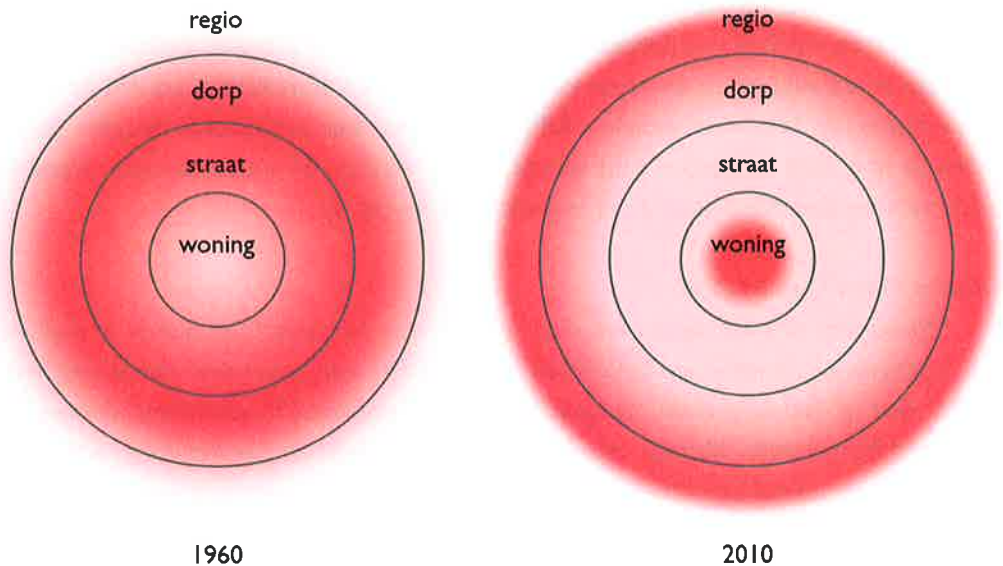
“Bewoners van het autonome dorp waren ‘van het dorp’: ze waren er geboren en opgegroeid. Ze woonden bovendien ‘op het dorp’: een groot deel van de dag brachten ze ook in het dorp door. Sociale samenhang ontstond in autonome dorpen op een vanzelfsprekende manier. Als je ‘van het dorp’ bent en ‘op het dorp’ woont, ben je ook vaker lokaal betrokken.” (Thissen, Leefbaarheid en vitaliteit van dorpen, 2009)

Frans Thissen beschrijft de bloei van het autonome dorp, maar constateerde tevens dat het autonome dorp heeft plaatsgemaakt voor het fenomeen van het ‘woondorp’. In alle dorpen is er immers sprake van verandering.

1.3.1 Schaalvergroting als oorzaak

Vanaf de jaren 70 is de aandacht voor lokale ontwikkelingen, voorzieningen, sociale vitaliteit en ondernemingen verschoven. Een eerste oorzaak die de verlegde focus en transitie naar woondorpen in gang heeft gezet is de toegenomen mobiliteit (De Decker, 2015). De verschuiving ging immers gepaard met de opkomst van de wagen. Willy Miermans, hoofdlector bij het instituut voor mobiliteit aan de Universiteit Hasselt, beschrijft hoe dit prille begin heeft geleid tot onze totaal misplaatste verknochtheid aan de auto (Miermans, 2015). De auto werd immers het nieuwe opium voor het volk. Een symbool van vrijheid en zelfredzaamheid dat men op de schouders van grote infrastructuurwerken tot recht heeft verhemeld. Verheerlijkt woordgebruik uit de autosector deed de grens tussen autopers en reclame vervagen, zodat zelfs vandaag enige kritiek op de autosector maar slecht wordt verdragen. De exponentiële stroomversnelling van autoverwerving, die toen plaatsvond, betekende een heuse economische en sociale schaalvergroting voor de Belg. Men kon niet alleen grotere afstanden afleggen naar werk, winkels en voorzieningen, maar tevens naar sociale contacten buiten het dorp. Ook de arbeidsparticipatie van vrouwen nam sterk toe,

met verwerving van belangrijkere functies en jobs in de steden (Thissen, 2007). Het belang van voorzieningen, werkgelegenheid en sociale contacten in eigen dorp nam steeds verder af.

Afbeelding 7 Area operandi van de Belg (eigen figuur, 2015)

De schaalvergroting of verruimde 'area operandi' van de Belg leidde tevens tot een schaalverkleining in eigen buurt (Thissen, 2007). De overgang tussen eigen woning en de regio wordt door middel van de wagen overbrugd, die de bestuurder afsluit van zijn buurt en dorp. De wagen is in zeker opzicht een bizar transportmiddel: Het verbindt ons met de ruime regio, maar sluit ons af van de naaste omgeving. Dat maakt dat het contact en belang van eigen dorp, buurt en straat, sterk is afgenomen. Frans Thissen benadrukt tevens de toegenomen oriëntatie op de eigen woning en het woondomein. De komst van televisie, computers en andere vormen van multimedia doen ons vaker en langer thuis vertoeven dan vroeger. Men moet zelfs het huis niet meer uit voor goederen of maaltijden dankzij online bestellingen en thuisleveringen. Sociale media brengt ons in contact met mensen die tientallen tot honderden kilometers verder wonen, terwijl we niet de naam kennen van het gezin dat 3 woningen verderop in de straat woont. Zelfs de eigen tuin is in belang afgenomen. Het onderhouden van een hof heeft de transitie van norm naar uitzondering doorgemaakt.

Men kan stellen dat het activiteitsgebied of 'area operandi' in de afgelopen 50 jaar een volledige ommekeer heeft gemaakt. Het eens zo populaire dorp-, buurt- en straatleven maakte plaats voor de eigen woning, de regio en daarbuiten.

1.3.2 Het verdwijnen van lokale ondernemingen en voorzieningen

Maar wat betekende de verlegde focus van Belg en beleid dan voor de ondernemingen in de dorpen? Erwin Van Der Kelen, bestuurder Unizo, haalt aan dat de evolutie naar woondorpen ook duidelijke oorzaken en gevolgen kent bij de zelfstandigen. Doordat de Belg mobieler is geworden werd de komst van supermarkten en groothandelszaken warm onthaald. Goedkopere prijzen, een groter aanbod en reclamecampagnes via media verspreid lokten de Belgen massaal uit hun dorpen. Ketens in de steden weten ook steeds vaker klanten weg te plukken van kleine handelaars in zowel stad als dorp. Ondernemers in dorpen staan bijgevolg onder grote druk en de zaak overlaten is ook niet meer evident (Van Der Kelen, 2015). Het winkeltje op de hoek of de lokale bakker en slager hebben het steeds moeilijker. In vele dorpen zijn deze standaarden reeds verdwenen.

1.3.3 Een gewijzigd woon- en gedragspatroon

We kunnen dus stellen dat de ‘modus operandi’ van de Belg in de afgelopen decennia een drastische shift onderging. Het gedrag op mesoniveau, die zich verhoudt tot de buurt- en dorpsgemeenschap heeft plaatsgemaakt voor een herleidde focus naar micro- en macroniveau. Werkgelegenheden, shoppingsgelegenheden, uitgaansbuurten en zelfs vrienden maakt men zich eigen op macroniveau, terwijl een schaalverkleining in eigen woonomgeving het gevolg is van een afnemende interesse in de buurt- en dorpsgemeenschap.

Frans Thissen en Filip Canfyn stellen dat mensen nu een ander woongedrag vertonen, waarbij men tegenwoordig een ander oordeel gaat vellen over een dorp of potentiële woonlocatie dan dat men vroeger deed. In het autonome dorp bood dorpsgebondenheid een duidelijk referentiekader. Je bent er misschien geboren, opgegroeid, je werkt er, doet er boodschappen, hebt er familie wonen en je hebt er een sociaal netwerk opgebouwd. Het traditionele kader van ‘machtig beeld’ (Thissen, 2007) is hier van belang en men scheidt een oordeel over de voorzieningen van het dorp. Bij het woondorp als opkomend referentiekader hebben mensen echter andere belangen. Het dorp wordt beperkt tot een anonieme locatie voor je adres, in context van het regionale voorzieningenaanbod (Canfyn, 2015).

Filip Canfijn stelt:

“De groeiende consumenten-behoefte aan groen, rust en landelijkheid, die de ambitie van het suburbaan woongedrag onderbouwt, en de groeiende consumenten-behoefte aan goedkopere bouwgronden, die het rendement van het suburbaan woongedrag uitmaakt, leiden tot die slaapwijken tussen en rond dorpen, die zowel groen, rust en

landelijkheid als goedkopere bouwgronden schaars maken en dus de opzet zelf van de rurbanisatie pijnlijk ondermijnen.” (Canfyn, 2015).

Deze gewijzigde belangen doet ons ‘shoppen’ naar een adres. Dorp en land geraken daardoor monofunctioneel vermarkt als grond en vastgoed (Canfyn, 2015). Het gedrag van de bewoners regionaliseert waardoor de relatie met de lokale gemeenschap en het dorp steeds losser wordt. Het dorpskarakter en de leefbaarheid in het autonome dorp gaan daarom als een spiraal omlaag bij de evolutie naar een woondorp.

1.3.4 Het woondorp als vloek of geschenk?

Betekent al het voorgaande dan dat een woondorp iets uitsluitend negatief is en steeds synoniem staat met een gebrek aan leefbaarheid? Volgens Frans Thissen biedt een woondorp net de opportuniteit om leefbaarheid naar de 21e eeuw te brengen. Zonder de gevolgen van vergrijzing, de individualisering, het verdwijnen van lokale voorzieningen en de gevolgen van individualisering voor sociale samenhang te bagatelliseren, is het van groot belang inzicht te krijgen hoe leefbaarheid en sociale vitaliteit kunnen ontstaan op basis van nieuwe voorwaarden (Thissen, 2009). Men moet niet het verloren gegeven van het traditionele autonome dorp najagen en diens achtergrond van leefbaarheid en sociale vitaliteit kunstmatig te institutionaliseren. Men moet inzicht verwerven hoe op basis van de nieuwe voorwaarden leefbaarheid en sociale vitaliteit in dorpen kan ontstaan (Thissen, 2009).

Doordat bewoners hun oordeel steeds vaker baseren op de kwaliteit van de woonfunctie kan de ontwikkeling van de woonfunctie in eigen streek een katalysator zijn om de leefbaarheid en sociale vitaliteit te doen verhogen. Dit kan leiden tot nieuwe voorzieningen zoals de ontwikkeling van gemeenschapsinitiatieven, die een resultaat worden van leefbaarheid. Om sociale vitaliteit te bekomen is er echter meer nodig. Een succesvol woondorp kan je bepalen aan de graad van lokale betrokkenheid van diens bewoners, niet aan de graad van voorzieningen. In het kader van vergrijzing is lokale betrokkenheid echter een extra uitdaging om te overbruggen. Volgend onderzoek moet uitwijzen of de huidige inwoners van een casuswoondorp sociaal actief zijn in de buurt en zich geëngageerd voelen om tijdens hun oude dag lokaal betrokken te wezen. In het scenario waar nieuwe inwoners het vergrijzend woondorp verrijken wordt bekeken of deze inderdaad een katalysator zijn om de leefbaarheid en sociale vitaliteit te doen verhogen.

1.4 Vergrijzing in de dorpen

Wanneer over de problematiek van vergrijzing wordt gepraat, associëren mensen dit met de betaalbaarheid van pensioenen en gezondheidszorg. Pascal De Decker, professor aan de faculteiten architectuur van campussen Sint-Lucas Brussel en Gent, haalt aan dat er echter zelden wordt nagedacht over wonen en de woonomgeving. Mensen die ouder worden, brengen meer tijd door in eigen woning en omgeving. Helaas bieden dorpen zelden een kwalitatieve woonomgeving voor senioren. De publieke ruimte, de positie van de buurt t.o.v. omliggende buurten, het verkeer en de aanwezigheid van voorzieningen zijn vaak hekelpunten (De Decker, 2015). Minister van Welzijn Vandeuren beschrijft in zijn beleidsnota: *“Een kwaliteitsvolle woon- en leefomgeving bestaat uit een toegankelijke, levensloopbestendige ruimte en wijken met nabije, bereikbare en beschikbare basisvoorzieningen, gerealiseerd in flexibele, multi-inzetbare gebouwen en gekaderd in een sociaal aanvaardbaar beleid van stads- en dorpsvernieuwing”* (Vandeuren, 2014)

Men mag niet onderschatten hoeveel ouderen wonen in zulke woondorpen. Zoals eerder besproken (zie 1.1 Wet De Taeye en 1.2 De babyboomers) heeft het naoorlogse huisvestingsbeleid, gecombineerd met het gebrek aan ruimtelijke ordening, vele mensen een droom doen nastreven om een eigen gezinswoning te realiseren buiten de steden. Deze woonomgevingen werden doorheen de jaren steeds meer afhankelijk en afgestemd op automobilititeit, waarbij voorzieningen in economisch opzicht behouden steeds moeilijker werd. Wanneer men ouder wordt, wordt het gebruik van de wagen minder vanzelfsprekend, tot soms onmogelijk.

De Decker noemt de aanwezigheid, bereikbaarheid en een gedecentraliseerd aanbod van voorzieningen cruciaal volgens 3 redenen; *“Ten eerste vergt het een minder grote inspanning om zich zelfstandig te verplaatsen naar basisvoorzieningen zoals bakker, slager en kruidenier wanneer die dichtbij zijn. Ten tweede, als ze dichtbij zijn, worden ouderen ertoe aangezet om te wandelen, wat goed is voor de gezondheid. En ten derde is een goed ontsloten omgeving goed voor het psychisch welbevinden van de ouderen”* (De Decker, 2015). Helaas staat dit niet in relatie met de realiteit. Ouderen vinden dat er te weinig rustbanken (39%), kruidenierszaken (36%) en postkantoren (32%) in hun onmiddellijke woonomgeving zijn (De Decker, 2015). Bovendien bieden maar weinig (woon)dorpen ruimte voor voetgangers aan de straatkant. Voetpaden zijn veelal afwezig, waardoor men op de weg moet lopen.

Ondanks de ongeschikte woningen en woonomgeving willen maar weinig ouderen verhuizen. In een algemene trend naar vermaatschappelijking van de zorg noemt men het ‘ageing in place’ (De Decker, 2015). Zorgbeleid streeft naar het maximaal ondersteunen van mensen in hun thuissituatie en woonomgeving. Dit ideaalbeeld veronderstelt echter dat de woning en woonomgeving aangepast zijn, wat vaak niet is (De Decker, 2015).

Hoe organiseert men zulke zorg zelfs? Wanneer mensen zo verspreid wonen? De Decker stelt: *“Ageing in place, het de facto blijven wonen in de gezinswoning, lijkt o.i. op een romantisch plaatje dat lijkt voorbij te gaan aan moeilijkheden die met ouder worden gepaard kunnen gaan: hele dag alleen zijn, geen vrienden en kennissen noch familie in de buurt, ontbrekende of inefficiënte mantelzorg, betaalbaarheid van de zorgverlening.”* (De Decker, 2015)

De Decker verwacht moeilijkheden om drie redenen:

- 1) *Meer en meer ouderen zullen in onaangepaste woningen wonen,*
- 2) *Meer en meer ouderen zullen in omgevingen wonen waar niet eens basisvoorzieningen aanwezig zijn,*
- 3) *(Gespecialiseerde) zorg zal/kan niet overal aanwezig zijn.* (De Decker, 2015)

De Decker voert binnen Housing and Urban Studies (HaUS) van de KULeuven, samen met SumResearch, onderzoek uit naar vergrijzing op het platteland.

1.5 Conclusie

De cijfers liegen er niet om: de leeftijdscategorie van 40 tot 60-jarigen is het sterkst vertegenwoordigd in het demografisch landschap anno 2015. De babyboom van weleer maakt dat een vergrijzende bevolking slechts een kwestie van tijd is.

Deze bevolkingsgroep groeide op in een klimaat waarin privaateigendom van land en eengezinswoningen de norm waren. Met de spreekwoordelijke ‘baksteen in de maag’ bouwde de Belg zijn woning in de dorpen en landelijke gebieden, die snel gehele woonwijken vormden.

Het ‘autonome dorp’ waarin deze mensen opgroeiden en bouwden is echter bedreigd. De komst van de wagen betekende een heuse economische en sociale schaalvergroting voor de Belg. Winkels, jobs, familie en vrienden waren niet langer beperkt tot dorp en de nabije regio. Het belang van eigen buurt en dorp nam af. De komst van televisie, computers en andere vormen van multimedia en telecommunicatie, gaven ons tenslotte nóg minder redenen om het huis te verlaten en actief te zijn in eigen buurt of dorp. Lokale voorzieningen, ondernemingen en handelaars staan onder grote druk en verdwijnen mondjesmaat uit de dorpen. Het ‘autonome’ dorp van weleer is steeds vaker een ‘woondorp’, niet meer dan de omgeving waar je woning staat.

Toch hoeft de transitie naar een woondorp niet een exclusief negatieve ontwikkeling te zijn. Frans Thissen gelooft dat een woondorp net de opportuniteit biedt om leefbaarheid naar de 21^e eeuw te brengen. Het succes van een dorp meet je aan de lokale betrokkenheid van diens bewoners (Thissen, 2009). Een uitdaging volgens Pascal De Decker, die zich vooral vragen stelt bij mobiliteit en zorg voor senioren.

Het is duidelijk dat zulke dorpen niet aan de kantlijn mogen staan van ontwikkeling. Een beleid voor dorpen en een concreet woonbeleid, dat weet om te springen met de eengezinswoningen die het landschap bepalen, zijn vereist om aan de toekomst te timmeren van het woondorp. In het volgend hoofdstuk gaan we dieper in op de beleidsplannen en visies omtrent dorpen.

2. Een beleid voor dorpen

2.1 Beleidsplan Ruimte Vlaanderen & het Groenboek

Het is niet zo evident om te bepalen hoe we onze karige ruimte in Vlaanderen dienen te ontwikkelen voor een zo kwalitatief mogelijk resultaat. Doordat België pas in een laat stadium een ruimtelijk beleid kreeg is een overkoepelende visie immers lang uitgebleven. Men diende de afgezonderde ingrepen en visies tussen de verschillende gemeenten en provincies een duidelijke richting te geven om het Vlaanderen van morgen te scheppen. Daarom heeft de Vlaamse Regering in 1997 een wetenschappelijk onderbouwde visie naar voren geschoven om te gelden als ruimtelijk beleid. Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen is hierbij geboren. Dit beleidsplan presenteerde een overkoepelend toekomstbeeld voor Vlaanderen en gaf aandacht aan vier invalshoeken: de stedelijke gebieden, het buitengebied, economische gebieden en lijninfrastructuur. Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen is richtinggevend voor de provinciale en gemeentelijke structuurplannen. De doelstellingen van het beleidsplan zijn het streven naar het aansluiten van nieuwe ontwikkelingen bij reeds ingenomen ruimte, duurzaam ruimtegebruik en focus op open en stedelijk Vlaanderen. In 2003 bood een herziening extra aandacht aan de aanpak van knelpunten en in 2011 volgde de tweede herziening dat een nieuw beleidsplan voorbereidde op basis van geactualiseerde prognoses en evoluties. De Vlaamse Regering startte het proces tot de vaststelling en Beleidsplan Ruimte Vlaanderen is hierbij geboren.

Beleidsplan Ruimte Vlaanderen zal voortbouwen op de krachtlijnen van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen om de toekomstvisie van het ruimtelijke beleid te definiëren. In het kader van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen werd in 2012 het Groenboek goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Het Groenboek is een eerste aanzet tot een nieuw ruimtelijk beleid, dat dient als basis voor maatschappelijk debat. Het Groenboek en bijhorende reacties zullen richting te geven aan het Witboek, dat op zijn beurt de krachtlijnen zal schetsen voor het ruimtelijk beleid in het Vlaanderen van morgen.

Aangezien het Witboek nog niet in zijn definitieve vorm is gegoten, zal in dit werk het Groenboek gehanteerd worden om de visies voor het ruimtelijk beleid in Vlaanderen vast te stellen. De discussies die worden aangewakkerd en de conclusies die getrokken worden uit dit werk kunnen bijgevolg een bijdrage betekenen voor het Groenboek, om zo een beter Witboek te bekomen dat de woondorpen en de vergrijzing niet negeert.

De belangrijkste vraag die we ons dan dienen te stellen is: “Negeert het Groenboek de dorpen en de vergrijzing?”. Het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen biedt in het Groenboek immers veel aandacht aan het huisvesten van nieuwe gezinnen (Groenboek - Vlaanderen in 2050: mensenmaat in een metropool?, 2012). Tegen 2030 dient men een ruimtelijk beleid te hebben voor minstens 330.000 nieuwe gezinnen bovenop de 2,7 miljoen bestaande woningen zonder dat Vlaanderen één volgebouwde agglomeratie wordt. Om dit te bereiken en Vlaanderen

tevens economisch sterk te maken, ziet men Vlaanderen uitgroeien tot een polycentrisch netwerk van steden en voorzieningen. Goed bereikbare knooppunten zullen een hoofdrol spelen in deze visie, die tot stand komen door studie naar Daily Urban Systems en het bepalen van de typologieën van deze steden en gemeenten. Met dermate focus op deze “knooppunten” voor zorg en voorzieningen kan men zich afvragen welke visie dan geldt voor de dorpen en gemeenten buiten deze knooppunten. Een evolutie naar woondorpen, waarbij men voor gratie neemt dat diens inwoners moeten vertrouwen op dagelijks pendelen naar de steden?

In de vorige beleidsplannen zijn dorpen vaak aan de kant geschoven of simpelweg genegeerd. Gelukkig is het tij aan het keren en brengt het Groenboek daar nu verandering in. In het Groenboek is er meermaals sprake van ‘dorpskernen’, bijvoorbeeld *“De talrijke historische binnensteden en dorpskernen dragen bij aan de identiteit en de aantrekkelijkheid van onze leefomgeving.”* en *“Op schaal van steden en dorpen vinden we een fijnmazig fiets- en voetgangersnetwerk aangevuld met collectief vervoer cruciaal.”* (Groenboek - Vlaanderen in 2050: mensenmaat in een metropool?, 2012). De aandacht voor dorpen heeft op deze manier reeds zijn weg gevonden in het Regeerakkoord van de Vlaamse Regering 2014–2019.

In dit regeerakkoord staat (p.74):

“Een dorp of woonwijk is niet te verengen tot een geheel van woningen, gebouwen en voorzieningen, het is veeleer een leefgemeenschap van burgers met eigen specifieke lokale noden. Het dorp is het niveau waar burgers vanuit een –soms vaag-identiteitsgevoel en een ‘gevoel van behoren tot’, zelf initiatief (kunnen) nemen om hun omgeving zo leefbaar mogelijk te houden. Het is het niveau waarop een participatief beleid concreet gestalte kan krijgen door ‘deze collectieve zelfredzaamheid’ vanuit de overheid te stimuleren, te ondersteunen en te faciliteren.

Een dorpenbeleid zal bijdragen tot een eigentijds en gedragen antwoord op de uitdagingen van het platteland.

Vlaanderen zal een dorpenbeleid voeren door te zorgen voor een aangepaste dienstverlening en het vrij initiatief en het vrijwilligerswerk te ondersteunen. De plannen regeloverlast voor verenigingen wordt weggewerkt.” (Regeerakkoord van de Vlaamse Regering 2014-2019, 2014)

Meer dan ooit wordt er in een ruimtelijk beleidsplan voor Vlaanderen aandacht besteed aan gemeenschappelijke belangen. *“Op maat van de mensen”* stelt het Groenboek. Het erkent een historisch verankerde kleinschaligheid als kwaliteit die gewaarborgd moet blijven.

“Metropool Vlaanderen” mag dus niet uitgroeien tot één grootstedelijk gebied. Een belangrijk statement wanneer je spreekt over de toekomst van ‘Verkavelingsvlaanderen’ (Canfyn, 2015). De prognose van minstens 330.000 nieuwe gezinnen in Vlaanderen voorziet immers dat 40% op het platteland gerealiseerd zal worden (Lhermitte, 2015).

Concreet stelt het Groenboek het volgende:

“Mede dankzij de inspanningen van veel partners heeft het ruimtelijk beleid tot zichtbare resultaten geleid... Toch is er nog werk aan de winkel. Zo hebben we de suburbanisatie en versnippering van de open ruimte nog onvoldoende onder controle...”

Ruimtelijk beleid heeft als opdracht de juiste ruimtelijke condities te scheppen voor maatschappelijke projecten. Dit gebeurt met een zeer brede blik die uitgaat van gemeenschappelijke belangen. Zo draagt het bij aan het ontwikkelen van aangename steden en dorpen, het goed functioneren van economische activiteiten, het behoud van open ruimte en een vlotte mobiliteit...

Het betrekken van partners en burgers is essentieel. Alleen zo kunnen we de vele individuele vragen integreren tot een gezamenlijk belang...

Vlaanderen wil stapsgewijs evolueren naar een regio waar de totaal bebouwde oppervlakte niet meer toeneemt. Om deze transitie mogelijk te maken, willen we de bestaande bebouwde ruimte efficiënter en slimmer gebruiken voor wonen, werken, winkelen en recreëren.”

(Groenboek - Vlaanderen in 2050: mensenmaat in een metropool?, 2012)

Het Groenboek erkend het belang van de beperkte open ruimte die ons rest in Vlaanderen. Bijkomende ontwikkelingen, activiteiten en huisvesting moeten een plaats zoeken binnen de reeds bebouwde ruimte (Groenboek - Vlaanderen in 2050: mensenmaat in een metropool?, 2012). Dorpen zullen hierin een grote rol spelen, waarin de visie plaats geeft aan “*slimmer wonen, werken, winkelen en recreëren*”, op maat van mensen.

Men moet echter in het achterhoofd houden dat het Groenboek slechts een visie presenteert, als schets voor het uiteindelijke Witboek. De visie van Vlaanderen vormt slechts een kader voor het lokale beleid. De uiteindelijke uitvoering en beleidsplannen voor een zeker (woon)dorp liggen in handen van de lokale beleidsdiensten en gemeentes. In volgend hoofdstuk gaan we op interview bij de dienst ‘Woonbeleid Midden-Limburg’ om meer te weten te komen.

“ De historisch verankerde kleinschaligheid onderscheidt Vlaanderen van andere stedelijke regio's.

Afbeelding 8 "De historisch verankerde kleinschaligheid onderscheidt Vlaanderen van andere regio's" (Groenboek, pg.30, 2012)

2.2 Woonbeleid Midden-Limburg

Binnen de grenzen van het RUP (ruimtelijk uitvoeringsplan) van het Vlaamse Gewest, stellen gemeentes hun lokaal beleid op. Welke aandacht besteed men hier aan de lokale woondorpen en de potentiële vergrijzing? Wat is het beleid en hoe is hun visie voor de dorpen? In het kader van het volgend onderzoek in casusdorp Stokrooie, richten we ons tot de dienst ‘Wonen stad Hasselt’, dat nu lid is van de intergemeentelijke samenwerking ‘Woonbeleid Midden-Limburg’. Deze samenwerking bundelt de krachten van Hasselt, Diepenbeek en Zonhoven, en houdt zich bezig met acties door de projectcoördinator, beleids- en sociale adviseurs zoals:

- *Het uitwerken van een woonbeleidsvisie d.m.v. een structureel, lokaal woonoverleg met alle woonactoren.*
  - *De bewaking van de woonkwaliteit en de verbetering van het woonpatrimonium met het oog op betaalbaar wonen*
  - *Het verder uitwerken van het aanbod van gestructureerde basisinformatie voor de inwoners.*
  - *De uitbouw van een woonloket waar men terecht kan voor alle vragen omtrent wonen (sociale huisvesting, huren, premies inzake renoveren en isoleren, het berekenen van de energiefactuur,...)*
  - *Het sensibiliseren van inwoners d.m.v. infosessies, deelname aan evenementen en andere acties,...*
  - *Een nauwe samenwerking met de lokale duurzaamheidsambtenaar op vlak van duurzaamheid, het OCMW op vlak van doelgroepenbeleid,...*
- (Woonbeleid Midden-Limburg, 2013)

Op 6 januari 2016 is in het kader van dit werk een interview afgenomen met contactpersoon Koen Knevels, woonmanager bij ‘Woonbeleid Midden-Limburg’ (Knevels, 2016). De volgende tekst is tot stand gekomen door dit interview, waarbij het ‘Woonbeleidsplan 2014’ en het eindrapport ‘Leefkwaliteitsplan Hasselt 2030’ worden gehanteerd.

2.2.1 Totstandkoming en werking

Om te kunnen spreken over de werking, huidige situatie en ontwikkelingen van morgen binnen ‘Woonbeleid Midden-Limburg’, werpen we eerst een blik in het verleden om de context te scheppen.

In 1997 werd met het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen de eerste steen gelegd voor een gefundeerd woonbeleid. Het bevoegde Vlaamse Gewest bepaalde hierin een taakstelling naar wonen voor de regionaal stedelijke gebieden. De taakstellende woonbehoefte omschreef voor Hasselt een zekere groei tegen 2012. Voor de prognose periode 2007-2022 werd de totale woonbehoefte geraamd op 8081 à 9002 woonegelegenheden. In praktijk heeft Hasselt voor de periode 1992-2012 reeds een aangroei van 7782 huishoudens gekend. (Leefkwaliteitsplan Hasselt 2030, 2015)

Om de taakstelling zoals door de Vlaamse overheid gedefinieerd te kunnen realiseren werd een woonbehoeftestudie uitgevoerd op de afbakening van het regionaalstedelijk gebied Hasselt-Genk. Bij de gemeenteraadsbeslissing van 25 maart 2003 heeft Hasselt de woonbehoeftestudie goedgekeurd. Nadat het document ter beoordeling werd voorgelegd aan AROHM werd bij besluit van 16 oktober 2013 een principiële akkoord verleend. De afspraken uit het structuurplan Vlaanderen, onderbouwd met een woonbehoeftestudie, waren hierbij omgezet naar een provinciaal principiële akkoord (PRIAK). Dit PRIAK werd doorvertaald in het woonbeleid.

Na jaren studie en bijschaving heeft dit in 2009 geleid tot het ruimtelijk structuurplan van Hasselt. In deze fase werd er concreet vormgegeven aan de gewenste ruimtelijke ontwikkeling in de verschillende deelruimten van de gemeente. Doordachte ontwikkeling van woongebieden en in de gewenste nederzettingcultuur staan voorop. Over de woonprojecten zegt het richtinggevend deel het volgende:

“Gelet op de stedelijke taakstelling (kwantitatief), dient het grootste deel van het aanbod aan niet uitgeruste woon- en woonuitbreidingsgebieden, én van de reconversiegebieden én van het te ontwikkelen oostelijke stedelijke verwervingsgebied (Pietelbeek) op korte en middellange termijn affectief tot ontwikkeling gebracht te worden. Het is belangrijk voor de goede stedelijke ontwikkeling dat nieuwe en zeker grootschalige ontwikkelingen op een doordachte wijze plaatsvinden. Bij het bijkomend voorzien van een groot aantal woningen dienen het bestaande schaalniveau, de eigenheden en kwaliteiten van een gebied gerespecteerd te worden. Zulke ontwikkelingen vragen eventueel maar niet noodzakelijk ook bijkomende ontsluitingsmogelijkheden, sociale voorzieningen (school, buurthuis, jeugdvoorzieningen, ...), ruimte voor ontspanningsmogelijkheden, ...

Elk te ontwikkelen gebied moet hier dan ook op onderzocht en eventueel bijgestuurd worden.” (Structuurplan Hasselt, 2009)

Dit onderzoek valt in de handen van ‘Woonbeleid Midden-Limburg’. De woonomgevingen worden onderworpen aan een woonstudie voor de gewenste ruimtelijke structuur. De ruimtelijke kwaliteit dient men te garanderen voor de ontwikkeling van de perifere woonomgevingen, in relatie tot de bestaande context (Leefkwaliteitsplan Hasselt 2030, 2015). ‘Woonbeleid Midden-Limburg’ maakte woonstudies op in samenspraak met de buurtbewoners (participatietraject in de periode 2007-2009) die vervolgens het ruimtelijk toetskader vormen voor de ruimtelijke ontwikkeling van de gebieden.

Koen Knevels legt uit hoe deze onderzoeken worden uitgevoerd en wat de aandachtspunten zijn: *“We doen aan een aanbodbeleid”* zegt Koen Knevels. *“We onderzoeken waar er behoefte aan is”*. *“De stad of regio wordt verdeeld in verschillende aandachtsgebieden. Deze aandachtsgebieden zijn op hun beurt onderverdeeld in statische sectoren die ons toelaten om met bevolkingsgegevens te kunnen werken. Ieder aandachtsgebied wordt aan bepaalde criteria getoetst.”*. Men stelt zich vragen zoals: *“Wat zijn de problemen op dit moment en hoe kan een nieuwe ontwikkeling voor oplossing zorgen?”*. Hij stelt dat onderwijs dan meestal een probleem is.

In 2014 heeft het Vlaamse Gewest het structuurplan omgezet naar een gewestelijk RUP. *“Door de versnelde vrijgave werd Hasselt gepakt in snelheid.”* stelt Koen Knevels. *“De gemeente verkiest om te groeien in een eigen tempo in plaats van een zekere groei opgelegd te krijgen door het Vlaamse Gewest. De opgelegde groei is groter én moet tevens sneller plaatsvinden dan Hasselt zou wensen.”*. Men vreest dat er nu een “schokeffect” zal ontstaan. *“Met schokken groeien is niet goed, Hasselt had dit liefst voorkomen. Dit gaat ten koste van aangrenzende gemeentes, die het risico lopen leeggezogen te worden. Het betekent ook dat minder geschikte gebieden nu moeten vrijgegeven worden voor woonuitbreiding. Het woonbeleid heeft er dus niet altijd controle over.”* benadrukt Knevels.

Ondanks jaren voorbereiding en structuurplannen met een duurzame visie en doelgericht onderzoek om de woonkwaliteit te garanderen, kan de realiteit een wending nemen. Vooral woonwijken en dorpen kunnen hier de dupe van zijn. Een woondorp zou tegen beter weten in dus een onaangepaste evolutie kennen.

2.2.2 Huidig woningpatrimonium mist flexibiliteit

Voordat we kunnen spreken over de vergrijzing, het woonbeleid en de visie voor de dorpen, haalt Koen Knevels enkele cijfers aan uit de statistische sectoren van de gemeente Hasselt om de huidige situatie te schetsen.

Een belangrijke maatstaf voor de gezondheid van de woonmarkt is de leegstand. *“In Hasselt zijn er 11% meer woningen dan gezinshoofden.”* zegt Knevels. *“We noemen dit de frictieleegstand. Het betreft woningen die in aanbouw zijn, verbouwd worden, woningen die te koop staan, koten, enzovoorts.”*. *“Dit cijfer van Hasselt is een gezond cijfer, zo is er beweging en ontwikkeling mogelijk. Leegstand is dus niet steeds iets problematisch, enkel wanneer dit de gemiddeldes overstijgt en jaren aansleept moet men opletten.”*. Hasselt, diens deelgemeentes en dorpen kennen dus voldoende ontwikkelingen en een actieve woonmarkt.

Hoe zit het dan met de bezette woningen en de gezinsgrootte? *“In 1997 bedroeg de gemiddelde gezinsgrootte 2,44 inwoners per woning. De laatste studie van 2013 toonde aan dat dit cijfer was gedaald tot 2,21. Voor 2030 voorspellen we een cijfer van 2,14 inwoners per woning.”* zegt Knevels, *“Deze daling is niet zozeer te wijten aan een toenemende vergrijzing. We constateren eerder een verhoogde flexibiliteit van de gezinnen.”*. Hij verklaart: *“Eigenlijk zou er voor iedere fase in het leven een ander soort woning moeten zijn. Het bestaande woningpatrimonium is nog volledig geënt op het klassieke gezin.”*. ‘Woonbeleid Midden-Limburg’ stelt dat de bezettingsgraad en vraag naar woningen niet meer relevant zijn. De noodzaak ligt bij **meer types** woningen. *“Op amper 2 jaar tijd is de eigendomsmarkt in Hasselt sterk afgenomen. We nemen een evolutie waar. Procentueel gezien zitten we vandaag op 5% sociaal, 25% privaat en 70% eigendom, dat lag een paar jaar geleden heel anders.”* stelt Knevels. *“Er is vandaag meer vraag naar flexibiliteit en huurwoningen, maar dat biedt de markt niet. Het huidige woningpatrimonium voldoet niet aan die vraag van de mensen in de 21^e eeuw.”* (Knevels, 2016)

Koen Knevels verklaart dat het risico en de uitdaging vooral ligt bij de dorpen. *“Het eigendomspercentage ligt hier een pak hoger dan in stedelijk gebied. 90% van de woningen in de dorpen zijn klassieke, inflexibele eengezinswoningen. Die grote, donkere woningen met grote tuin zijn volledig uit de mode. Gezinnen die nog steeds hun toevlucht zoeken tot de klassieke eengezinswoning hebben andere eisen dan weleer, en verkiezen nu betaalbare, kleinere doch ruimtelijke woningen met beperkte tuin. Mensen willen geen grote tuin of grote woning meer onderhouden. De prioriteiten en vrijetijdsbesteding van mensen vandaag zijn geheel anders dan vroeger.”*. Het is voor dorpen dus een grote uitdaging om flexibel te zijn en zich aan te passen op de wijzigende vraag.

2.2.3 Ouderen en hun toevlucht tot de stad

Wanneer we het dilemma van de vergrijzing aansnijden vertelt Koen Knevels: *“Wat doen mensen als ze ouder worden? Op de leeftijd van 50 tot 65 jaar worden veel gezinnen geconfronteerd met kinderen die het ouderlijk huis verlaten. In deze periode zien we vele mensen knopen doorhakken over het verdere verloop van hun leven. Zelfs mensen zonder kinderen stellen zich de vraag of ze oud willen worden in hun huidige woning.”* Hij stelt tevens dat deze keuze bijna exclusief gemaakt wordt in die leeftijdsperiode van 50 tot 65 jaar. *“Als men dan niet beslist heeft om te verhuizen, zullen ze het nooit meer vrijwillig doen.”* De keuze komt vrijwel exclusief neer op de tweesprong: *“in eigen woning blijven wonen, zolang als mogelijk”* of *“verhuizen naar een appartement in de stad”*. Een verrassend statement.

Is een appartement in de stad dan echt het exclusieve antwoord van ouderen die beslissen om de vertrouwde gezinswoning te verlaten? Bij Woonbeleid Midden-Limburg meent men van wel: *“De keuze valt steeds vaker op compactere en flexibelere woningen zoals appartementen. Deze zijn zelden beschikbaar in de dorpen en woonwijken. Je wordt dus bijna gedwongen om je dorp te verlaten wanneer je opteert om niet meer in de eigen gezinswoning te blijven wonen. Men trekt vanuit heel Limburg naar Hasselt voor zulke projecten. De nieuwe appartementen aan de ‘Blauwe Boulevard’ verkopen in recordsnelheid aan vooral oudere mensen... De helft van alle vastgoedprojecten in Limburg gebeuren bovendien in Hasselt. Dat heeft uiteraard impact op prijs, men gaat niet goedkoper kunnen wonen door te verhuizen naar zo’n (flexibele) woonst in de stad.”* (Knevels, 2016)

Koen Knevels snijdt hiermee het volgend punt in het dilemma aan: de woningen voor die groep mensen worden vrijwel steeds door projectontwikkelaars uitgevoerd. Men kan zelfs stellen dat deze groep mensen afhankelijk zijn van de projectontwikkelaars, die in de eerste plaats zijn eigen belangen zal nastreven. *“Een projectontwikkelaar gaat niet de problemen van een geheel gebied oplossen met een aantal projecten”* stelt Knevels.

2.2.4 Diversifiëring van woontypes

Voor ‘Woonbeleid Midden-Limburg’ is de problematiek duidelijk. De steden bieden een groter aanbod aan woontypes dan in de dorpen of op het platteland. Mensen zijn steeds vaker op zoek naar zulke woningen, die een alternatief bieden voor de klassieke eengezinswoning. Vooral voor ouderen is het aanbod slecht in de dorpen. Bij ‘Woonbeleid Midden-Limburg’ zijn de tendensen en bijhorende visie duidelijk.

“Op vlak van woonaanbod moet er bij een grootschalige ontwikkeling best diversifiëring van woontypes zijn. Er wordt naar het totaal aandachtsgebied gekeken en het dominant aanwezig woontype, dát wordt dan niet gebouwd. Men moet iets toevoegen dat in het gebied ontbreekt.” zegt Knevels. Diversifiëring van woontypes staan centraal. De eengezinswoningen in de woonwijken en dorpen moeten dus aangevuld worden met sociale woningen, appartementjes en andere opkomende woontypes. Ook een tendens naar *“steeds kleiner wonen”* valt op. *“Nieuwe verkavelingen trekken vooral jonge gezinnen aan. We zien bij hun een toenemende vraag naar kleinere gronden. Hun invulling van vrije tijd is immers anders dan die van oudere generaties. Men heeft geen interesse meer in een hof of het onderhouden van een grote tuin. Bovendien zijn grotere gronden en woningen onnodig duurder.”* (Knevels, 2016)

“Ouderen die verhuizen kiezen bovendien óók voor kleinere woningen” stelt Knevels. De nodige diversifiëring aan woontypes betekend dus ook nood aan kleinere woonoplossingen. *“Om ouderen in hun woonomgeving of dorp te laten wonen zijn er meer kleinschalige woningen nodig. We moeten een complementair aanbod voorzien, zoals ontwikkeling van kleinere woningen op de hoek van de straat, wonen boven winkels of het herbestemmen van gebouwen waar nu geen vraag meer naar is. Zoals we al eerder aanhaalden valt de uitvoering vaak in handen van projectontwikkelaars. Zij nemen dan een risico om zo’n gevraagd gebouw neer te zetten, aangezien zij het ook moeten kunnen verkopen. De moeilijkheid in het verhaal is dus om de projectontwikkelaars te overtuigen om zulke projecten te realiseren. Zijn ouderen immers wel geïnteresseerd zijn in een kleinere woning in hun dorp.”* Koen Knevels snijdt hier een kernvraag aan in het onderzoek: Verhuizen ouderen naar de stad omdat het gevraagde woningaanbod ontbreekt in eigen dorp, of verhuist men naar de stad omwille van anderen redenen? Loont het wel om woontypes voor senioren te realiseren in de dorpen? Is er genoeg te beleven in het dorp? Blijven kennissen of familie ook wonen in het dorp? Relevante vragen die de keuze alleszins beïnvloeden.

2.3 Plattelandsacademie Landelijke Gilden & het dorpenbeleid

De problematiek is echter niet voor iedereen een achtergrondverhaal gebleven. De vereniging Landelijke Gilden biedt sinds 1972 reeds aandacht aan de dorpen en landelijke omgeving in Vlaanderen en Oost-België. Met een sociaal-culturele opzet stond de leefbaarheid van het platteland steeds centraal. Door de snelle verstedelijking en recente tendensen is het hun opgevallen dat de dorpen onder druk staan. In het verleden hebben deze samenlevingsvormen van de nederzettingscultuur zelden aandacht genoten van hoger beleid. Menselijke maat en de vormkracht van het dorp werden nooit opgenomen in stedenbouwkundige visies (Vanthemsche, 2015). De boodschap die Landelijke Gilden hierbij uitstuurde is niet in dovemansoren gevallen. Deskundigen pleiten nu samen met de plattelandsacademie van Landelijke Gilden voor dorpsontwikkeling. Op 28 april 2015 organiseerden plattelandsacademie Landelijke Gilden en de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten vzw een studiedag over het nut van een dorpenbeleid.

In het buitenland is dit idee niets nieuws. Karel Lhermitte van studiedienst Landelijke Gilden schrijft over de wederkerende Europese wedstrijd van ‘Arbeitsgruppe Landentwicklung und Dorferneuerung’ die in 2015 de relatie tussen het dorp en de gemeente, burgerparticipatie en de uitdagingen van de globalisering als thema’s hanteerde (Lhermitte, 2015). Oostenrijk, Duitsland, Nederland en zelfs het Waalse gewest deden mee, waarbij dorpen meedingen door een strategie voor te stellen en zaken te realiseren. Een ander voorbeeld vinden we in het Verenigd Koninkrijk, waar men al langer aandacht biedt aan Village Design en Village Planning met adviserende publicaties voor dorpsontwikkeling. In Nederland had je tenslotte het *Innovatienetwerk*, dat reeds 10 jaar geleden campagne voerde over dorpsontwikkeling, wat in Noord-Brabant resulteerde tot het ontstaan van het ‘Integraal Dorps Ontwikkelings Programma’ (*IDOP*) als middelenverstrekker (Lhermitte, 2015).

In Vlaanderen blijft het voorlopig tot enkele uitzonderingen zoals het lokaal dorpenbeleid in de Westhoek als gevolg van het werk van Professor Frans Thissen en Niek De Roo. Vlaanderen spreekt zelf enkel over hoofddorpen en woonkernen met eventueel ontwikkelingspotentieel (Lhermitte, 2015). Dorpen verdienen meer aandacht dan dat, aangezien ieder dorp uniek is. Door generische oplossingen te implementeren in dorp na dorp komt men niet tot ruimtelijke en sociale kwaliteit. Men moet streven naar een beleid dat met een gedegen participatietraject met de bewoners en aandacht voor het ruimtelijk kader en context door beeldkwaliteitsplannen weet te leiden (Verbakel, 2015).

Een succesvol dorpenbeleid is dus allesbehalve evident om te vormen en te doen slagen. Hoe pakt men dat dan concreet aan? Als instrument stelt Filip Canfyn, als deskundige van de Vlaamse Woonraad, het idee van ‘herdorping’ voor. Dorpskernverdichting en dorpskernontwikkeling, die gepaard gaan met een batig herstel van de dorpsvoorzieningen,

de dorpsidentiteit en het primordiale woonkarakter van het dorp zelf staan voor hem voorop (Canfyn, 2015).

Filip Canfyn stelt:

“Eigenlijk moet een dorp opnieuw bekeken worden als een gecondenseerde stedelijke kern, kleiner qua schaal uiteraard maar even compact qua functie. Er moet een punt gezet worden achter die misvatting dat alle dorpen een verzameling verkavelingslobben moeten worden, die knipogen naar de rand maar het dorp zelf geen blik waard achten. Er moet komaf gemaakt worden met de verwarring tussen dorp en rand.

Het dorp moet weer dorp worden, moet weer verdorpt worden.

Het dorp moet meer dorpelijk worden, minder landelijk en zeker niet randelijk.

Het dorp moet zich distantiëren van de rand en een alliantie met de stad aangaan.

Het dorp moet uit de louter vrijblijvende dorps sfeer gehaald worden. Het dorp moet weer gaan voor zichzelf en het dorp moet weer gaan over zichzelf. Voor en over identiteit, voor en over kracht. Het dorp moet niet langer het laffe compromis zijn om de rand goed te praten en om het land in loten te verdelen.

Dat is de essentie van hêrdorping.”

(Canfyn, 2015)

Om dit concreet en realistisch voor te stellen haalt Canfyn de wijzigingen op de woonmarkt aan als middel. In nog geen 10 jaar tijd is het aandeel eigenaars gedaald van 75% naar 70%, een historische trendbreuk (Canfyn, 2015). De vraag naar huurwoningen en flexibele woonoplossingen wordt belangrijker dan ooit, net zoals Koen Knevels, woonmanager bij ‘Woonbeleid Midden-Limburg’, aanhaalde in het vorige hoofdstuk (zie 2.2.2 Huidig woningpatrimonium mist flexibiliteit, p.38). Zowel voor huurders als kopers kan het dorp het verschil maken met de stad. Het dorp kan goedkopere prijzen en compactere woningen uitbouwen tot een ‘unique selling proposition’, die van dat dorp een centrum en een pionier van economisch ecologisch wonen maakt. Waarom zou hêrdorping haar missie niet kunnen gebruiken als marketinginstrument en als politieke succesfactor, die in de verf zetten dat in een dorp ruimterespect, energiezuinigheid en mobiliteitsgezondheid geen holle woorden zijn en voor iedereen toegankelijk? (Canfyn, 2015)

2.4 Conclusie

Beleidsinstanties erkennen de waarde van dorpen. Vlaanderen prijst in het Groenboek de waarde van dorpen in een historisch landschap dat Vlaanderen zo uniek maakt. Men erkent dat dorpen méér zijn dan een verzameling van woningen en specifieke aandacht vereisen. Toch blijft het Groenboek oppervlakkig met uitspraken. De terminologie hint op een beleidsplan, maar enige aanzet ontbreekt. Niet onlogisch, aangezien het Groenboek slechts een voorbode is voor het Witboek, dat op zijn beurt pas de krachtlijnen zal schetsen voor de evolutie van Vlaanderen.

Het zijn de lokale beleidsinstanties die vorm zullen geven aan de dorpen en aanzet zullen geven tot uitvoering. Bij ‘Woonbeleid Midden-Limburg’ werd een interview afgenomen om te polsen naar de intenties en de focus vandaag. Ondanks goede intenties geeft men aan dat dat niet steeds voor de beste oplossing kan gekozen worden. In Hasselt zijn onlangs woonuitbreidingsgebieden vrijgegeven om tegemoet te komen aan de opgelegde groei.

‘Woonbeleid Midden-Limburg’ heeft een concrete visie over de dorpen en het bijhorend woningpatrimonium. Men hekelt het monotone landschap van eengezinswoningen. De dorpen, en hun woningen, missen daardoor flexibiliteit, die het dorp kwetsbaar maakt voor de toekomst. Meer woontypes, sociale woningen en huurwoningen zouden hun weg moeten vinden naar de dorpen. De stadsvlucht van weleer is ook verleden tijd. Dorpen moeten zich terug interessant maken om tegemoet te komen aan de woonvraag.

Plattelandsacademie Landelijke Gilden erkent het dilemma van de dorpen al lang. Dorpen moeten een eigen visie en een specifiek beleid genieten. Generische oplossingen komen immers niet tot ruimtelijke en sociale kwaliteit. Dorpen moeten niet langer een compromis zijn om de rand goed te praten. Dorpen hebben hun eigen identiteit en historisch karakter, ze zijn geen randverhaal. Verdichting, ontwikkeling, identiteit en karakter staan voorop. Ook de reeds aangehaalde diversifiëring van woontypes moeten dorpen naar de 21^e eeuw brengen. Een aanbod dat het dorp onderscheid van de stad maakt het verschil.

3. Onderzoek op schaal van Stokrooie

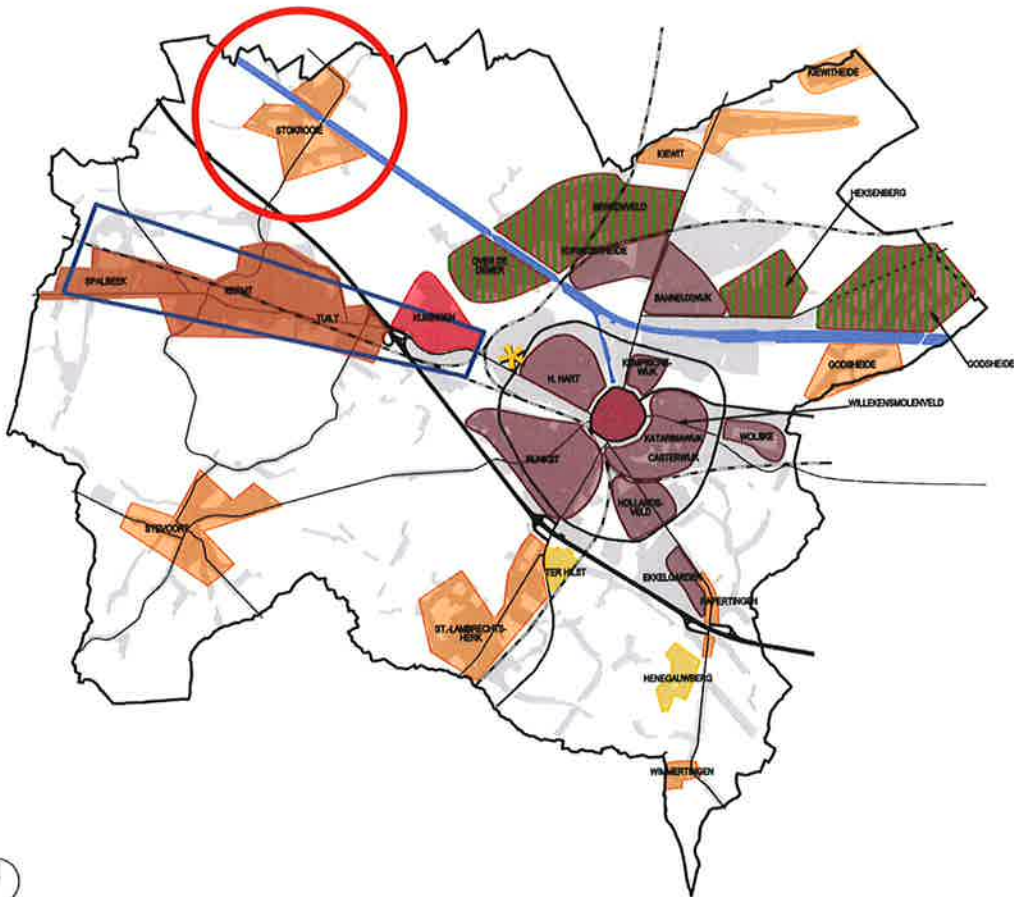
De problematiek is aangekaart, maar hoe vertaalt het zich naar de praktijk? Vormt de vergrijzing écht een probleem in de woondorpen in België en hoe denken de mensen er zelf over? Om op deze vragen te antwoorden werd er in het kader van deze scriptie onderzoek gevoerd op schaal van zo'n woondorp. In dit werk wordt het dorp Stokrooie als casus gebruikt. Een typisch voorbeeld van een landelijk gehucht dat in de afgelopen 50 jaar is uitgegroeid tot woondorp.

Na een beschrijvende inleiding om het casusdorp Stokrooie te weten kaderen, wordt er ingegaan op interviews bij de lokale bewoners. De Daily Urban Systems van lokale bewoners worden uit de doeken gedaan om gedragspatronen bloot te leggen en na te gaan welke band er momenteel heerst met hun directe omgeving. Op deze manier kan er vastgesteld worden hoe afhankelijk men is van de ruimere context, welk belang het dorp voor de bewoners heeft, hoe goed het sociaal contact is onder de burens en welk beeld men zelf heeft betreffende het ouder worden in eigen dorp. De interviews en de daaruit bekomen kennis vormen zo onontbeerlijke gereedschappen om een beeld te schetsen van de toekomst. Op basis van de demografische veranderingen die hiermee gepaard gaan worden vervolgens potentiële toekomstscenario's opgesteld. Visualisaties van de toekomstscenario's worden op straatniveau uitgewerkt en vervolgens voorgelegd bij de bewoners om reacties los te wekken. Deze tweede interviewronde dient voornamelijk om de projecties te toetsen aan de verwachtingen van de bewoners en via dialoog in te gaan op hun houding tot deze scenario's. De som van het proces weet tenslotte een inkijk te bieden op het woondorp ten tijde van de vergrijzing. De mogelijke valkuilen worden aangekaart en opportuniteiten worden aangeboden om een verschil te betekenen voor het woondorp ten tijde van vergrijzing.

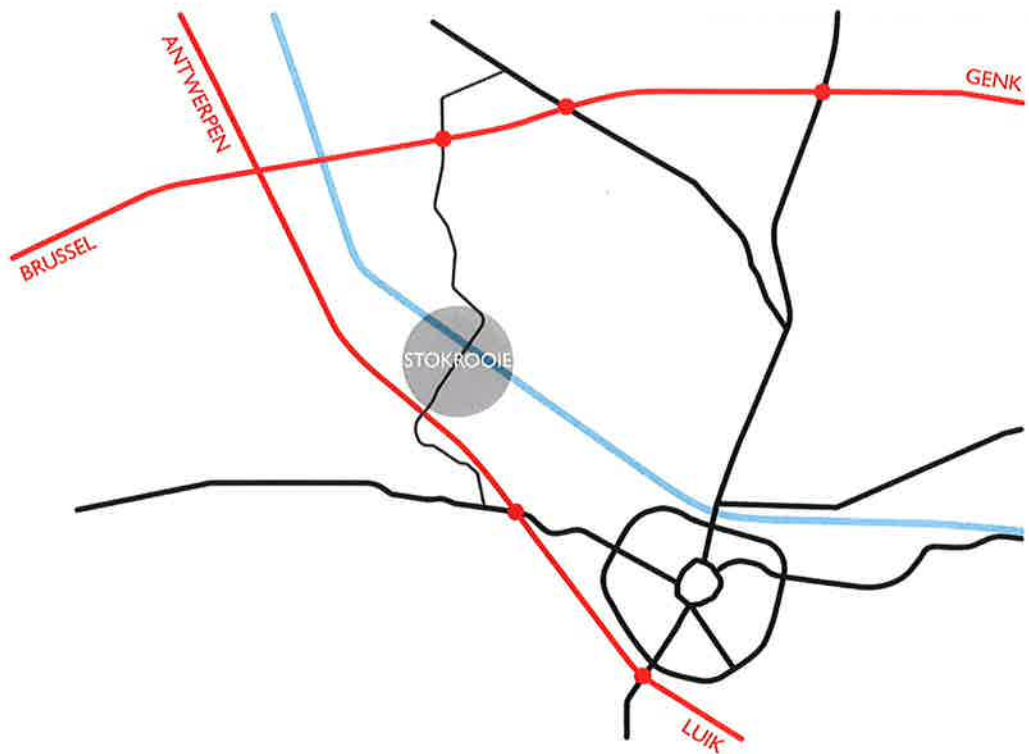
3.1 Het dorp Stokrooie

3.1.1 Situering

Afbeelding 9 Stokrooie in de gemeente Hasselt (Woonplan Hasselt 2030, 2015)

Stokrooie is een dorp van 6,27km² dat behoort tot de Limburgse provinciehoofdstad Hasselt. Het dorp ligt een zevental kilometer van het stadscentrum, gelegen aan de noordwestelijke rand van de gemeente. Stokrooie wordt omringd door de (deel)gemeentes Kuringen, Tuilt, Kermt, Spalbeek, Lummen en Bolderberg. In tegenstelling tot de vele andere dorpen en deelgemeentes van Hasselt, grenst Stokrooie niet aan het stadscentrum. Een ruime band van natuurgebied en het domein Herkenrode plaatsen het dorp uit context. Men kan dus spreken van een louter administratieve link met de stad Hasselt.

Afbeelding 10 Stokrooie in de regio (eigen figuur, 2015)

Verkeersgeografisch is er van een gebrek aan verbindingen geen sprake, ondanks de landelijke ligging. Stokrooie beschikt over een bijzondere ligging in de oksel van de E313 en de E314, nabij het klaverblad van Lummen. De snelwegen verzorgen respectievelijk de verbinding naar Antwerpen, Luik, Brussel, Genk, en verder. De centrale gewestweg N729, richting Hasselt en Heusden-Zolder, verbindt het dorp met deze snelwegen en de regio. Tenslotte is er nog de prominente aanwezigheid van het Albertkanaal. Als lokaal element van het Limburgs fietsroutenetwerk biedt het jaagpad van het Albertkanaal een recreatieve route voor wandelaars en fietsers. Het jaagpad wordt door fietsers tevens benut als een vlotte en veilige verbinding met het stadscentrum van Hasselt.

3.1.2 Geschiedenis

De origine van Stokrooie gaat helemaal terug tot in de 12e eeuw. Zoals het Limburgse “bronsgroen eikenhout” beaamt, bestond de ook de lokale omgeving uit een groot loofbos. Men rooide dit bos tot heide en zo ontstond de naam uit de Germaanse woorden ‘stukka’ en ‘roda’, die respectievelijk ‘stok, hout, bos’ en ‘rooien’ betekenen (Stokrooie, 2007). Slechts een steenworp verder werd de Abdij van Herckenrode gebouwd, dat in 1218 het recht op de tienden van de moederkerk van Hasselt en alle dochterkerken verkreeg. Zowel kerk als gebied waren dus in handen van de abdij van Herckenrode, dat bijna zes eeuwen lang een grote rol speelde in het bestaan van Stokrooie. In de grotere context bevond Stokrooie zich tot de heerlijkheid Vogelsanck, onderhorig aan de graaf van Loon en sinds 1360 afhing van het prinsdom Luik. (Stokrooie, 2007)

Afbeelding 11 Abdij van Herckenrode (eigen beeldarchief, 2009)

Pas bij de Franse overheersing in 1792 kwam hier verandering in. Het graafschap werd een deel van departement Beneden-Maas dat men onderverdeelde in kantons. Stokrooie werd ingelijfd bij Zolder in 1795 en was nu een echt gehucht. Na de Belgische onafhankelijkheid kregen Stokrooie en vele andere dorpskernen hun voorrechten terug in 1846. De parochie Stokrooie verkreeg in de daaropvolgende jaren zijn eigen kerk in 1854, pastorie in 1867 en schooltje in 1870 door de wet van verplicht onderwijs in gemeenten (Stokrooie, 2007). De

19e eeuw was dus een drukke periode voor parochie Stokrooie. Het alledaagse leven ging echter zijn vertrouwde gangetje met een bevolkingsaantal dat rond de 800 inwoners bleef schommelen tot halverwege de 20e eeuw. De mensen hebben steeds veel belang gehecht aan grondeigendom, landbewerking en het houden van dieren. De boeren verkregen liever extra lappen grond om te verbouwen dan ze te verkopen als bouwgrond. Mensen voorzagen in hun landeigendommen enkel bouwplaatsen voor hun eigen zonen en dochters.

Afbeelding 12 Stokrooie omtrent 1920 (Patrick Houben, 2015)

Na de wereldoorlogen begon het tij te keren en maakten diverse akkers en weiden plaats voor nieuwbouw en nieuwe inwoners. Gesteund door het Marshallplan in de naoorlogse wederopbouw kwam België immers in een stroomversnelling van nieuwe ontwikkelingen waarbij Wet De Taeye het bovendien interessant maakte om woningen te realiseren op het platteland. Stokrooie werd niet enkel vergezeld door nieuwe woningen en inwoners, maar tevens door een stevig uitgebreid onderwijs. De parochieschool werd uitgebreid met nieuwe lokalen en turnzaal, de meisjesschool in de pastorie verhuisde naar een nieuw gebouw met kleuterschooltje en tenslotte werd de gemeente verrijkt met een ontmoetingscentrum (Onderwijs in Stokrooie, 2004). Dit zou de laatste aandachtsbesteding zijn aan lokale voorzieningen in het dorp. Stokrooie kende vervolgens een stevige demografische groei waarbij de school zelfs noodlokalen op de speelplaats diende te voorzien begin jaren 70. In 1970 fuseerde Stokrooie met Kuringen dat op zijn beurt in 1977 fuseerde met de stad Hasselt. Het autonome gehucht Stokrooie is hierbij een volwaardige woongemeente geworden onder Hasselt.

3.1.3 Lokale voorzieningen

Vrijwel ieder Belgisch dorp geniet nog van een kerk en parochie als vaste waarde. Stokrooie is hier geen uitzondering in. Een tiental jaren na de onafhankelijkheid van België begonnen de werken aan de zogenaamde Sint-Amanduskerk. De bouw gebeurde onder leiding van de Witte Paters Norbertijnen van Averbode, die verblijf hielden in de toenmalige pastorie van Stokrooie (Sint-Amanduskerk, 2014). De ruwbouw van de Sint-Amanduskerk dateert van 1851. Men heeft het volledige einde van de werken niet afgewacht want het gebouw werd in dienst genomen voor het opdragen van een eerste mis op 1 februari 1852. De toren en het interieur waren toen nog niet voltooid. Dat gebeurde pas later in 1855. De kerk werd toegewijd aan de heilige Amandus, "Apostel van Vlaanderen". Wegens geldgebrek kon de inrichting slechts traag en moeizaam worden verwezenlijkt door giften van parochianen en pastoor. Zo dateren de huidige glasramen bijvoorbeeld pas van 1956. (Jamers, 1978)

Afbeelding 13 Sint-Amanduskerk, Stokrooie, omtrent 1930 (Sint-Amanduskerk, 2014)

Afbeelding 14 Pastorij en Sint-Amanduskerk, Stokrooie (eigen beeldarchief, 2015)

Ondanks het feit dat steeds minder Belgen gelovig zijn en het aantal kerkgangers daalt, wordt de kerk van Stokrooie tot nu toe in ere gehouden. In 2010 onderging de Sint-Amanduskerk nog een grote renovatie. Werken aan het interieur, ramen en een nieuw dak verzekeren de blijvende aanwezigheid van het gebouw in Stokrooie.

Naast kerk en pastorij is het dorp tevens voorzien van een eigen basis- en kleuterschooltje. “Kindercampus De Startlijn” is lid van de KT-scholengroep Hasselt en vormt met haar centrale ligging in Stokrooie een vaste waarde. De originele parochieschool dateert reeds van 1870 en werd in 1939 aangevuld met een kleuterschooltje aan de overzijde, en lager onderwijs voor meisjes (Onderwijs in Stokrooie, 2004). Na WOII werd het parochieschooltje flink uitgebreid met nieuwe gebouwen die het beeld van vandaag vormen. In het schooljaar 1970-1971 werd de parochieschool een echte gemengde school. De babyboom van jaren 50-60 liet zich op dat moment goed voelen in Stokrooie. Het stijgende aantal leerlingen dwong de school immers om tijdelijke noodlokalen op de speelplaats te zetten. Na de fusie met de stad Hasselt werd de school overgenomen als gemeenteschool. Tot heden is de school steeds een van de belangrijkste plekken van samenkomst in Stokrooie geweest.

Afbeelding 15 De oude Parochieschool, Stokrooie (eigen beeldarchief, 2015)

Afbeelding 16 Basisschool, Stokrooie (eigen beeldarchief, 2015)

Afbeelding 17 Kleuterschooltje, Stokrooie (eigen beeldarchief, 2015)

Afbeelding 18 Ontmoetingscentrum Stokrode, Stokrooie (eigen beeldarchief, 2015)

Tenslotte is Stokrooie tevens voorzien van haar eigen ontmoetingscentrum. “Jeugd - en Ontmoetingscentrum Stokrode” is een multifunctionele zaal met cafetaria, centraal gelegen tussen de Sint-Amanduskerk en de scholencampus. Het ontmoetingscentrum is al decennialang een vaste waarde in het dorp. Ondanks het gedateerde uiterlijk van het gebouw en het beperkte inwonersaantal van Stokrooie, is het ontmoetingscentrum nog steeds een populaire bestemming voor recepties, koffietafels, voorstellingen, feesten, vergaderingen, enzovoorts. Met een gemiddelde bezettingsgraad van 65% in het jaar 2015 kan men spreken van een waardevolle aanwezigheid voor het dorp (Bezettingskalender Ontmoetingscentrum, 2015).

3.1.4 Lokale handelaars

Ooit was er een periode dat ieder dorp zijn eigen bakker, slager, kruidenier, enzovoorts kende. Diverse factoren hebben het moeilijk gemaakt voor deze kleine zelfstandigen om te overleven in de dorpen. Stokrooie heeft daardoor diverse zaken verloren, waaronder de plaatselijke slager en een bakker. Aan de centrale gewestweg N729, lokaal genoemd als de “Stokrooieweg”, ligt nog een laatste bakker en een recente delicatessenzaak.

Afbeelding 19 Dorpsbakker, Stokrooie (eigen beeldarchief, 2015)

Afbeelding 20 Delicatessenzaak, Stokrooie (eigen beeldarchief, 2015)

Afbeelding 21 Voormalige bakkerij, Stokrooie (eigen beeldarchief, 2015)

Afbeelding 22 Voormalige slagerij, Stokrooie (eigen beeldarchief, 2015)

Zowel de bakker als de slager zijn verdwenen door de toenemende concurrentie van goedkopere winkels in de regio. De voormalige bakkerij biedt nu plaats aan een handelsruimte. De slagerij zag geen baat meer in het verhuren of verkopen van een handelsruimte, en werd opgenomen in een woninguitbreiding. De voormalige slagerij is nu een woonkamer. Het uithangbord van weleer bleef gewoon hangen.

Afbeelding 23 Voormalige buurtwinkels, Stokrooie (eigen beeldarchief, 2015)

Afbeelding 24 Kinderdagverblijf, Stokrooie (eigen beeldarchief, 2015)

Ook de lokale buurtwinkeltjes aan de centrale gewestweg bleven niet bespaard. Het voormalige gebouw werd in 2007 vervangen door een nieuw complex. Slechts één handelsruimte bleef tot vandaag permanent bezet. De overige ruimtes hebben enkele tijdelijke zaken gekend, maar staan vandaag leeg.

Aan de pastorie heeft decennialang een superette gelegen. Sinds de eeuwwisseling is de superette verdwenen, waarbij de handelsruimte ondertussen plaats bood aan diverse invullingen. Momenteel wordt de invulling verzorgd door een kinderdagverblijf.

Afbeelding 25 Apotheek, Stokrooie (eigen beeldarchief, 2015)

Afbeelding 26 Fietsenwinkel, Stokrooie (eigen beeldarchief, 2015)

Ondanks de moeilijke tijden voor lokale handelaars, voorziet Stokrooie tevens het adres aan een aantal andere handelaars en zelfstandigen die blijven standhouden. Enkele horecazaakjes en de lokale apotheek zijn al voor vele jaren een vaste waarde in het dorp. Zij ervaren minder druk vanuit de regio en weten zelfs klanten uit de regio te lokken. Ook een fietswinkel en een kledingzaak maken nog steeds deel uit van het dorp.

Afbeelding 27 Bouwmaterialenzaak, Stokrooie (eigen beeldarchief, 2015)

Afbeelding 28 Grondwerker, Stokrooie (eigen beeldarchief, 2015)

Niet iedere aanwezige handelaar of bedrijf is dorpsgebonden. Een grondwerker en bouwbedrijf verkozen het dorp omwille van de ligging. De kanaalzone en de verbindingswegen vormen het motief. Deze bedrijven voegen niets toe aan het dorp en hun gemeenschap, maar zijn gericht op de regio. Vooral de komst van de grondwerker heeft veel tegenstand gekregen van de omwonenden. De vrees voor zwaar vrachtverkeer en de ontwikkeling van de kanaalzone als industriegebied liet maar weinig inwoners onberoerd.

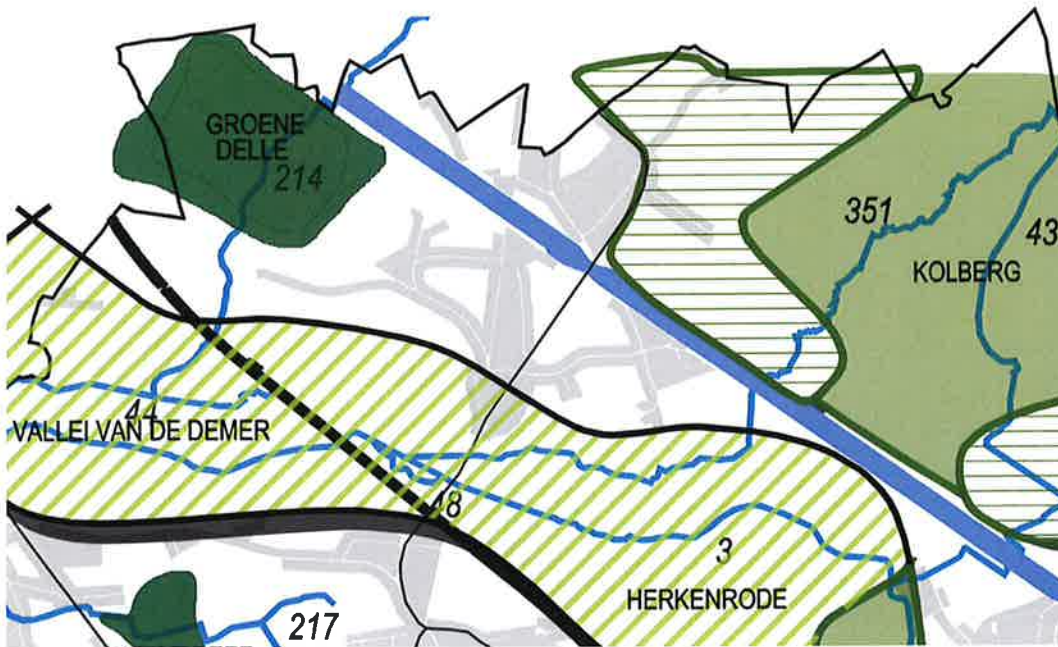
Tenslotte mag het trouwe café onder de kerk niet ontbreken. Ook in Stokrooie is dat nog steeds een vaste waarde.

Afbeelding 29 Café onder de kerk, Stokrooie (eigen beeldarchief, 2015)

3.1.5 Natuur en trekpleisters

Afbeelding 30 Bestaande natuurlijke structuur, Stokrooie en omgeving (Ruimtelijk structuurplan Hasselt, 2009)

Stokrooie is een landelijk dorp omringd door natuur en erfgoed. Abdij Herkenrode wordt door vele Stokrooienaren gezien als onderdeel van het dorp. Het ruime domein omringd het dorp van de E314 tot het Albertkanaal. In het westen vorm natuurgebied de Groene Delle en de Demervallei een barrière met Lummen. In het noordoosten, aan de noordzijde van het Albertkanaal is er tenslotte het ruime natuurgebied De Wijers en Kolberg.

De groene omgeving is een grote troef voor Stokrooie, zowel voor inwoners als toeristen. Wandelaars en fietsers uit de regio weten Stokrooie dan ook zeker liggen op de kaart. Inwoners spelen hierop in, met trekpleisters zoals de tuinen van Dina Tersago en Limburg Lavendel. Voornamelijk domein Herkenrode is de laatste jaren in volle ontwikkeling om zijn toeristische troeven uit te spelen.

Helaas is het groen niet overal beschermd. Vooral de Groene Delle loopt risico, aangezien het aangrenzende industrieterrein van Lummen wenst uit te breiden. Uiteraard stuit dit op grote tegenstand van de inwoners van Stokrooie.

Afbeelding 31 Groene Delle (eigen beeldarchief, 2015)

Afbeelding 32 Kolberg & Wijers (eigen beeldarchief, 2015)

Afbeelding 33 Domein Herkenrode (eigen beeldarchief, 2015)

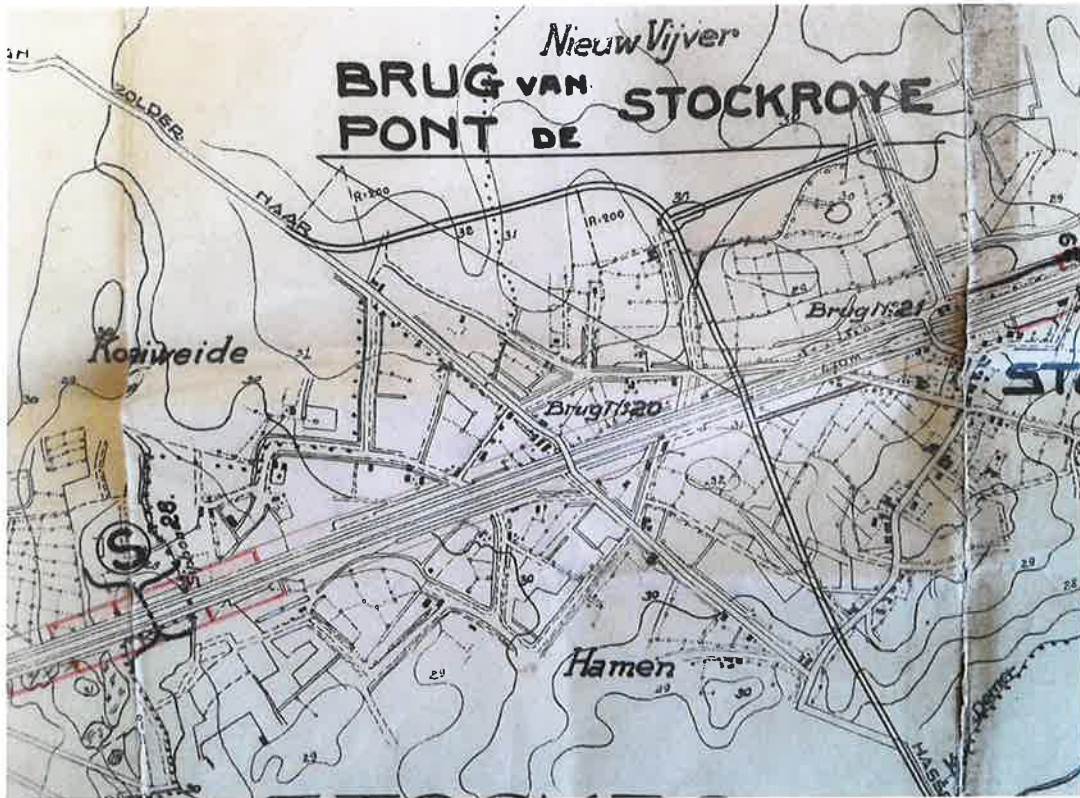
Afbeelding 34 De Demer, Stokrooie (eigen beeldarchief, 2015)

3.1.6 Albertkanaal en brug

Afbeelding 35 Brug over het Albertkanaal, Stokrooie (eigen beeldarchief, 2014)

Een belangrijke aanwezigheid in Stokrooie is het Albertkanaal. Het kanaal is reeds aanwezig sinds de 19^e eeuw (Kanaalbrug (Stokrooie), 2004). Bij de aanleg van het toenmalige Kempisch Kanaal werd het dorp als het ware in 2 delen gesneden. Door de geringe bevolkingsdichtheid aan de Noordzijde en de aanleg van 2 lokale bruggetjes was de impact gering. Het voormalige Kempisch Kanaal is in de volksmond beter bekend als het “Oude Kanaal”. De verbredingswerken in de jaren 30 resulteerde in de geboorte van het huidige Albertkanaal. De 2 bruggetjes werden herleid naar één nieuwe boogbrug, die reeds enkele jaren later in de 2e Wereldoorlog werd vernietigd (Kanaalbrug (Stokrooie), 2004). Totdat de huidige betonnen brug werd aangelegd in de jaren 50, voorzag een dubbele metalen noodbrug de verbinding tussen het noordelijke deel en het zuidelijke deel van Stokrooie.

Afbeelding 36 Kaart van Stokrooie, jaren 30, met verbredingswerken Albertkanaal en aanlegplan nieuwe brug (Patrick Houben, 2015)

In bovenstaande afbeelding ziet men een kaart uit de jaren 30 van de 20^e eeuw. De situatie met de 2 bestaande bruggetjes, hier geannoteerd als “Brug N°20” en “Brug N°21” maken plaats voor een nieuwe brug en gewestweg tussen Zolder en Hasselt. Annotaties van de verbredingswerken tonen de impact van de werken en omvang van het nieuwe kanaal, dat het dorp verder scheidt dan ooit. Op infrastructureel vlak zijn vandaag nog steeds de sporen zichtbaar van een meer verbonden verleden. De wegen die deel uitmaakten van de oorspronkelijk bruggetjes zijn nog steeds aanwezig en insinueren het weefsel van weleer. Uit de interviews met buurtbewoners, die later in dit werk zullen volgen, kunnen we afleiden dat het kanaal tevens een psychologische scheiding vormt tussen de dorpsbewoners. Men kan bijna spreken van 2 afzonderlijke gemeenschappen.

Toch wordt de aanwezigheid niet als negatief element beschouwd door de dorpsbewoners. Integendeel. Het water en de open ruimte biedt in combinatie met het jaagpad en groene ontsluiting een unieke plek van ontspanning en verbinding. Het jaagpad als autoluwe zone voor wandelaars, sporters en tweewielers spoort aan tot alternatieven voor de auto. Het Limburgs fietsroutenetwerk met toeristische waarde maakt gretig gebruik van het jaagpad.

3.1.7 Openbaar vervoer

Afbeelding 37 Stadsbus aan de Sint-Amanduskerk te Stokrooie (eigen beeldarchief, 2015)

Vlaamse vervoersmaatschappij De Lijn bedient Stokrooie met 2 streeklijnen en 1 stadslijn. Streeklijn '51' verbindt het dorp met de stad Hasselt en de gemeente Heusden-Zolder. Streeklijn '35c' legt de verbinding tussen Hasselt, Lummen, Tessenderlo en Hulst. Deze streeklijnen passeren het dorp langs de centrale gewestweg N729, die plaatselijk de 'Stokrooieweg' noemt.

Tenslotte is er de stadslijn 'H3', die een rechtstreekse verbinding legt met de stad Hasselt en tevens doorrijdt naar het dorp Godsheide. Deze stadslijn slingert doorheen dorp en woonwijken met toegankelijker haltes voor de lokale bewoners. Van een gebrek aan verbindingen is er in Stokrooie dus geen sprake. De diverse haltes liggen maximaal 500m uit elkaar. Vooral aan de Sint-Amandusstraat, adres van de plaatselijke basisschool en ontmoetingscentrum, is een kluwen waarneembaar.

Afbeelding 38 Netplan De Lijn Hasselt, Stokrooie (Netplannen De Lijn Limburg, 2015)

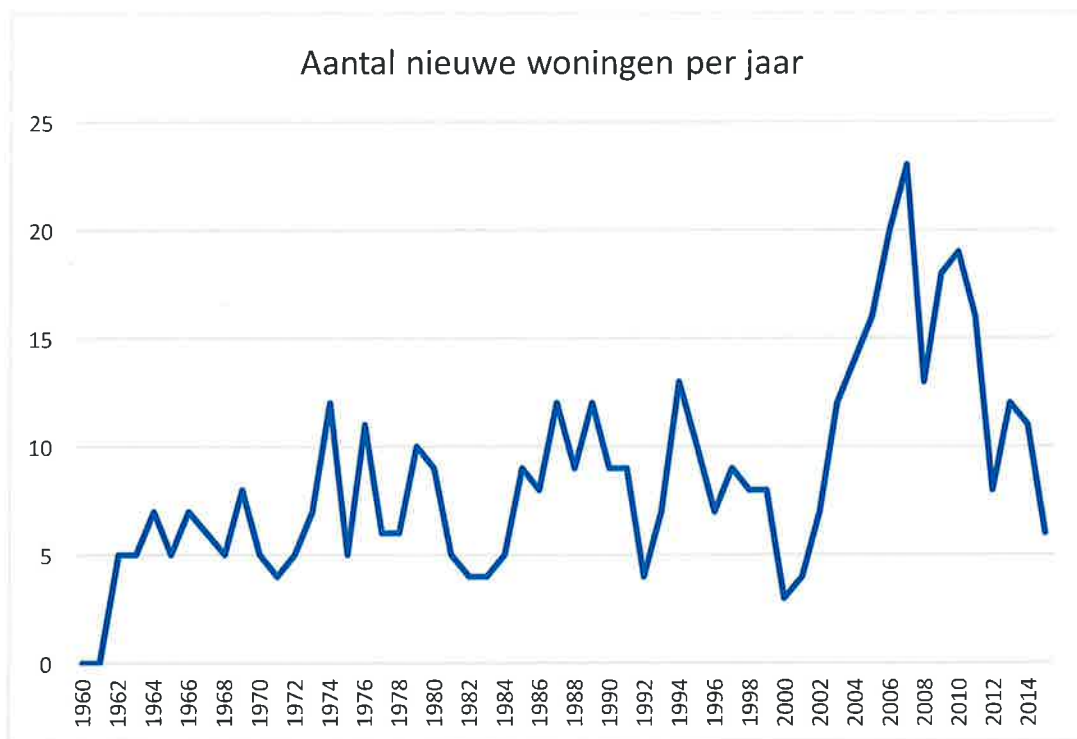
3.1.8 Conclusie

Na voorgaande uiteenzetting van de geschiedenis van Stokrooie kan een lezer zich de vraag stellen: “Wat is het verband met dit verhaal en de vergrijzing in de woondorpen?”. Het interessante aspect van deze uiteenzetting is de generische schaal in geheel Vlaanderen. De historische keerpunten in de afgelopen 100 jaar kunnen bekend in de oren klinken voor vele andere dorpsbewoners in geheel Vlaanderen. Het vooroorlogse landelijke karakter van de gehuchten, de ontwikkelingen in de naoorlogse periode, de bijhorende demografische groei, gebrek aan verdere ontwikkeling in voorzieningen en het verdwijnen van de kleine lokale handelaars zijn geen uniek gegeven. Tenslotte onderging Stokrooie foutloos het parcours van bloeiend autochtoon dorp in de naoorlogse periode tot woondorp vanaf de jaren 70, zoals uit de doeken gedaan door professor Frans Thissen. Stokrooie vormt dus een ideale casus om op plaatselijk onderzoek te gaan.

3.2 Analyse van de groei

Stokrooie telde 1.881 inwoners volgens het laatst bekende inwonersaantal van 31 december 2007 (Over Stokrooie..., 2007). Het precieze inwonersaantal kon op het moment van schrijven niet achterhaald worden aangezien dit verwerkt zit in het algemeen bevolkingscijfer van de stad Hasselt. Het totale bevolkingscijfer van de gemeente Hasselt bedroeg 76.331 inwoners op 1 januari 2015 (Structuur van de bevolking volgens woonplaats FOD Economie, 2015). Het dorp Stokrooie vertegenwoordigt dus slechts een klein percentage van het algemeen bevolkingscijfer in de gemeente Hasselt.

Afbeelding 39 Grafiek van aantal uitgereikte bouwvergunningen voor nieuwbouw woning, per jaar, in Stokrooie (eigen figuur a.h.v. gegevens verschaft door Dienst Bevolking Stad Hasselt, 2015)

Vanaf 1962 heeft men betrouwbare gegevens over de bouwactiviteiten in België, dankzij de vergunningsplicht van 22 april 1962. Bovenstaande grafiek weergeeft het jaarlijks aantal uitgereikte bouwvergunningen voor het bouwen van een woning, voor het dorp Stokrooie. Hieruit kan men afleiden hoeveel nieuwe woningen er gebouwd werden in die periode.

Bij analyse van de cijfers zien we tot 1970 een relatief consistent aantal van 6 woningen per jaar vergund worden. Vanaf 1970 neemt dit gemiddelde fors toe, met enkele uitschieters van meer dan 10 nieuwe woningen. De flinke uitschieters zijn te verklaren aan wijzigingen in het aanbod. Aanbod ontstaat wanneer boeren een deel van hun landbouwgrond verkopen als bouwgronden. Men kan immers maar net zoveel bouwvergunningen uitreiken als dat er bouwgrond gekocht kan worden.

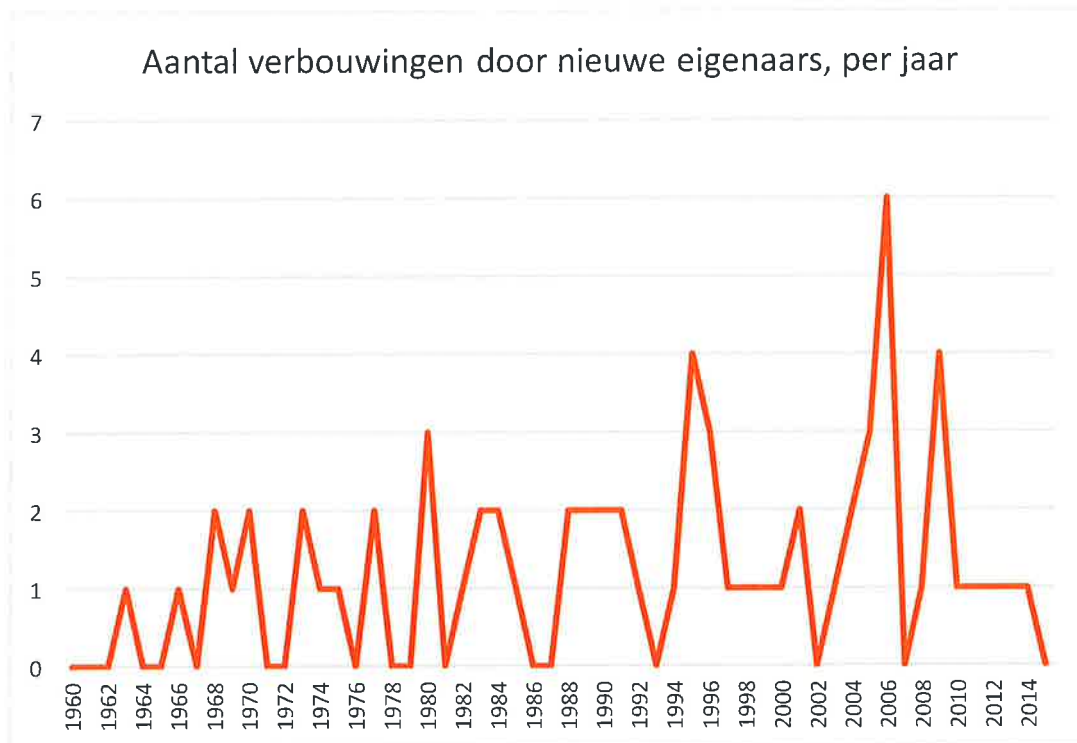
Een dal tussen 1980 en 1984 zet de groei even op halt. Tussen 1984 en 2000 kent het gemiddeld aantal toegekende bouwvergunningen voor nieuwe eengezinswoningen wederom een stijging. Een tweede golf van gezinnen ijveren om een woning te bouwen op hun net verkregen bouwgrond. Met 1992 als uitzondering, zien we consistent 8 tot 12 bouwvergunningen uitgereikt worden voor nieuwe eengezinswoningen.

Vanaf het dal in 2000 is een sterke jaarlijkse groei waarneembaar, die na het hoogtepunt van 23 vergunningen in 2007, nog een tweede piek kent rond 2010. De sterke groei kan toegeschreven worden aan de heropbouw van een reeks verouderde rijwoningen aan de centrale gewestweg N729, de Stokrooieweg. De aanleg van de Kromvennestraat in 2006, in het noorden van het dorp, is aanleiding tot de piek van 2008 tot 2012 (Kromvennestraat, 2015).

Afbeelding 40 Kromvennestraat, Stokrooie (eigen beeldarchief, 2015)

In het totaal zijn er sinds 1960, 484 vergunningen uitgereikt voor het bouwen van een eengezinswoning in Stokrooie (Vos, 2015).

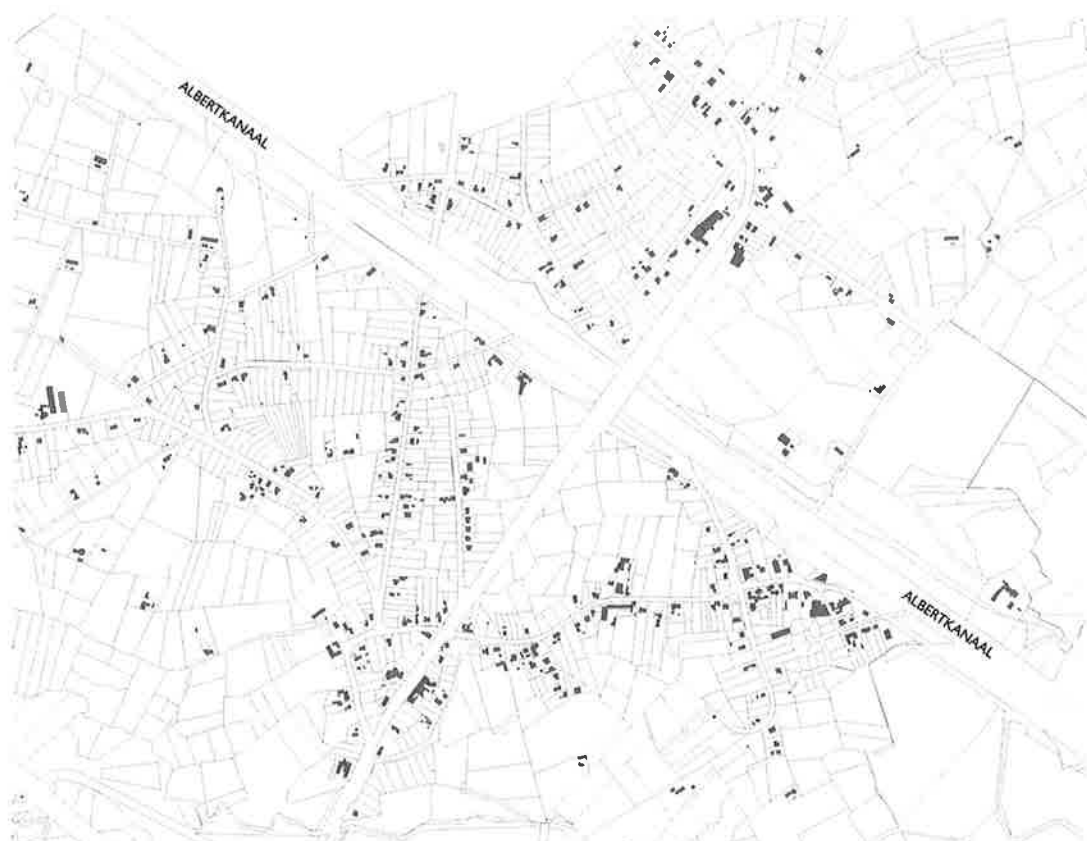

Afbeelding 41 Grafiek van aantal uitgereikte bouwvergunningen voor verbouwingen van een eengezinswoning, aangevraagd door een nieuwe inwoner, per jaar, in Stokrooie (eigen figuur a.h.v. gegevens verschaft door Dienst Bevolking Stad Hasselt, 2015)

Nieuwe ontwikkelingen meet je niet enkel met het aantal nieuwe woningen die gerealiseerd worden. Er zijn tevens gezinnen die een bestaande woning kopen, die de nodige verbouwwerken vereisen. Bovenstaande grafiek geeft het aantal vergunde verbouwingen weer in Stokrooie, aangevraagd door nieuwe eigenaars. Kleine renovatiewerken zijn niet opgenomen in de cijfers, aangezien deze geen stedenbouwkundige vergunning vereisen.

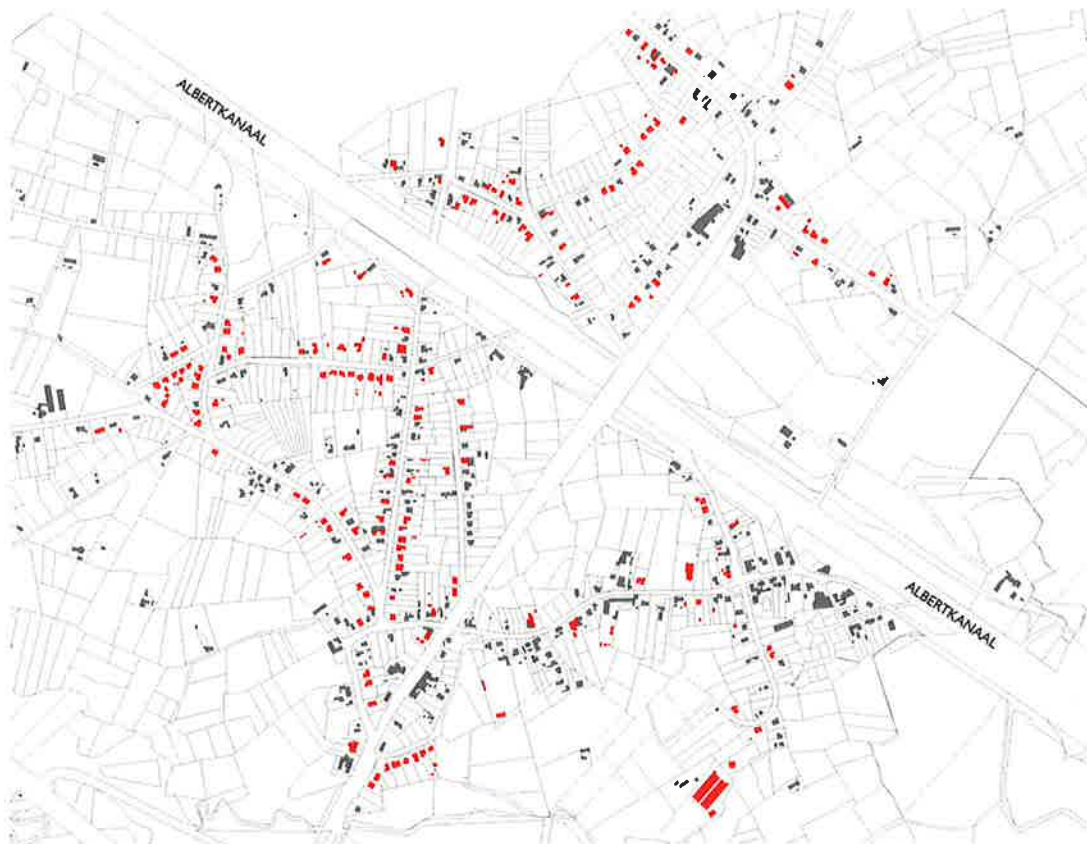
Ook in deze grafiek is dezelfde tendens waarneembaar als in de vorige. Doorheen de jaren zijn steeds meer gezinnen verhuist naar een bestaande woning in Stokrooie. Het aantal gezinnen dat een woning koopt en renoveert, ligt echter een pak lager dan gezinnen die een woning bouwen.

3.2.1 Groei tussen 1970 en 1980

Afbeelding 42 Bebouwde oppervlakte in 1970, Stokrooie (eigen bewerking a.h.v. GIS Hasselt, 2015)

In 1945 was meer dan 80% van de bevolking van Stokrooie landbouwer: 876 op 1075 inwoners (Landbouw in Kuringen, Stokrooie en Schimpen, 2015). De traditie bleef nog jaren in stand. Ook in 1970 bestond Stokrooie, net zoals vele andere dorpen, nog voornamelijk uit boerderijen en hun landbouwgronden. Bovenstaande kaart van 1970 toont hoe de verschillende boerderijen een versnipperd landschap van bebouwd oppervlakte aftekenen. Toch kunnen reeds kleine clusters van woningen waargenomen worden. Naar traditie schonken de ouders immers een deel van hun grote grond aan hun kinderen om op te bouwen. Families woonden als burens naast elkaar (zie 6.4 1e afgenomen interview gezin D). De grote landbouwgronden versnipperden zo tot clusters van kleinere landeigendommen met eengezinswoningen, zoals gestimuleerd door het heersend subsidieklimaat van de Taeye sinds de jaren 50. Grotere clusters van woningen waren nog onbestaand. Clusters van meer dan 5 woningen zijn enkel waarneembaar rond de plaatselijke school en in het dorpscentrum met kerk, pastorie en café.

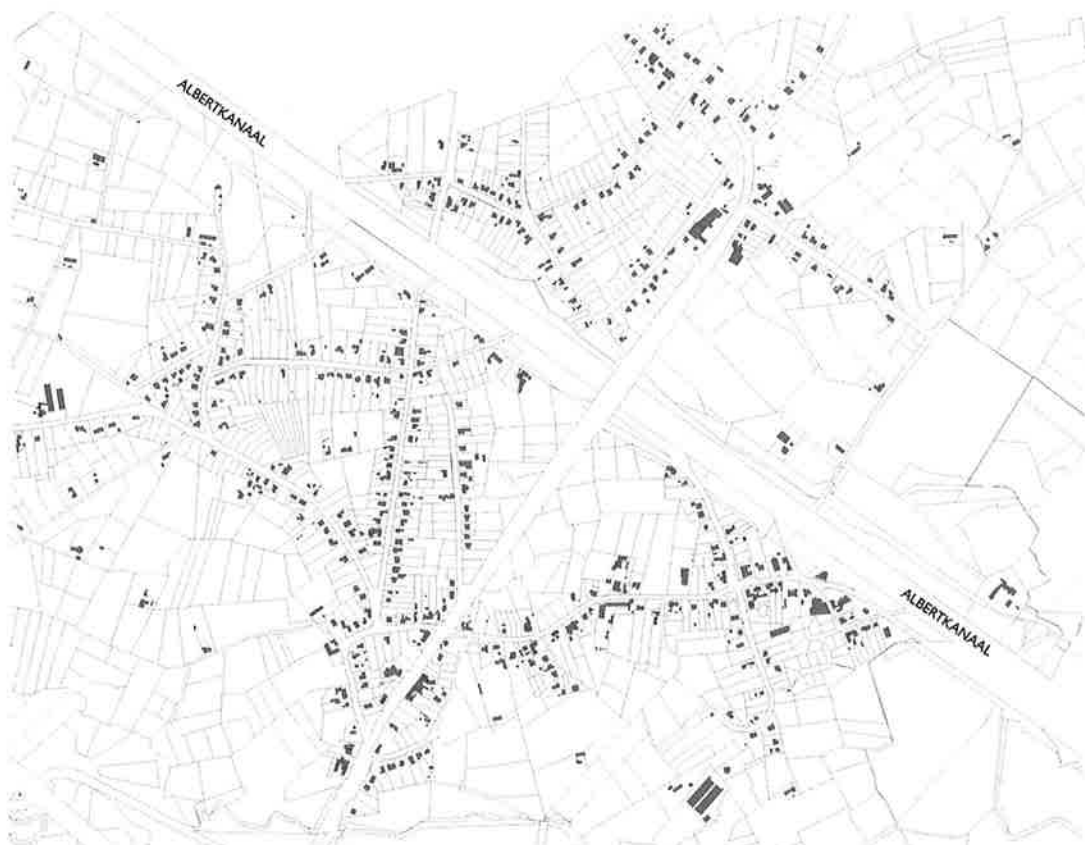

Afbeelding 43 Aangroei bebouwde oppervlakte in periode 1970-1980, Stokrooie (eigen bewerking a.h.v. GIS Hasselt, 2015)

In de periode tussen 1970 en 1980 kende het dorp een flinke groei in nieuwe eengezinswoningen. Bovenstaande kaart geeft de bebouwde oppervlakte in 1980 weer, waarbij de toegenomen bebouwing sinds 1970 in de rode kleur wordt weergegeven. De rode kleur overheerst.

De nieuwe woningen zijn niet langer exclusief toe te schrijven aan uitbreidende families. Mensen hechtten steeds minder waarde aan hun grote landbouwgronden. Steeds meer landbouwers opteren om grond te verkopen als bouwgrond. Dit is duidelijk zichtbaar op bovenstaande kaart; de aangroei van nieuwe woningen vindt voornamelijk plaats aan de boerderijen in het westen van het dorp. De dorpskern in het oosten kent maar weinig groei. Niet alleen het aanbod neemt toe, ook de vraag naar bouwgrond is in stijgende lijn. Vanaf de jaren 70 is de woningzoektocht van de babyboomers op gang getrokken. In geheel België worden landelijke omgevingen ingepalmd door nieuwe eengezinswoningen. Zo breidden de woonclusters zich uit langs de bestaande straten. Lintbebouwing neemt de bovenhand.

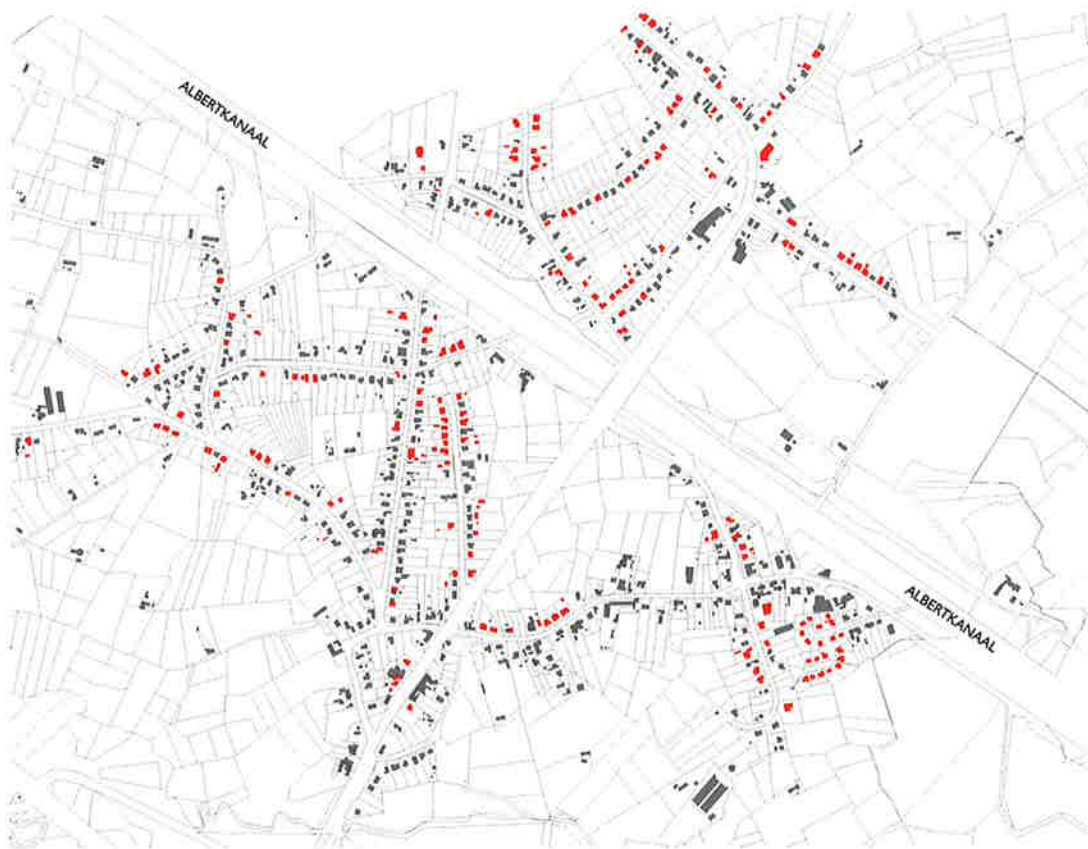
3.2.2 Groei tussen 1980 en 2000

Afbeelding 44 Bebouwde oppervlakte in 1980, Stokrooie (eigen bewerking a.h.v. GIS Hasselt, 2015)

Wanneer men stilstaat bij de situatie in 1980, ziet men hoe de lintbebouwing de straten begint te omarmen. Er is echter nog geen sprake van echte woonwijken. De rijen woningen liggen als losse flarden aan de straten, met voldoende kale plekken tussen de woonclusters van weleer. De groei houdt echter nog geen halt. Het wordt zichtbaar duidelijk dat open ruimte aan de straatkant een verliezende partij is.

Het idee om landbouwgrond op te geven en te verkopen als bouwgrond blijft aan populariteit winnen onder de originele inwoners. Geld is niet de enige reden waarom steeds meer mensen dit doen. Sinds de jaren 70 is de auto koning geworden, die steeds meer mensen tot jobs brengt in de regio. Ook de hogere graad van educatie leidt mensen weg van landbouw. Tenslotte voelden mensen zich steeds minder afhankelijk van eigen voedselvoorziening, door de komst van grotere winkels en supermarkten in de regio. In 1980 is het idee van landbouw achterhaald.

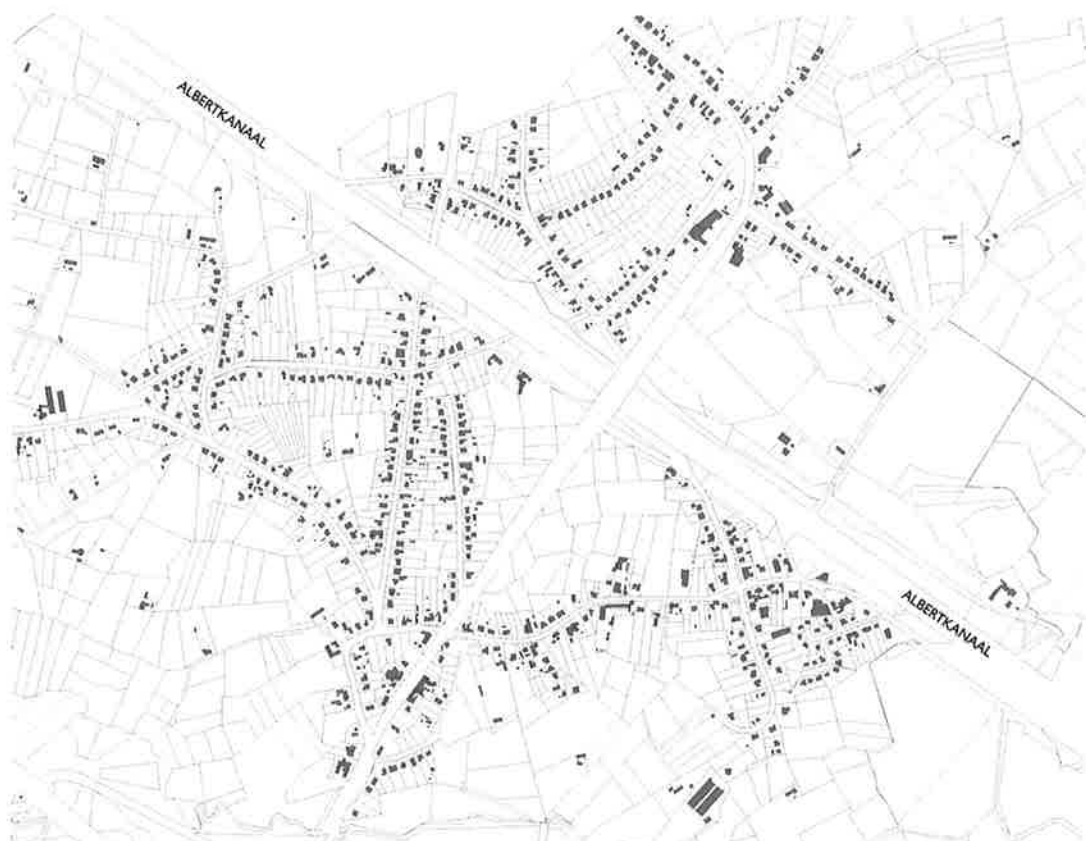

Afbeelding 45 Aangroei bebouwde oppervlakte in periode 1980-2000, Stokrooie (eigen bewerking a.h.v. GIS Hasselt, 2015)

De aangroei van nieuwe eengezinswoningen kende tussen 1980 tot 2000 geen weerstand. Vrijwel alle onbebouwde grond, dat grensde aan een straat, werd ondertussen verdeelt in bouwpercelen. Het eens zo prominente landbouwlandschap van Stokrooie is ondertussen verdringt naar de achtergrond. Enkele open percelen bieden nog een blik op de open ruimte, die nu verhuld zit achter rijen gevels. Een buitenstaander kan de woonclusters van weleer niet meer onderscheiden. Ze hebben zich uitgebreid totdat ze elkaar ontmoetten. Ze zijn verzwolgen in het straatbeeld.

De periode van 1980 tot 2000 kan men de periode van “opvullen” noemen. Lege percelen tussen de bestaande bebouwing werden gretig opgevuld met fermettes. Lintbebouwing heerst. De uitzondering vormt zich aan het dorpscentrum in het oosten, waar een nieuw gebied werd ingevuld met een twintigtal woningen.

3.2.3 Groei tussen 2000 en 2010

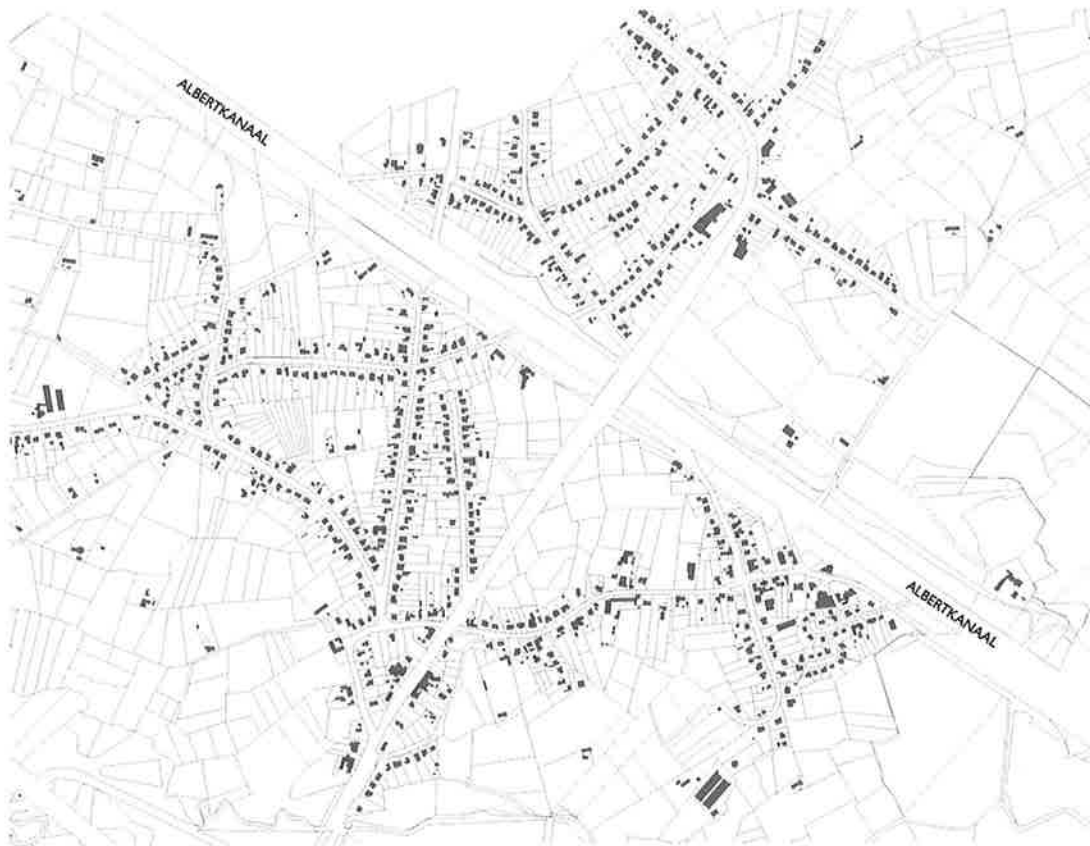
Afbeelding 46 Bebouwde oppervlakte in 2000, Stokrooie (eigen bewerking a.h.v. GIS Hasselt, 2015)

In 2000 zijn woningen niet langer deel van een vrijstaande rij in een landelijk landschap. Men kan nu spreken van woongebieden in Stokrooie. Hoewel een beeld vanuit de lucht, zoals de kaart hierboven, nog veel onbebouwde ruimte laat zien, weerspiegelt het straatbeeld een dichte opeenvolging van alleenstaande woningen.

In deze periode zien we een grote hoeveelheid bouwaanvragen voor het bouwen van een nieuwe eengezinswoning. Toch is de impact op het plan nauwelijks waarneembaar. Dit kan het gevolg zijn van 2 redenen:

- 1) De bouwaanvragen hebben zich nog niet vertaald naar een afgewerkte woning, zoals wordt opgeslagen in de databank van het GIS en op kaart hierboven wordt weergegeven
- 2) Bestaande, verouderde woningen maken steeds vaker plaats voor nieuwe woningen. Dit heeft geen impact op de bebouwde oppervlakte, waardoor dit niet zichtbaar is op de bovenstaande kaarten.

Afbeelding 47 Aangroei bebouwde oppervlakte in periode 2000-2010, Stokrooie (eigen bewerking a.h.v. GIS Hasselt, 2015)

Vanaf 2000 is de tendens geëvolueerd van “opvullen” naar “invullen”. Bestaande straten bieden weinig plaats meer voor nieuwe woningen, waardoor de tijd rijp is om de omsloten gebieden in te vullen. In het noorden van het dorp is te zien hoe nieuwe woningen zich verzamelden rond de nieuwe Kromvennestraat, aangelegd om een ingesloten gebied te bedienen. Anno 2015 is dit gebied reeds volledig ingevuld.

In 1960 kende Stokrooie ongeveer 1100 inwoners (Landbouw in Kuringen, Stokrooie en Schimpen, 2015). In 2007 stond de teller op ongeveer 1881 inwoners (Over Stokrooie..., 2007). In die periode van 40 jaar is er dus een groei van 60% geweest. Dat cijfer lijkt niet evenredig met de toename van bebouwing in Stokrooie. In 1960 waren ongeveer 250 woningen in Stokrooie. In de periode tussen 1960 en 2015 zijn 484 bouwvergunningen uitgereikt voor nieuwe eengezinswoningen (Vos, 2015). De hoeveelheid woningen is maar liefst verdrievoudigd. Dit verschil tussen inwoners en woningen valt te verklaren door het verschil in de gezinssamenstelling tussen vroeger en nu. In 1960 waren gezinnen immers groter dan vandaag.

3.3 Daily Urban Systems: vraagstelling bij lokale bewoners

Om een uitspraak te kunnen doen over de toekomstscenario's van vergrijzing, dienen we ons te verdiepen op de huidige, individuele levens van de bewoners ter plaatse. In het kader van dit onderzoek werden lokale interviews afgenomen om te polsen naar de daily urban systems van de bewoners en hun visie op het ouder worden in eigen dorp. Deze methodologie leert ons de gedragspatronen, verplaatsingsgedrag, afhankelijkheid van regio en dorp, sociale betrokkenheid, toekomstbeeld en vele anderen aspecten van de lokale inwoners kennen.

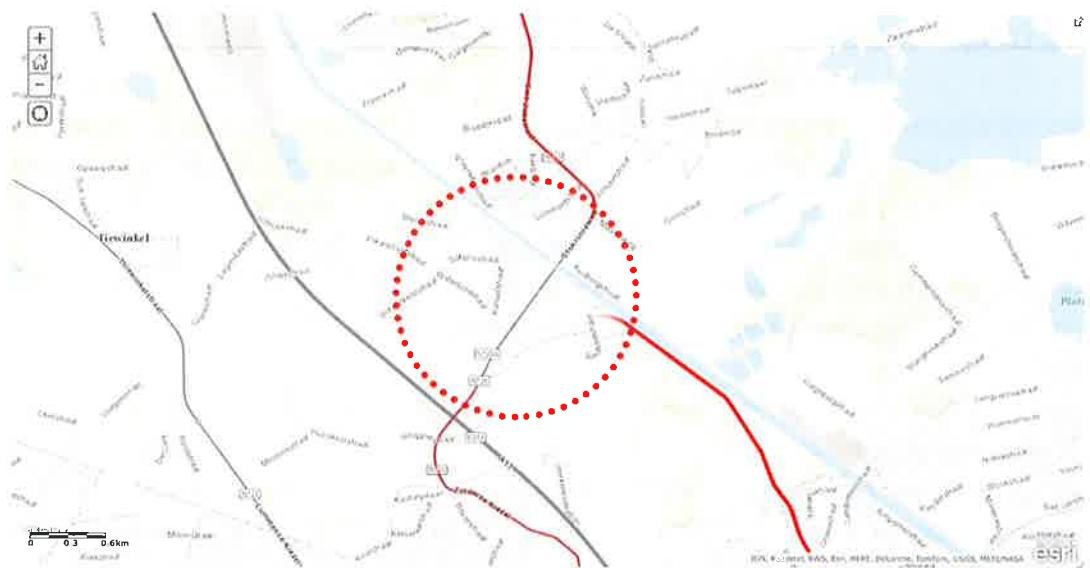
Om het aspect van sociale omgang met burens en omgeving niet te verwaarlozen, zijn de interviews uitgevoerd op straatniveau. Op ruimtelijk vlak delen mensen een band met hun burens. Men ziet hun burens als het eerste en laatste aanspreekpunt in de onmiddellijke omgeving. De kleine, informele ontmoetingen die zich op deze schaal afspelen vormen immers een niet te onderschatten schakel van sociaal contact en verbintenis.

In het kader van het onderzoek zijn inwoners ondervraagd met een leeftijd tussen de 40 en 70 jaar oud. De volgende hoofdstukken zijn samenvattingen van de verkregen feedback, gecombineerd met gegevens uit eigen onderzoek. De volledige interviews van alle ondervraagde koppels kan U vinden in de bijlagen (zie p.113 tot p.137)

3.3.1 *Het wekschema en regionale afhankelijkheid*

De meeste ondervraagden oefenen een job uit. Hun wekschema staat daarom geheel in het kader van de werkdagen. Met uitzondering van verlof of een vrije dag, werken mensen met een voltijdse job van maandag tot zaterdag. Halftijdse beroepen komen ook voor, waarbij een drietal werkdagen per week genoteerd werden bij een paar ondervraagden. Ieder wekschema is terug te vinden bij de interviews, in de bijlagen (zie p.113 en volgende). Er zijn ook ondervraagden die geen job uitoefenen. Gepensioneerden, mensen op brugpensioen, werklozen en werkzoekenden maken uiteraard ook deel uit van de buurt. Zij hebben minder verplichtingen dan een werkende mens en genieten dus van een kaler wekschema.

Wanneer we het verplaatsingsgedrag van de bewoners in kaart brengen valt op dat 80% van de verplaatsingen zich tot Hasselt richten. De stad heeft dus een grote invloed op het dorp. Niet de gewestweg N729, maar de Albertkanaalstraat wordt benut om tot Hasselt te rijden. Deze bevindt zich ten oosten van Stokrooie. De gewestweg telt voornamelijk doorgaand verkeer. Mensen van Stokrooie gebruiken deze weg enkel om zich tot de snelwegen te richten of om inkopen te doen in de grote supermarkten in Kuringen.

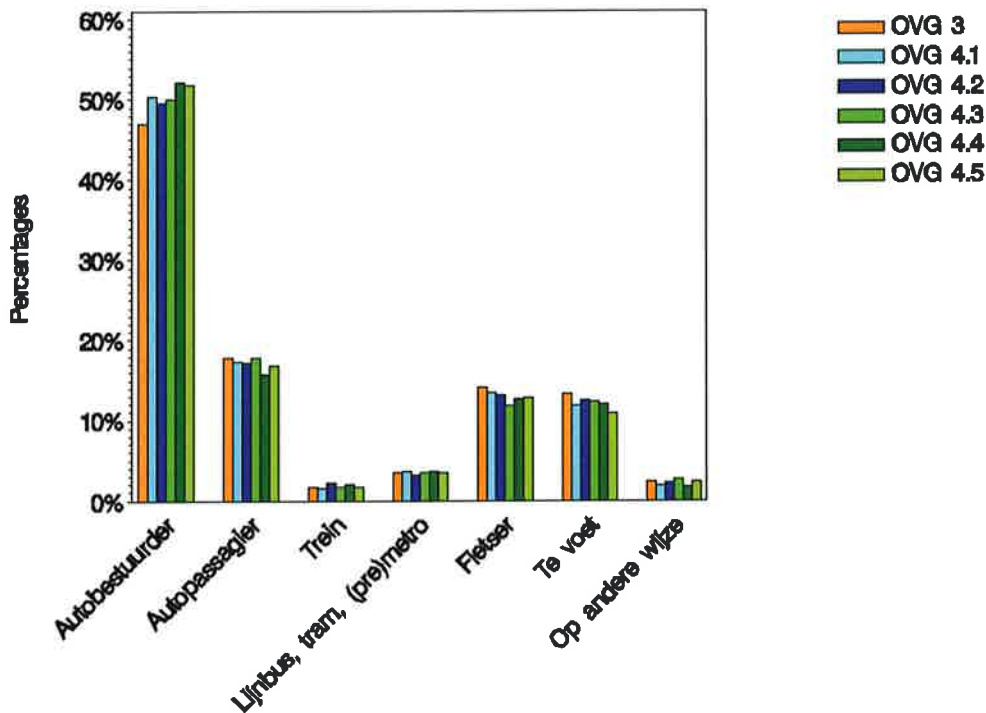
Afbeelding 48 Verplaatsingsgedrag vanuit Stokrooie (eigen bewerking a.h.v. map NGI, 2015)

Een opvallende vaststelling: Niemand van de ondervraagden gaf aan afhankelijk te zijn van dorp. Zelfs een occasioneel bezoek aan de lokale bakker wordt zeldzamer. Regionale supermarkten bieden immers een groter en goedkoper gamma aan van brood en banket. De laatste lokale slager is in 2010 verdwenen uit het dorp wegens regionale druk. De lokale bakkers hanteren steeds hogere prijzen om uit de kosten te komen, wat echter nóg meer mensen naar de goedkopere alternatieven in de regio dwingt. Enkel de basisschool en het voetbalveld blijven een vaste waarde in het dorp voor mensen met jonge kinderen.

3.3.2 Gebruik van openbaar vervoer

Het mag niet verassen dat de persoonlijke wagen veruit het meest populaire transportmiddel is. Alle ondervraagden bezitten één of meer wagens om het gezin te dienen. Het is een voor de hand liggend vervoersmiddel dat een diepgewortelde voorkeur heeft bij de Belg. De ondervraagde inwoners geven aan dat de onmiddellijke beschikbaarheid, ruimte voor bagage, individuele verplaatsingsvrijheid en persoonlijk comfort de belangrijkste redenen zijn.

OVG 3 – OVG 4.1 – OVG 4.2 – OVG 4.3 – OVG 4.4 – OVG 4.5: Hoofdvervoerswijze (Aantal Verplaatsingen)

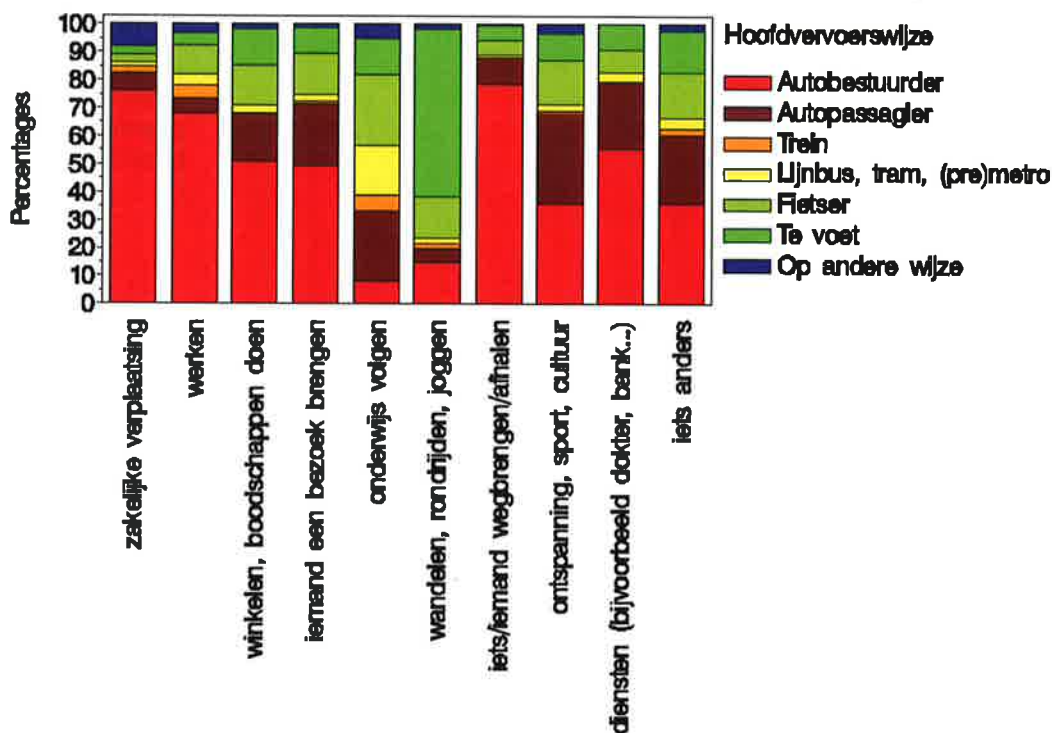

Afbeelding 49 Hoofdvervoerswijze Vlaming (Onderzoek Verplaatsingsgedrag Vlaanderen: Analyse van de verplaatsingen, 2013)

Het openbaar vervoer blijkt daarentegen geen populaire optie te zijn voor de meeste mensen. Op schaal van Vlaanderen stelt het Onderzoek Verplaatsingsgedrag Vlaanderen, van Departement Mobiliteit en Openbare Werken, dat ruim 70% van alle verplaatsingen met de auto gebeuren. Slechts 5,22% van alle verplaatsingen zijn met het openbaar vervoer, bestaande uit 3,48% met de bus/tram/metro en 1,74% met de trein (Onderzoek Verplaatsingsgedrag Vlaanderen: Analyse van de verplaatsingen, 2013)

Bij het plaatselijk uitgevoerde onderzoek in Stokrooie komt men tot gelijkaardige bevindingen. 1 op de 2 ondervraagden neemt nooit de bus en slechts 1 op de 8 ondervraagden gaf aan met regelmaat de bus te nemen. In een eigen waarnemingsstudie aan boord van de stadsbussen in Stokrooie werd waargenomen dat 5 tot 10 volwassenen 's morgens met regelmaat de bus nemen naar de stad. Op marktdagen neemt het aantal toe met ongeveer 5 tot 10 senioren. Dat zijn lage cijfers voor een dorp met 2000 inwoners.

Hoofdvervoerswijze per Motief (Aantal Verplaatsingen)

Afbeelding 50 Hoofdvervoerswijze per motief, in Vlaanderen (Onderzoek Verplaatsingsgedrag Vlaanderen: Analyse van de verplaatsingen, 2013)

Bovenstaand beeld van de rapporten OVG Vlaanderen stemt overeen met de bevindingen en reacties uit de interviews. De bus is voor vrijwel elk motief ondervertegenwoordigd. In Stokrooie maakt schoolgaande jeugd het grootste percentage uit van passagiers op de bus. Dit is niet toevallig: de rapporten OVG Vlaanderen tonen aan dat ‘onderwijs volgen’ het meest vertegenwoordigd motief is van gebruikers van bus, tram of metro in geheel Vlaanderen.

Stokrooie, als deelgemeente van de stad Hasselt, heeft tussen 1997 en 2014 genoten van gratis dienstverlening van vervoersmaatschappij De Lijn. De afschaffing van de gratis bussen laat enkele verbitterde inwoners na, die in sommige gevallen terug naar de auto als vervoermiddel hebben gegrepen. Inwoners die de stadsbus zelfs in de gratis periode niet namen, distantiëren zich nu volledig van het openbaar vervoer. Zelfs senioren zijn niet altijd liefhebber: “*We maken heel weinig gebruik van de bussen... en enkel naar Hasselt. We rijden nog gratis maar als we binnenkort moeten betalen zouden we nooit meer het openbaar vervoer nemen.*” zegt een ondervraagde oudere.

Toch is de zwakke populariteit van het openbaar vervoer niet enkel te wijten aan wrok, kostprijs en vooroordelen. Eén van de ondervraagden kwam met objectieve motieven waarom het openbaar vervoer voor haar geen optie is:

“Wanneer ik ’s morgens naar mijn werk moet is het een drukke rit met de schoolkinderen. Die bussen zitten al vol genoeg en ik zou er me niet op mijn gemak voelen. Zo’n busrit zou ik zelfs niet gratis nemen. Bovendien zijn de tijdstippen slecht ingepland en is de regelmaat te lang. ’s Avonds stop ik met werken om 5 uur in het centrum van Hasselt, terwijl ik om 7 minuten na 5 mijn bus zou moeten halen aan het station. Ik kan toch niet in 7 minuten tijd van mijn werk tot aan het station geraken? De bus later is weer te lang wachten. Er wordt te veel tijd verloren om het openbaar vervoer te nemen en na een lange werkdag wilt men zo snel mogelijk naar huis. Er moet immers ook nog eten gemaakt worden en werk gedaan worden thuis... Met de eigen auto rijden maakt het tenslotte ook veel gemakkelijker om boodschappen en materiaal te vervoeren.” (Inwoner van Stokrooie, 50-60 jaar, zie 6.1 1e afgenomen interview gezin A)

De auto blijft dé vervoerswijze bij uitstek onder de ondervraagden. Zelfs de fiets wordt zelden gebruikt, ook niet voor korte afstanden. De fiets wordt enkel te gebruiken ter ontspanning of voor de sport. Een zeker koppel gaf zelfs aan geen fietsen te hebben:

“Nee, we hebben zelfs geen fietsen. Zelfs moest ik er hebben, dan zou ik nog de auto gebruiken om naar de bakker te rijden, is veel vlotter.” (Inwoner van Stokrooie, 50-60 jaar, zie 6.3 1e afgenomen interview gezin C)

3.3.3 Sociale omgang met de buurt en familiaal contact

Wanneer gevraagd wordt naar de betrokkenheid in de buurt en het gemeenschapsgevoel, zijn de antwoorden unaniem. Niemand gaf aan actief betrokken te zijn tot evenementen of activiteiten die georganiseerd werden op straatniveau of in het dorp.

“In onze straat wordt nooit iets georganiseerd. Contacten met de burens verzwakken, enkele bekenden overlijden en nieuwe inwoners komen in de plaats. Het gemeenschapsgevoel van toen we hier kwamen wonen is versprokkeld met de tijd. Bovendien wonen we aan de noordzijde van het kanaal waardoor we ons ook een beetje afgesneden voelen van het dorpscentrum. We voelen ons ook niet echt betrokken tot het dorpsgebeuren. We zijn ook bij geen enkel evenement of gebeuren betrokken. We hebben het echter liever zo! We wonen liever op ons eigen en doen wat wij willen.” (Inwoner van Stokrooie, 50-60 jaar, zie 6.2 1e afgenomen interview gezin B)

Mensen geven echter aan dat het niet overal zo is in Stokrooie:

“Onze zoon is daar actiever in. Hij woont aan de overkant van het kanaal in Stokrooie, aan de zuidzijde van het dorp. Die mensen daar zijn meer in beweging. Men komt samen bij de voetbal en er wordt jaarlijks een straatbarbecue gesubsidieerd door de gemeente. Ook in de Kromvennestraat organiseert men straatbarbecues en soms sluit men de straat af zodat de kinderen op straat kunnen spelen. Die mensen zijn echter jonger en actiever, wij doen er niet echt meer aan mee.” (Inwoner Stokrooie, 70 jaar, zie 6.4 1e afgenomen interview gezin D)

Een opvallende vaststelling kan hier gemaakt worden. Bij buurten met jonge gezinnen is zeker een gemeenschapsgevoel en geniet men van activiteiten en onderling sociaal contact. De ondervraagden, met leeftijden tussen de 50 en 70 jaar, staan hier lijnrecht tegenover. In het verleden was het sociaal contact beter, maar de jaren en het komen en gaan van burens hebben dit doen verwateren.

De reden moet men niet ver gaan zoeken. Een jongere generatie is actiever en socialer. Bovendien brengen de kinderen hun ouders samen aan de schoolpoort en naschoolse activiteiten. Zeker wanneer die voorzieningen in eigen dorp liggen. Naarmate men ouder wordt zijn de kinderen geen factor meer. Werk en andere verplichtingen verhinderen verder contact. Men heeft niet de nood of interesse aan een actief buurtleven of sociaal contact met de buurt. Ieder leidt hun eigen leven en verkiest dat ook. Zelfs mensen die niet gaan werken, zoals gepensioneerden, wenden zich niet meer tot de gemeenschap. Zie ook deze uitspraak:

“Vroeger gingen we naar de voetbal in Bolderberg omdat de zoon er tevens naar school ging. Ik ging vroeger ook zwemmen en tennissen maar tegenwoordig niet meer. Als een mens ouder wordt doet men minder, wordt men rustiger.” (Inwoner Stokrooie, 50-60 jaar, zie 6.1 1e afgenomen interview gezin A)

Afbeelding 51 Slottraining jeugd bij Stokrooie VV (Snoeks, 2014)

Er is echter tevens sprake van andere factoren die de mensen kan samenbrengen. Lokale kwesties of gebeurtenissen brengen een buurt steeds samen. In de ondervraagde buurt werden de straten recent vernieuwd, die iedere inwoner verplichtte om rioleringswerken uit te voeren op het eigen perceel. Men gaat bij elkaar kijken, bespreekt de gebeurtenissen en vraagt hulp. Kwesties kunnen zelfs een front creëren en mensen op de been brengen:

“Onlangs zette hij zich nog in met enkele mensen om op te komen voor het natuurgebied de Groene Delle in Stokrooie, er is immers sprake van uitbreiding van het industriegebied in Lummen. Het is bewonderenswaardig als je inzet voor de buurt maar het kost tijd en tegenwoordig is tijd een kostbaar begrip geworden.” (inwoner Stokrooie, 50-60 jaar, zie 6.1 1e afgenomen interview gezin A)

Familiebanden vormen ook een belangrijke factor. In het verleden breidde families vaak in eigen dorp uit, wat het dorpsleven en omgang met de buurt gelijkstelde met de familieband. Een ouder koppel blijkt nog nostalgisch terug op het leven 40 jaar geleden:

“Ik ben geboren en getogen in Stokrooie. Mijn zus en nicht wonen verderop in de straat. Mijn zoon woont aan andere zijde van het kanaal. Vrijwel de gehele familie woonde in Stokrooie, maar er zijn er al vele gestorven. De hele oostzijde van de

Schotelstraat was grond van de ouders. Zij woonden 2 huizen verderop en hún ouders, mijn grootouders, woonden wat verderop. De kinderen hebben ieder hun grond gekregen, nadien zijn de overige gronden verkocht aan nieuwe bewoners. Ouders hebben nog grond verkocht aan de staat om de brug over het Albertkanaal op te realiseren. Aan de zuidzijde van het kanaal woonden ook nog een nonkel van mij die in mijn jonge jaren er een café uitbaatte. Een andere nonkel had verderop een dancing.

Doordat we allen in hetzelfde dorp woonden hadden we dagelijks contact, veel mensen die familie of vrienden waren en iedereen kende iedereen. Groenten teelde iedereen zelf, een aantal dorpswinkeltjes verkochten de overige producten die men nodig had. Het dorp voorzag in alles en de sfeer was onvergelijkbaar. Er woonden toen nauwelijks 500 mensen in Stokrooie. Nu zijn er velen bekenden dood en vele nieuwe inwoners bijgekomen waardoor die gemeenschap van vroeger verwaterd is” (Inwoner Stokrooie, 70 jaar, zie 6.4 1e afgenomen interview gezin D)

3.3.4 Woontevredenheid en toekomstperspectieven

Als laatste wordt er gepolst naar eventuele verhuisintenties, de woontevredenheid en de geschiktheid van de woning op het ouder worden. Vrijwel ieder gezin geeft aan de voorkeur te geven om oud te worden in hun huidige woning. Men is veelal tevreden met hun woonomgeving of verafschuwd het idee om te wonen in een klein appartement of serviceflat. *“Een grote woonst vergt veel werk, maar houdt een mens op de been. In een kleine aangepaste woning zouden we ons vervelen”* klinkt het. Ook het ‘private groen’, de tuin, blijft voor veel mensen een onmisbaar eigendom.

Iemand van de ondervraagden heeft zelfs rekening gehouden met het ouder worden in eigen woning. Ze heeft een appartement in het verleden overwogen maar heeft nu duidelijke redenen waarom ze verkiest om in eigen woning oud te worden en zeker nooit te willen verhuizen naar een rusthuis:

“Na mijn scheiding, diverse inbraken, en de zoon het huis uit is, is er getwijfeld om naar een appartement te verhuizen in Hasselt. Maar sinds de nieuwe vriend/man kan er meer voor de tuin en het huis gezorgd worden. We houden van het huis, appartementen in de stad zijn schandalig duur. Daarom zijn er diverse verbouwingen gedaan aan dit huis, voor de toekomst. Slaapkamer en badkamer zijn ook op gelijkvloer dus alles is makkelijk bereikbaar. Mijn grootmoeder zei me ooit nog: pas op met trappen, voor als je later ouder wordt!

Tegenwoordig, zeker met het ouder worden, is het ieder voor zich. Als je vandaag geen kinderen meer hebt om u verder te helpen dan is het erg om oud te worden... Rusthuizen en ziekenhuizen werken vandaag enkel nog voor het geld en bekommernis met de mensen is té slecht/schrijnend... (Inwoonster Stokrooie, 50-60 jaar, zie 6.1 1e afgenomen interview gezin A)

Eén van de ondervraagden gaf aan geïnteresseerd te zijn in het idee van een aangepast appartement in de stad, hoewel de kostprijs een groot obstakel vormt:

“Net zoals mijn ouders deden, zou ik wanneer de kinderen het huis verlaten hebben wel willen verhuizen naar een appartementje in de stad (Hasselt). Het huis is dan immers te groot voor ons en het wordt ook steeds moeilijker om dat te onderhouden en te kuisen. We weten echter nog niet zeker of we uiteindelijk wel zullen verhuizen. We willen ons huis niet inruilen voor een klein donker hokje met slechte ligging. Een mooi en ruim appartement dat leuk ligt is erg duur en het aanbod is ook beperkt. Mijn man is bovendien gehecht aan het tuintje om in te klussen. Hij zou zich snel kunnen vervelen op een appartement.” (Inwoonster Stokrooie, 50-60 jaar, zie 6.2 1e afgenomen interview gezin B)

In het kader van het onderzoek naar vergrijzing in woondorpen, moeten we dus rekening houden met het feit dat de meeste mensen verkiezen om oud te worden in hun bestaande woning in de het dorp. Men hekelt de dure alternatieven, het beperkte aanbod en het gebrek aan een interessante buitenruimte of tuin.

3.3.5 Conclusie

Tijdens de werkdagen lijken de meeste mensen te pendelen naar Hasselt. Men werkt in de stad, kinderen gaan er naar school en pendelaars nemen er de trein richting Brussel. Hasselt wordt door de mensen van Stokrooie zeker gezien als het lokale knooppunt bij uitstek. Stokrooie is dus zeker afhankelijk van Hasselt. Niemand van de ondervraagden bevestigde in Stokrooie te werken of te winkelen. Grote supermarkten in Kuringen en de ruimere regio hebben de kleine winkeltjes van weleer verdrongen. Verplaatsingen te voet of per fiets beperken zich dan ook tot ontspanning of een tripje naar de bakker. Het is duidelijk dat Stokrooie niet veel meer biedt dan een woonomgeving, hoewel niemand dit als negatief ervaart. De meesten wonen er graag.

De verplaatsingen gebeuren vrijwel exclusief met de wagen. Vrijwel niemand ziet het openbaar vervoer als een waardig alternatief. Mensen appreciëren het comfort, de vrijheid, onmiddellijke beschikbaarheid en kofferruimte van de persoonlijke wagen. De wagen vormt tevens de snelste manier om op bestemmingen te geraken. Het begrip ‘tijd’ staat voor

iedereen centraal. Men heeft geen tijd voor het openbaar vervoer, men heeft geen tijd voor de burens, men heeft geen tijd voor het buurtleven of organisatie... 'Tijd' lijkt wel het stopwoord bij uitstek, als excuus voor alles.

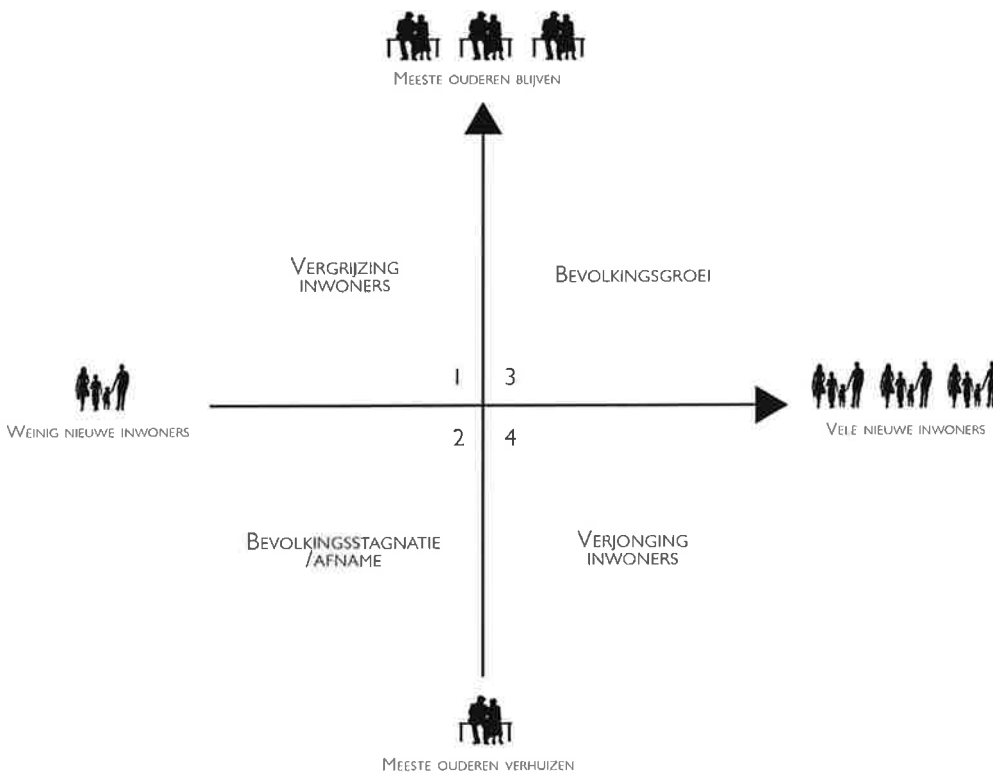
Sociale activiteit en contact met de buurt lijkt van een aantal factoren afhankelijk. Gehele families blijken in Stokrooie te wonen, doordat ouders of grootouders hun grote lappen landbouwgrond van weleer startten te verdelen onder de kinderen. In die periode van zelfvoorzienigheid heerste een hechte sfeer onder de mensen. Iedereen kende iedereen waarbij eigen teelt en lokale buurtwinkeltjes in alle noodzaken voorzagen. Bij het verdwijnen van een generatie startte ook de graduele verkaveling van deze gronden. Een drukkere samenleving met steeds meer nieuwe inwoners leidde tot een vervreemding van elkaar. Een opvallende vaststelling kan gemaakt worden omtrent nieuwe of jonge straten. Deze worden snel ingevuld door een jonge en enthousiaste generatie die vlot met elkaar overweg kan. Het gelijktijdig bouwen en kinderen krijgen brengt de mensen bij elkaar. Dit is echter in schril contrast met mensen van middelbare leeftijd of ouder. Door werk en andere verplichtingen komt men minder op straat en verzwakken contacten met de gemeenschap. Zelfs mensen die niet gaan werken zoals gepensioneerden wenden zich niet meer tot de gemeenschap. Een isolement ontstaat van eigen tuin en woning waarbij er enkel nog contact is met familie en vrienden. Niemand ervaart dit echter als een nadeel. De onafhankelijkheid, de vrijheid, de rust en het gebrek aan "verplichtingen jegens anderen" in de buurt, ervaart men als positief. Men leeft graag "op hun eigen".

Dat brengt ons tot de eigen woning. Vrijwel ieder gezin gaf aan de voorkeur te geven om oud te worden in hun huidige woning. Men hekelt de dure alternatieven, het beperkte aanbod en het gebrek aan een interessante buitenruimte of tuin. Rusthuizen zijn al helemaal uit den boze. Men is zich echter bewust van de mogelijkheid dat hun huidige woning niet altijd aangepast is op het ouder worden, waardoor een verplichte verhuis een mogelijkheid zal zijn in de toekomst. Zoals Koen Knevels reeds zei (zie 2.2.4 Diversifiëring van woontypes) kunnen nieuwe woontypes zoals flexibele- en aangepaste woningen in eigen dorp misschien een oplossing bieden.

4. Potentiële toekomstscenario's

In het voorgaande hoofdstuk hebben we kennis gemaakt met de huidige inwoners van het casuswoondorp. De gesprekken vertellen ons veel over de levensstijl en visies van deze mensen. Dit helpt ons een beeld te schetsen over deze mensen die later de vergrijzende bevolkingsgroep zullen vormen. Rekening houdend met de toekomstperspectieven van deze mensen, kan een beredeneerde voorspelling gemaakt worden over potentiële scenario's die zich in de nabije toekomst kunnen afspelen wanneer de vergrijzing toeslaat.

Er kan echter niet met zekerheid gesproken worden over de demografische veranderingen die het dorp zal ondergaan. Immigratie- en emigratiegedrag kan een totaal andere wending geven aan de impact van de vergrijzing in een woondorp. Blijven de huidige inwoners in hun dorp wonen om hun oude dag door te brengen, of ruilen ze het woondorp in voor een andere woonbestemming? Wordt het dorp een populaire woonlocatie voor vele nieuwe inwoners of blijft men er weg? Op basis van deze variabelen kunnen 4 potentiële toekomstscenario's uitgewerkt worden die ieder een andere impact zullen hebben op het dorp en diens samenleving.

Afbeelding 52 4 verschillende scenario's (eigen figuur, 2015)

4.1 Scenario's

4.1.1 Vergrijzing

Het eerste scenario dat we behandelen is het scenario van vergrijzing. Het huidige demografisch landschap in Vlaanderen geeft aanleiding tot de mogelijke ontplooiing van dit scenario, wegens een toenemend percentage aan ouderen in de komende decennia (zie 1.2 De babyboomers). Het scenario kan zich volstrekken wanneer de huidige, vergrijzende bevolking, een groot percentage uitmaakt van de demografische samenstelling van het dorp én bovendien woonachtig blijft in het dorp. De randvoorwaarde beschrijft een beperkte toestroom van nieuwe, jonge gezinnen naar de buurt. Ondanks het feit dat er in de komende jaren nog vele jonge gezinnen op zoek zijn naar huisvesting, betekent dit niet dat deze hun stek zullen vinden in het woondorp. We kunnen immers geen uitspraak doen over de woonpreferentie van de nieuwe woningzoekenden.

Om het vergrijzingsscenario te bespreken moeten we achterhalen wat de drijfveren zijn achter dit scenario. Uit de ondervragingen op locatie leren we dat de meeste mensen hun huidige woning maar moeilijk kunnen loslaten. De eengezinswoning in het woondorp biedt ruimte, tuin, rust en een vertrouwde omgeving. Weinig mensen willen dat opofferen voor een aangepaste woonst in de stad. Bovendien is het aanbod voor alternatieven beperkt en duur. De jongere generatie zou een woondorp links kunnen laten liggen door een gebrek aan een gepast woonaanbod, gebrek aan bouwgronden voor eigen woningen, slechte verbinding met de regio of lange pendeltijden naar het werk. Het aanbod aan jobs en onderwijs ligt immers hoger in de stad dan op het platteland.

Volgens de eerste bevindingen is dit een scenario waar veel ondervraagden zich aan verwachten, aangezien men bevestigt er graag te wonen en zolang hun gezondheid het toelaat zullen blijven. Dit scenario betekent echter dat de vergrijzing een impact kan hebben op de gehele gemeenschap. Mensen op leeftijd houden zich aan een routine en voelen zich minder geneigd om zich te betrekken tot de gemeenschap. Zonder overkoepelende organisatie betekent dit scenario het meest nefast voor onderling sociaal contact. Als ouderen moeilijker te been zijn dient men terug te vallen op steun van de kinderen of thuisverzorging. Zijn kinderen echter wel bereid om te helpen? Heeft men kinderen die kunnen helpen? Vele ouderen zullen zelfstandig moeten leven, wat niet voor iedereen zo evident zal zijn. Slechts één koppel gaf beide ondervragingen aan dat hun woning zonder veel aanpassingen geschikt is. De verhuis naar serviceflats of een rusthuis ziet bijna niemand zitten. Bovendien zijn de kosten torenhoog, niet iedereen kan het betalen.

Afbeelding 53 Is een rusthuis nog te betalen? Wat is het alternatief? (Billion, 2015)

Het scenario van vergrijzing biedt daarom opportuniteiten. Waarom kunnen aangepaste woningen voor ouderen niet bestaan in een dorp? Zogenaamde seniorenwoningen of flexibele appartementjes kunnen ouderen de gemakken geven van een aangepaste woonst, zonder de vertrouwde woonomgeving te moeten verlaten, een tuin op te geven of hun laatste centen te moeten spenderen aan een rusthuis of serviceflat.

4.1.2 Bevolkingsstagnatie/afname

Het volgend scenario dat we behandelen houdt rekening met een bevolkingsstagnatie of zelfs een bevolkingsafname. Dit scenario is gelijkaardig aan het vorige scenario, met uitzondering dat ook de senioren hun woning en dorp links laten liggen. Zonder voldoende toestroom van nieuwe gezinnen en de uittocht van senioren is dit plausibel.

Het onderhoud aan de grote woning en tuin, gezondheidsproblemen, eenzaamheid of interesse naar een levendigere omgeving kunnen zowel vrijwillige als dwingende redenen zijn voor een potentieel vertrek van senioren. Koen Knevels van 'Woonbeleid Midden-Limburg' haalde reeds de populariteit aan van Hasselt stad bij senioren (zie 2.2.3 Ouderen en hun toevlucht tot de stad). De nieuwe ontwikkelingen aan de Blauwe Boulevard zijn vooral populair bij senioren. Men ruilt hun grote gezinswoning in voor een compactere woonst in de stad. Ook de levendigere omgeving waarbij men op wandelafstand is van allerlei diensten, handelaars en horeca vindt men een belangrijk pluspunt van een woning in de stad. De wagen komt dan op de tweede plaats en het sociaal contact gaat erop vooruit.

Afbeelding 54 Ontwikkeling Blauwe Boulevard, Hasselt centrum (Blauwe Boulevard, 2015)

Voor het woondorp is dit het meeste nefaste scenario. Een gebrek aan groei, of zelfs een leegloop, brengt niet alleen de plaatselijke voorzieningen in het gedrang, maar ook de toekomst van lokale handelaars en zelfstandigen. Lokale handelaars hebben het vandaag reeds moeilijk in de woondorpen. Een leegloop betekent het definitieve einde van ondernemerschap in het dorp. Enkel bedrijven die de locatie verkiezen omwille van de ligging zouden baat hebben bij dit scenario. In het onderzoek naar Stokrooie is de recente komst van enkele grotere bedrijven hier een teken van (zie 3.1.4 Lokale handelaars). De lokale bevolking is niet van invloed voor deze bedrijven. Een lagere bevolking geeft de bedrijven net meer bewegingsvrijheid.

Afbeelding 55 Het verkavelingswonen uit de mode? (eigen beeld, 2015)

Net zoals in het vorige scenario, van de vergrijzing, zou de komst van nieuwe gezinnen beperkt blijven. Aan aanbod zou er nu echter geen gebrek zijn. Waarom zouden mensen het woondorp in dit scenario dan afwijzen? Koen Knevels benadrukt de mogelijkheid, aangezien de woonwensen van gezinnen vandaag anders liggen dan een aantal decennia geleden (zie 2.2.2 Huidig woningpatrimonium mist flexibiliteit). 90% van de woningen in de dorpen zijn klassieke, vrijstaande eengezinswoningen. Dat verkavelingswonen geraakt uit de mode. ‘Woonbeleid Midden-Limburg’ ziet een stevige groei in de vraag naar huurwoningen en compactere woningen. Het aanbod van het woondorp is misplaatst in types. Waarom zouden mensen investeren in een grote, dure, energieverblindende vrijstaande eengezinswoning? De kosten om de woning naar de 21^e eeuw te brengen en te voldoen aan de steeds strenger wordende energieprestatienormen schrikt vele mensen af. Mensen die nog steeds een klassieke eengezinswoning wensen in een dorp opteren liever voor nieuwbouw.

Toegegeven, het scenario zet aan tot onterecht doemdenken waarbij bepaalde factoren kort door de bocht genomen worden. Ondanks het feit dat de aanwezige woningen in woondorpen niet voldoen aan de vraag van vandaag en projecten in de stad zoals Hasselt’s Blauwe Boulevard zeer populair zijn onder senioren, moet men relativiseren. Onderzoek in het casusdorp leert ons dat de huidige inwoners graag oud willen worden in hun vertrouwde woonomgeving (zie 3.3.4 Woontevredenheid en toekomstperspectieven, p.84) en Vlaanderen volgens het Groenboek 330.000 nieuwe gezinnen dient te huisvesten tegen 2030 (zie 2.1 Beleidsplan Ruimte Vlaanderen & het Groenboek). Het scenario is onwaarschijnlijk voor Stokrooie, doch plausibel in andere dorpen.

4.1.3 Algemene bevolkingsgroei

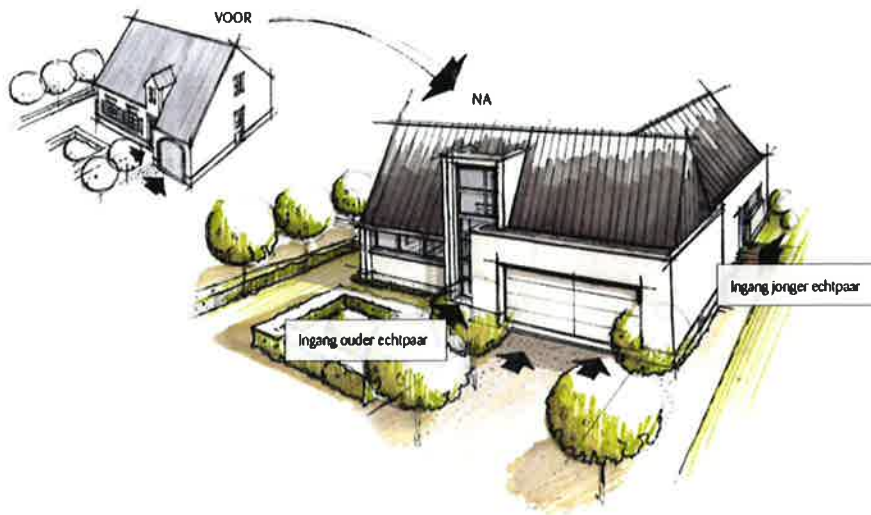
Indien de huidige inwoners geen verhuisplannen hebben en nieuwe gezinnen hun toevlucht blijven zoeken tot het woondorp, ontplooit zich een scenario van een bevolkingsgroei. De lokale vraagstelling heeft ons geleerd dat de meerderheid van huidige bewoners in het casuswoondorp zich verbonden voelen met hun woning en omgeving. Zonder noodzaak tot verhuis verkiezen de meeste inwoners om oud te worden in hun vertrouwde woning. Zoals al eerder werd aangehaald wijzen de huidige demografische voorspellingen wijzen ook op de komst van vele nieuwe woonzoekenden.

De redenen waarom de huidige inwoners in hun dorp zouden blijven wonen zijn reeds uit de doeken gedaan (zie 4.1.1 Vergrijzing), maar wat zou nieuwe inwoners nog naar een woondorp trekken? Een eerste mogelijkheid is de gestimuleerde groei door de gemeente, bijvoorbeeld door vrijgave van woonuitbreidingsgebieden of verkaveling van landbouwgronden goed te keuren. In Stokrooie heeft dit recent nog plaatsgevonden. De Kromvennestraat werd aangelegd bij de ontwikkeling van het ontsloten landbouwgebied. Op korte tijd waren alle vrijgekomen bouwplaatsen ingevuld door nieuwe woningen (zie 3.2 Analyse van de groei). Het risico bij deze evolutie is dat de groei niet gespreid gebeurt in het dorp. Monotone zones van mensen uit eenzelfde leeftijdscategorie vangen de vergrijzende buurten in een dorp niet op. Om een evenwicht te brengen zou de groei gespreid moeten gebeuren, anders bestaat de kans dat er een scheiding tussen oud en jong ontstaat. Het dorpsleven in Stokrooie zal een groei kennen, maar in de rand blijft de oudere generatie afgezonderd van de nieuwe wind.

Afbeelding 56 Verdichting op eigen initiatief, Stokrooie (eigen beeldarchief, 2015)

Ook lokale bewoners kunnen verdichting stimuleren. Bovenstaande afbeelding toont een oude hoeve dat werd gekocht door een jong koppel. De grond achter de hoeve werd benut om een nieuwe woning op te realiseren. Het gezin woont momenteel in de nieuwe woning waarbij de hoeve werd overgelaten aan een nieuw gezin. Het bestaande perceel biedt nu dus plaats aan twee woningen. Wanneer het aanbod ontoereikend is, kunnen creatieve oplossingen ontstaan. Op collectieve schaal zou een evolutie naar kangoeroewoningen of meergezinswoningen een alternatief bieden voor zowel de oudere als de jongere generatie. Zo kan er lokaal in Stokrooie de nodige zorg en sociaal contact geboden worden. Een interessante denkplaatse dat dilemma's zoals kinderopvang, ouderenzorg en eenzaamheid het hoofd kan bieden. Dit loopt in lijn met het voorstel van 'Woonbeleid Midden-Limburg': het pleidooi voor meer én flexibele woontypes. Grote factor in het succes van deze manier van wonen is de gewilligheid van de Vlaming. Is men bereid om een deel van de grote grond af te staan als bouwgrond? Is men bereid om samen te wonen?

Afbeelding 57 Van verkavelingswoning naar kangoeroewoning (YBH Hout & Bouw, 2015)

Groei kan dus tevens ontstaan zonder dat nieuwe bouwgronden of woonuitbreidingsgebieden beschikbaar komen. Aangezien er in Stokrooie geen plannen zijn om nieuwe woonuitbreidingsgebieden vrij te geven zou de evolutie naar nieuwe, compactere woningtypes een plausibele oorzaak zijn voor dit scenario. Om tegemoet te komen aan de ongeschikte gezinswoningen van senioren zouden woontypes zoals “wonen boven winkels”, serviceflats, compacte zorgwoningen, enzovoorts misschien weleens een toekomst hebben in dorpen.

4.1.4 Verjonging

Het laatste scenario staat in het kader van jonge gezinnen. Indien de meerderheid van oudere koppels opteren om te verhuizen zouden de vrijgekomen woningen worden ingevuld door een jongere generatie. De vergrijzingsproblematiek zou volledig aan het dorp voorbijgaan.

Het scenario zou zich kunnen ontplooiën op twee manieren. Een eerste mogelijkheid is dat ouderen uit noodzaak hun woning moeten verlaten. Dat kan gebeuren wanneer men alleen komt te staan, mobiliteit in het gedrang komt, onderhoud aan de woning en tuin te zwaar wordt of gezondheid een rol speelt. Serviceflats of rusthuizen zouden de bestemming zijn. Een andere mogelijkheid is de gewenste uittocht. Er werd in de vorige scenario's reeds aangehaald dat steden voor sommige ouderen zeer interessant ogen. De vrijgekomen woningen kunnen op hun beurt plaats bieden aan nieuwe inwoners. Men integreert zich in een bestaande buurt zonder dat nieuwbouw een rol moet spelen.

Afbeelding 58 Slottraining jeugd bij Stokrooie VV (Snoeks, 2014)

Afbeelding 59 Straatbarbeque (Eerste straatbarbeque groot succes, 2012)

Uit de ondervragingen weten we dat nieuwe inwoners meer geneigd zijn tot activiteiten en gemeenschapsgebeuren dan de oudere bevolking. Ouderen die in het dorp blijven wonen kunnen op deze manier betrokken worden tot activiteiten en gemeenschappelijke ondernemingen. Niet alleen de bestaande bevolking, maar ook het dorp zelf heeft baat bij een toevloed van nieuwe inwoners. Lokale voorzieningen zoals school en sportvoorzieningen zullen een verzekerde toekomst hebben.

4.2 Reacties op de toekomstscenario's

Om de credibiliteit van de diverse toekomstscenario's te toetsen, die gebaseerd zijn op de output van de vraagstelling bij lokale inwoners, vond er een tweede visite plaats om deze scenario's voor te leggen en feedback te verzamelen.

4.2.1 Lokale bewoners van Stokrooie

Scenario 1: Vergrijzing

Indien een vergrijzingsscenario plaatsvindt, begrijpen de mensen dat de plaatselijke voorzieningen in het gedrang kunnen komen. Een ouder koppel gelooft zelfs dat dit zeer reëel is:

“We zijn reeds bekend met de opdoeking van voetbalclub Spalbeek. Dit kan in Stokrooie dus ook kan gebeuren. De grond van het voetbalveld is van de stad en het stedelijke beleid kan dus doen wat ze willen met die grond. Hetzelfde zou kunnen gebeuren met het schooltje. Dat is een oud gebouw is waar renovaties nodig zijn. In plaats van te investeren zou men het schooltje gewoon sluiten waarbij kinderen naar de school van het nabije dorp verwezen worden. Het wordt maar een doods dorp als de weinige voorzieningen allemaal verdwijnen. We waren vroeger steeds met de lokale voetbal betrokken en beseffen diens waarde in een dorp en vinden dat deze voorzieningen moeten blijven.” (Inwoner Stokrooie, 70 jaar, zie 6.8 2e afgenomen interview gezin D)

Men vreest dat een klein dorpje zoals Stokrooie geen investeringen zal krijgen van de stad (Hasselt). Alles is naar de stad gekeerd waardoor lokaal gebeuren aan het uitsterven is. Een inwoner haalt aan dat een openbare verkoop van de gebouwen of domeinen een mogelijkheid kunnen vormen. Niets staat echter vast. De bestaande voorzieningen kunnen aangepast worden voor een nieuw nut, dat een vergrijzend dorp beter dient en diens mensen bij elkaar brengt. Een inwoner zegt:

“Bestaande voorzieningen in Stokrooie kunnen gebruikt worden om aangepast te worden naar plaatsen van ontmoeting voor zowel ouderen en jongeren. Ouderen kunnen voor kinderopvang zorgen. Een hondenschool zou ook interessant zijn aangezien ikzelf 2 honden heb en zeker in de toekomst zou het fijn zijn om een plaats van ontmoeting te hebben in de nabijheid. Dat kan perfect ingericht worden op het bestaande voetbalveld zonder dat verdere investeringen vereist zijn.” (Inwoner Stokrooie, 50-60 jaar, zie 6.7 2e afgenomen interview gezin C)

Een andere inwoner ziet dan weer heil in een lokaal dienstencentrum. Men kan van daaruit de ouderen in de buurt komen helpen bij klusjes, schoonmaak, boodschappen doen,... Dit zou toegankelijker en persoonlijker zijn dan de reguliere en duurdere thuishulp vanuit de stad (Hasselt). Als het aankomt op ‘zelfstandig leven’ verwachten de inwoners, verassend genoeg, weinig problemen. Het contact met de buren zal er waarschijnlijk ook niet om verbeteren:

“Als we onze oude dagen doorbrengen in onze huidige woonst, net zoals onze buren, zie ik echter weinig verschil in ons patroon. We zouden niet extra contact met onze buren hebben dan gewoonlijk. We zouden de buren ook niet helpen met klusjes aangezien wijzelf het ook moeilijker zullen hebben. Iets collectief tussen de buren zie ik niet ontstaan, zeker niet op oudere leeftijd” (Inwoner Stokrooie, 50-60 jaar, 6.6 2e afgenomen interview gezin B)

Slechts één persoon geeft aan buren actief te zullen helpen. *“Samen krijg je immers meer gedaan”* klinkt het. Sommigen hebben familie en vrienden in het dorp wonen. Ze verwachten dat boodschappen en kleine klusjes geen probleem zullen zijn voor familie.

“Ik heb naaste familie in mijn omgeving wonen. Momenteel heb ik een druk leven maar als ik op pensioen ben zou ik meer geneigd zijn om elkaar te helpen met klusjes en boodschappen delen. Vooral met familie is dat voor de hand liggend. Met de andere buren zou de hulp ook wederzijds en spontaan en vrijwillig moeten gebeuren. Indien niet iedereen hierin meegaat zal het systeem niet werken. Mensen zijn immers ook egoïstischer geworden en niets kan meer gratis.” (Inwoonster Stokrooie, 50-60 jaar, zie 6.5 2e afgenomen interview gezin A)

Mensen maken zich meer zorgen om mobiliteit. Indien mobiliteit in het gedrang komt in een vergrijzende buurt, acht men dat openbaar vervoer een tandje moet bijschroeven. De dienstverlening en de manier waarop men nu moet vertrouwen op het openbaar vervoer acht men niet realistisch. Hasselt zou dan wel érg ver weg worden, wat het discussiepunt van voorzieningen en activiteiten in het dorp weer opwerpt. Misschien zijn alternatieven mogelijk? Het initiatief van Uber, dat particulieren als taxi kan laten bijverdienen, zou op lokaal niveau in een dorp zeer interessant kunnen zijn voor senioren.

Scenario 2: Bevolkingsstagnatie/afname

Het scenario van een bevolkingsstagnatie of bevolkingsafname wordt maar door weinig inwoners echt gevat. Niet onlogisch, aangezien de meeste inwoners graag oud willen worden in eigen woning. Bovendien kennen ze hun omgeving en buren. Om het scenario van een bevolkingsstagnatie of afname te doen plaatsvinden moet er ook een beperkte komst van

nieuwe inwoners zijn. “Een recente woonuitbreiding was in een mum van tijd verkocht” klinkt het. Men acht dit scenario het minst realistisch van alle scenario’s.

Indien dit scenario toch zou plaatsvinden en de bewoners geconfronteerd worden met een buurt die leegloopt, hoe zou men dan reageren? De antwoorden zijn verdeeld. De helft van de ondervraagde zou het spijtig vinden om hun goede burens te verliezen. Ze vormen een aanspreekpunt in de omgeving en men zou de kleine gesprekken missen. De overige helft van de ondervraagden reageert met weinig interesse.

“We hebben niet veel sociaal contact met onze burens en leven nogal op ons eigen dus het zou geen grote impact hebben op ons leven moeste er velen van hun vertrekken. Het zou uiteraard jammer zijn, maar we kunnen ze net tegenhouden indien het zou gebeuren” (Inwoner Stokrooie, 50-60 jaar, 6.8 2e afgenomen interview gezin D)

Een persoon reageert nog dat men vrij is om te doen wat men wilt. Men voelt zich niet beïnvloed door de burens of de buurt en zou het leven gewoon verderzetten zoals vroeger. 3 op de 4 mensen voelt niet de druk om in dat scenario tevens te verhuizen. Men blijft gehecht aan de woning en tuin. Werken in de tuin of klusjes doen in het huis wordt bovendien door velen gezien als een hobby, een bezigheid, niet zozeer werk.

“Het kan me eigenlijk weinig schelen indien mijn burens verhuizen. In eigen woning zit ik rustig en word ik al weinig beïnvloed door mijn burens. Het alternatief van wonen in een krap appartementje, in een drukker omgeving, het laatste wat ik wil. Ik heb in mijn jongere jaren in een appartementje gewoond en ken de ervaring. Dan verkies ik zeker mijn huis in een rustige buurt met de ruimte van een tuintje rondom mij, ondanks bekenden uit mijn omgeving zouden verhuizen” (Inwoner Stokrooie, 50-60 jaar, 6.5 2e afgenomen interview gezin A)

Scenario 3: Algemene bevolkingsgroei

Weinig mensen hebben problemen met stevige bevolkingsgroei in het dorp. Het zou de toekomst van de bestaand voorzieningen verzekeren en leven brengen in de buurt. Toch moet er ergens een grens getrokken worden. Indien een groei van 50% of meer zou plaatsvinden, acht men de groei té hoog. Een stedelijk gevoel zou dan overheersen en de charme van een dorp tenietdoen. Wat zou een mens dan nog tegenhouden om naar de stad te gaan?

Meer inwoners betekent ook meer multiculturele diversiteit. Dat blijft een moeilijk punt voor de mensen. Niet iedereen komt in contact met mensen van andere culturen, en baseert zich op de media en het nieuws die vaak een slecht beeld schetsen. Men staat niet altijd negatief tegenover mensen uit andere culturen, omdat men vreest dat taal en levensstijl de omgang

kunnen bemoeilijken. Het standpunt is niet unaniem. Eén persoon, die reeds in contact kwam met mensen van andere culturele afkomst, klonk gematigder.

“Wij waren een van de eersten die in deze straat kwamen wonen dus zijn bekend met bevolkingsgroei in onze buurt. We zijn onverschillig over een drukker Stokrooie, als dat meer leven betekent vinden we dat goed. Het is logisch dat er tevens meer culturele diversiteit komt. Indien die mensen goede intenties hebben heb ik geen probleem met meer diversiteit in de buurt. Er zijn echter ook veel profiteurs en daar kan ik me slecht mee vinden.” (koppel Stokrooie, 70 jaar, 6.8 2e afgenomen interview gezin D)

“Ik heb geen problemen met meer diversiteit. De mensen die de woning van mijn ouders gekocht hebben zijn Koerden en dat waren vriendelijke mensen waarmee het contact vlot verliep. Als die mensen in mijn straat kouden komen wonen dan zou ik daar tevens goed mee overweg kunnen.” (Inwoonster Stokrooie, 50-60 jaar, 6.7 2e afgenomen interview gezin C)

Wanneer een dorp verdicht dient men creatief te zijn met de beschikbare ruimte. Nieuwe woontypes en flexibelere woonoplossingen zoals meergeneratiewoningen of kangoeroewoningen kunnen vooral voor senioren een interessant alternatief zijn om oud te worden in eigen dorp, onder bekenden. Mensen zien er de voordelen van in:

“Een kangoeroewoning of meergezinswoning zou ik overwegen mits ik het nieuwe gezin ken. Met schoonouders is het bijvoorbeeld goed mogelijk. Ikzelf heb mijn ma lang gehuisvest om haar te helpen met haar oude dagen. Ik heb er dus ervaring mee en zulke huisvesting zou ik zeker overwegen. Ik zou er ook geen probleem mee hebben moest deze evolutie zich plaatsvinden in de gehele straat. Enkel als er echt een verdubbeling zou plaatsvinden, hetzij iedere woning plots een meergezinswoning zou zijn, zou het wat veel en druk worden.

Indien men met 2 gezinnen zou samenwonen kunnen ook rekeningen gedeeld worden, maar dat zou ik enkel met mensen die ik goed ken overwegen. Met een nieuw gezin dat ik niet echt ken zou ik zoiets niet overwegen, dat kan voor problemen zorgen” (Inwoonster Stokrooie, 50-60 jaar, 6.7 2e afgenomen interview gezin C)

“Ikzelf zou het niet zien zitten om samen te wonen met vreemden in een kangoeroewoning. Ik zou dit wél overwegen met onze zoon. Het leven wordt steeds duurder en het wordt steeds moeilijker. Door samen te wonen kunnen de kosten gedeeld worden en kunnen we geholpen indien we moeilijker te been zijn. Hulp in huis van bekenden is zeker interessant. Ook voor de jongere generatie is dit voordelig.” (Inwoner Stokrooie, 50-60 jaar, 6.6 2e afgenomen interview gezin B)

Alle ondervraagden geven aan het idee van zulke woonoplossingen interessant te vinden. Het delen van werk in het huishouden, het delen van kosten, zorg van bekenden,... Niemand reageert negatief, hoewel mensen wel een belangrijke voorwaarde hebben: men zou dit enkel overwegen met naaste familie of naaste vrienden. Vreemden zijn absoluut uit den boze. Toch noemen de mensen het een “droom”. Het idee is leuk maar de praktisch kant is heel wat anders. Het vereist grote aanpassingen aan de woning of het bouwen van een totaal nieuwe woonst. Er zouden maar weinig mensen geneigd zijn om die grote stap te zetten. Een koppel haalt aan dat het ook risico's met zich meebrengt:

“Over meergezinswoningen zijn me minder enthousiast. Vreemden in ons huis vertrouwen we absoluut niet. Indien we een woning zouden delen met naaste familie of onze zoon zou ik dat niet erg vinden. Ik heb reeds gevraagd aan onze zoon die tevens in Stokrooie woont om het gras te komen maaien. We hebben wel bedenkingen over het vlot samenleven. Er kunnen strubbelingen komen betreffende kostendeling of het samenleven met een andere generatie. Wij appreciëren rust en die moeten we missen met een jongere generatie. We zitten dan niet meer op ons gemak.” (Koppel Stokrooie, 70 jaar, 6.8 2e afgenomen interview gezin D)

Zelfs wanneer dit scenario voltrekt zullen er maar weinig mensen geneigd zijn tot het samenhuizen. De reacties uit de interviews waren relatief positief, hoewel men rekening moet houden met het feit dat ‘iets zeggen’ nog iets geheel anders is dan ‘iets doen’. Vooral de omvang van zo'n onderneming schrikt mensen af.

Scenario 4: Verjonging

De meeste ouderen verhuizen en de buurt wordt opgevuld met jongere gezinnen. De mensen werden, voor dit laatste scenario, de vraag gesteld hoe hun houding was tegenover jonge gezinnen in de straat. De meeste ondervraagden hadden echter geen probleem met een jongere buurt, integendeel, men gelooft dat het meer leven in de buurt brengt, waar ook de senioren van kunnen meegenieten.

“Ik sta positief tegenover de komst van vele jonge gezinnen rondom mij. Het klopt dat jongere mensen meer geneigd zijn tot sociaal contact, organisatie. Gemeenschappelijke activiteit zoals straatbarbecues komen voor, we zien het reeds een in jonge straat verderop. Momenteel missen we verantwoordelijkheid in de straat waardoor er weinig georganiseerd wordt. In het scenario van verjonging is de opportuniteit groter. Ik zou zeker contact zoeken en zelf meedoen. Er moet echter wederzijds respect blijven. Indien er regelmatig tot vroeg in de ochtend gefeest wordt kunnen er conflicten ontstaan.” (Inwoonster Stokrooie, 50-60 jaar, 6.5 2e afgenomen interview gezin A)

Men ervaart dat jongere gezinnen actiever zijn en meer ondernemerschap tonen dan oudere mensen. Sommigen zijn enthousiast voor het idee, anderen vrezen echter dat de rust verstoord wordt. Senioren zijn minder actief en verkiezen dat soms. Er zouden conflicten kunnen optreden.

“Indien ik hier blijf wonen en de straat kent vele nieuwe jonge gezinnen, hangt het gevolg van de mentaliteit af. Mensen die actief zijn en zich graag onder de jongere gezinnen voegen zullen dit zeker interessant vinden. Het houdt de mensen ook meer actief.

Er zijn echter ook oudere mensen die dat liever niet hebben. Die rust op prijs stellen en slecht overweg kunnen met de jongere generatie. Het hangt dus echt van de ingesteldheid van de mensen af om dit een goed scenario te vinden.

Wijzelf zouden het niet erg vinden moesten er vele nieuwe gezinnen komen. We zijn sociale mensen en zouden er zeker contact mee zoeken en meedoen. Ook voor wederzijdse diensten is het zeker interessant. Als je als oudere moeilijker te been bent en een nieuwe buur voelt zich geroepen om te helpen is dat positief.” (Inwoner Stokrooie, 50-60 jaar, zie 6.7 2e afgenomen interview gezin C)

4.2.2 Woonbeleid Midden-Limburg

Scenario 1: Vergrijzing

Koen Knevels acht een vergrijzingsscenario in Stokrooie mogelijk. Alles hangt af van de hoeveelheid nieuwe inwoners en hoeveel mensen er vertrekken. Het is moeilijk hier prognoses voor te maken, aangezien mensen niet altijd doen wat ze zeggen. Men zegt dat ze willen blijven wonen in hun dorp, maar tussen 'willen' en 'kunnen' zit ook een verschil. Door omstandigheden kan de realiteit heel anders uitdraaien.

Knevels benadrukt dat vergrijzing in de stad een dringendere aanwezigheid heeft in de stad dan in het dorp (zie 2.2.3 Ouderen en hun toevlucht tot de stad). *“De recente ontwikkelingen aan de Blauwe Boulevard en de huidige Katarinawijk telt vele inwoners op leeftijd, en toch werkt het!”* zegt Knevels. Men ziet de vergrijzing vaak als iets negatief, maar zo ziet men dat bij 'Woonbeleid Midden-Limburg' niet. Vergrijzing kan gerust gebeuren zonder negatief te zijn. Het is iets relatief. Een succesvolle samenleving hangt af van het netwerk van de mensen.

In Stokrooie zijn er echter minder handelaars en voorzieningen dan in de stad. Lokale mantelzorg ziet men pas als laatste fase. Ouderen zijn nog lang mobiel met de wagen, zeker de generatie die nu ouder wordt is opgegroeid met de wagen. Deze generatie zal beter met de wagen overweg kunnen dan de huidige senioren. Mobiliteit is misschien zelfs geen probleem voor deze mensen. Men voorziet hierbij dus geen problemen.

Knevels haalt aan dat de woningen een pijnpunt zijn. Veel hangt af van het type, dat momenteel voor een zeer groot percentage ruime, ongeschikte eengezinswoningen zijn. Bij het vorige gesprek benadrukte hij reeds het belang van meer flexibele woningen en de nood aan meer woontypes in de dorpen (zie 2.2.2 Huidig woningpatrimonium mist flexibiliteit en 2.2.4 Diversifiëring van woontypes). *“Stel er zijn investeerder die inzetten op serviceflats in stokrooie: je loopt het risico op overshooting.”* benadrukt Knevels, *“Als er meerdere dat aanbod hebben of er worden er teveel gerealiseerd, ontstaat er een overaanbod dat niet bekostigd kan worden. Dan zit je pas met een groot probleem. Je kan dus meer problemen veroorzaken om het “probleem” van vergrijzing op te lossen.”* (Knevels, 2016). Hasselt verkiest de methode van “fasering”

Scenario 2: Bevolkingsstagnatie/afname

Bij de dienst ‘Woonbeleid Midden-Limburg’ heeft men nog geen cijfers of bevestigingen uitgevoerd in Stokrooie. Knevels maakt daarom de analogie met Kiewit: *“Uit een bevraging in Kiewit blijkt dat 82% niet wenst te verhuizen. 76% van de ondervraagden menen dat men er ongestoord oud kan worden en zien geen nood tot verhuis. Een aanstaand scenario van een bevolkingsafname vinden we dus uiterst onwaarschijnlijk.”* Klare taal. Knevels gaat nog even wat dieper in op de algemene migratiecijfers van de gemeente Hasselt:

“De verhuizingen die plaatsvinden gebeuren meestal in Hasselt. We verliezen enkel wat inwoners met kleine kinderen. Dorpen zoals Stokrooie zijn geschikt voor deze mensen, maar de prijzen liggen soms te hoog. Omliggende gemeentes bieden meer aanbod en goedkopere prijzen.” Toch zitten Hasselt en Stokrooie zeer goed volgens Knevels. Het jobaanbod heeft een grote invloed op de keuze van woonlocaties voor mensen: *“Hasselt blijft een zeer populaire regio door de hoge tewerkstellingsgraad. Mensen willen liever niet pendelen of lang onderweg zijn naar hun werk. De hogere prijzen in Hasselt neemt men er dan vaak bij. Het tewerkstellingscijfer van Hasselt is 110%, dat betekent dat er meer jobs zijn dan inwoners en Hasselt dus een voorzienende rol heeft in de regio.”* (Knevels, 2016)

Hasselt en casusdorp Stokrooie zitten dus goed. Dat betekent echter niet dat het overal rooskleurig is. In de Haspengouwse gemeentes zoals Borgloon en Tongeren is er nu al sprake van een bevolkingsafname. *“Een echte leegloop”* noemt hij het. Zulke gemeentes en hun dorpen gaan het dus veel moeilijker hebben. Het scenario van bevolkingsstagnatie of bevolkingsafname geldt misschien niet voor Stokrooie, maar er zijn voldoende dorpjes in België die dit scenario wél zullen ondergaan.

Scenario 3: Algemene bevolkingsgroei

Het scenario van de algemene bevolkingsgroei acht men het meest realistisch. De huidige prognoses voorzien een groei voor geheel Hasselt. Daarbovenop kent Hasselt ook veel interne migratie. Vooral het stadscentrum geniet van een grote aantrek van 50-plussers. De eerder aangehaalde Blauwe Boulevard en Katarinawijk zijn goede voorbeelden. *“De stad trekt echter ook nieuwkomers zoals immigranten en alleenstaanden, die zich vooral richten op de huursector. Deze vindt men veelal in de stad, niet in de dorpen. Vooral beroepsactieven en jonge gezinnen zouden kijken naar Stokrooie.”* klinkt het. (Knevels, 2016). Het mag ondertussen duidelijk zijn dat ‘Woonbeleid Midden-Limburg’ pleit voor meer woontypes. De voorstellen van kangoeroewoningen en meergeneratiewoningen zouden dus ideale zijn in dorpen zoals Stokrooie.

Scenario 4: Verjonging

Een verjonging van het inwonersbestand zal niet onmiddellijk plaatsvinden, aangezien er geen woonuitbreidingsgebieden zijn toegekend voor Stokrooie tegen 2030. Men moet scenario's niet als iets definitief zien. Alles hangt af van de tijd. Het scenario dat zich vandaag ontplooit kan over 10 jaar compleet anders liggen. Daarom ziet men bij 'Woonbeleid Midden-Limburg' het scenario van verjonging eerder als een secundair scenario, dat later zou kunnen plaatsvinden, wanneer een eventuele vergrijzingsperiode achter de rug is. Knevels legt uit hoe dat kan verlopen:

“Het is vooral woninggebonden. In Henegouwberg, in het zuiden van Hasselt, is een woonwijk met grote eengezinswoningen dat momenteel onderbezet is. De volgende fase is leegstand, aangezien maar weinig mensen het geld willen neertellen voor zulke woningen. Dan bouwt men liever zelf. In een derde fase zouden goedkopere prijzen, door het overaanbod en aanstaande verkrotting, nieuwe inwoners gelokt kunnen worden. Dan zou de buurt terug kunnen herleven. Zo zie je maar dat de scenario's relatief zijn en alles mogelijk is. Als het niet voor de komende jaren is, is het voor de jaren daarna.” (Knevels, 2016)

4.2.3 Marijn Van De Weijer

Scenario 1: Vergrijzing

Als mensen verhuizen beslissen ze het vaak tussen hun 55e en 70e, wanneer men nog goed te been is en energie heeft. Kinderen verlaten het huis en het pensioen is aanstaande. Indien de keuze dan niet gevallen is, zal men nooit meer vrijwillig verhuizen. Op oudere leeftijd verhuist men eerder uit noodzaak naar rusthuis etc.

Indien een scenario van vergrijzing plaatsvindt, zal dat waarschijnlijk slechts voor een korte termijn zijn. Hij zegt: *“De plek is niet geëigend voor vergrijzing (voorzieningen ver weg, familie eventueel ver weg, stad ver weg, ...). Het ligt aan de ambities van de stad om te zien wat ze er willen doen.”*. Van De Weijer heeft daarom een andere visie op aangepaste woontypes voor ouderen in zo’n dorp dan ‘Woonbeleid Midden-Limburg’: *“Woonaanbod op maat zie ik eigenlijk niet zitten in deze context, aangezien de vergrijzing waarschijnlijk slechts een tijdelijke golf is. Men kan op relatief korte tijd met misplaatste projecten zitten indien ze specifiek gericht zijn op ouderen.”* (Van De Wijer, 2016)

Om een scenario van vergrijzing te laten voltrekken, mogen er maar weinig jonge gezinnen toedreing zoeken tot Stokrooie. Van De Weijer ziet dat als erg onwaarschijnlijk aangezien er nog voldoende bouwgrond is in het dorp, wat de toestroom van nieuwe inwoners niet verhinderd, in tegenstelling tot sommige andere woongebieden.

Het zou wél kunnen dat een zekere straat in een vergrijzingssituatie terecht komt. Hij verklaart hoe dit zou evolueren:

“Senioren kunnen elkaar al eens helpen in de tuin, maar grote problemen worden er echt niet mee opgelost. Mensen zijn tegenwoordig vaker egoïstisch en minder geneigd om anderen te helpen. Men individualiseert, contact met de buurt en het dorp is minder relevant geworden dan vroeger. Bovendien lost het helpen van buren niet alles op, denk maar aan mantelzorg. Indien er nog familiestructuren zijn zijn in de buurt zou het nog kunnen. In monogenerationele buurten is dat minder voor de hand liggend. Kinderen zouden hun ouders kunnen helpen maar in welke graad? Het heeft zijn grenzen.” (Van De Wijer, 2016)

Scenario 2: Bevolkingsstagnatie/afname

“Het gebeurt, we zien het reeds in Zuid-Limburg, De Kempen en Nederland (Kerkrade bv). Veel hangt af van de bereikbaarheid van het dorp, in een slecht bereikbaar dorp zou dit scenario zeker kunnen plaatsvinden.” Zegt Van De Weijer. Wat kan zo'n dorp nog betekenen en hoe kan er toch nog een duurzame kwaliteit aan gegeven kan worden? In goed bereikbare gebieden met goede aansluiting zoals Stokrooie is dit echter zeer onwaarschijnlijk.

Het scenario beschrijft de vrijgave van vrijgekomen huizen en gronden voor andere invullingen, zoals tuintjes of groen. Van De Weijer vindt dit een bedenkelijke toekomst: *“In woongebieden waar een bevolkingsafname ontstaat is het nog maar de vraag of gronden daadwerkelijk worden vrijgegeven voor groen. Dat zal immers enkel gebeuren onder druk. Het is moeilijk om daar een beleid rond op te trekken. Het is gewoon niet realistisch dat een woning zou verdwijnen en wordt opgekocht door de stad om er een gemeenschapstuintje of speelpleintje te bouwen.”* (Van De Wijer, 2016)

Van De Weijer reageert tevens op de analogie met Henegouwberg, die Koen Knevels maakte (zie 4.2.2 Woonbeleid Midden-Limburg):

“Het is moeilijk om koffiedik te kijken en ervan uit te gaan dat een vergrote leegstand zal leiden tot goedkopere prijzen en een uiteindelijke toestroom van nieuwe inwoners. Dat hangt immers af van de nood aan woningen op dat moment, als die laag is kan je toch met een groot probleem zitten. In Nederlands Limburg wordt er bijvoorbeeld nog veel gebouwd ondanks een grotere leegstand, gewoon om dat woonaanbod niet de vraag van woontypologieën ondersteunt.” (Van De Wijer, 2016)

Men moet zich de vraag stellen of vrijgekomen woningen wel voldoen aan de vraag die op dat moment heerst. Er is een tendens waarbij mensen steeds kleinere, maar efficiëntere woningen wensen met een kleine tuin die niet veel onderhoud vereist. Andere wooncultuurontwikkelingen voor een dorp zijn interessanter en realistischer, om tegemoet te komen aan potentieel nieuwe inwoners. *“Wanneer men elektrische fietsen hanteert als transportmiddel kan een totaal ander dorpswonen geïntroduceerd worden met andere woontypologieën. We moeten anders denken, zoeken naar manieren die de negatieve erfenis van het ‘verkavelingsvlaanderen’ zou kunnen counteren. De levensvatbaarheid hangt achter af van de heersende conjunctuur en de publieke opinie.”* zegt hij.

Scenario 3: Algemene bevolkingsgroei

In dit scenario moet men onderkennen dat de bevolking nog steeds flink kan groeien zonder dat er nieuwe bouwgronden worden aangesneden. Bij de komst van nieuwe en grotere gezinnen, verhoogd de bevolkingsdichtheid van de woningen wat op schaal van een dorp toch voor een flinke groei kan zorgen. Bouwers zijn ook steeds innovatiever met hoe ze omspringen met hun grond en hun woning. Kangoeroewoningen zijn zo'n mooi voorbeeld. Dus zelfs zonder de aansnijding van woonuitbreidingsgebieden kan het scenario van bevolkingsgroei zeker reëel zijn. Bovendien zijn er nog lege bouwplaatsen in de huidige verkaveling. Een bevolkingsgroei kan in dat dorp dus zeker nog worden opgevangen.

Introductie van nieuwe woontypologieën, met meer samenhang en motiveert tot het gebruik van andere vervoersmodaliteiten ziet Van De Weijer als interessante ontwikkelingen voor zo'n scenario. *“Misschien moeten woningen niet meer dubbele garages hebben. Als men nu eens elektrische fietsen op de voorgrond zet om zich via het jaagpad langs het Albertkanaal te verplaatsen?”* klinkt het. Het is moeilijk te bepalen maar er kan zeker compacter gewoond worden indien dit met een andere vervoersmanier gepaard gaat. Dit zou een totaalimpact hebben op het dorp, ten voordele van het milieu en de leefbaarheid. *“Je geeft mensen zo de woonopportuniteit om te genieten van de levensstijl van de stad (meer te voet gaan, fiets gebruiken, compact wonen), zonder in een stad te moeten wonen. Het kan ook in eigen dorp.”* (Van De Wijer, 2016)

Momenteel heerst er nog een voortzetting van de verkavelingscultuur. Architecten of bouwpromotors kunnen de mensen laten inzien dat er ook op een andere manier gebouwd kan worden. Een rijtje compacte woningen in plaats van een jumbofermette moet ook kunnen in een dorp. Een strategie van verdichting door middel van kangoeroewoningen of meergeneratiewoningen vindt Marijn Van De Weijer minder van toepassing in zulke woondorpen:

“Enkel in gebieden waar de bouwgronden op zijn, het wonen reeds zeer verdicht is, dan wordt men creatief en worden zulke woontypologieën interessant. In een dorp waar nog redelijk veel bouw mogelijkheden zijn zal dit idee weinig ingang vinden. Tevens omdat men steeds individualistischer denkt, in realiteit zullen kleine herontwikkelingen, renovaties, herbestemmingen meer voet aan grond zullen vinden.” (Van De Wijer, 2016)

Scenario 4: Verjonging

Het scenario van verjonging is volgens De Weijer op korte termijn zeer onrealistisch. *“De andere scenario’s lijken dringender en spraken me ook meer aan in uitvoering en in het betekenis geven van een dorp in huidige context.”* Het verjongingsscenario is redelijk monotoon en is hooguit een schakel naar een volgend scenario:

“Het is moeilijk om onderscheid te maken met het vorige scenario, aangezien zulke omstandigheden in golven gebeuren. Het scenario van verjonging is een scenario dat waarschijnlijk optreedt na het scenario van vergrijzing of bevolkingstagnatie doordat jonge/nieuwe gezinnen graag hun slag willen slaan in het verkrijgen van goedkopere woningen in een locatie waar meer te koop staat en prijs gedrukt wordt.” (Van De Wijer, 2016)

Marijn Van De Weijer kan zich moeilijk vereenzelvigen met het scenario omdat het de mensen vrij spel geeft. Wanneer mensen vrij spel hebben om te renoveren en te bouwen mist de druk naar een meer duurzame samenleving. *“Men blijft dan teruggrijpen naar de klassieke Vlaamse verkavelingscultuur met die vrijstaande eengezinswoningen. Als deze generatie vergrijst heb je weer een probleem.”* (Van De Wijer, 2016)

Het is echter moeilijk om te voorspellen wat de woondromen zijn van de toekomstige generatie zijn. De Weijer geeft aan zelf niet in zo’n woonomgeving te willen wonen met alleenstaande woningen. Het is echter moeilijk te voorspellen wat een scenario van “verjonging” écht betekent voor het straatbeeld. Hebben de mensen nog de droom van die grote, alleenstaande eengezinswoning? Misschien winnen nieuwe, kleine woontypologieën, ondanks gebrek aan druk, tóch de voorkeur. Een groot huis met grote tuin onderhouden schrikt steeds meer mensen af. Alles hangt dus af van de keuzes van de consumenten.

5. Besluit

Het onderzoek naar de gevolgen en toekomst van een vergrijzend woondorp vertrok vanuit het vooruitzicht van de vergrijzing. De babyboom van weleer maakt dat een vergrijzende bevolking slechts een kwestie van tijd is. Wanneer men de problematiek van vergrijzing aan bod brengt, maakt men zich zorgen over het bekostigen van de pensioenen en de zorgsector. Pascal De Decker haalt aan dat er echter zelden wordt nagedacht over de woonomgeving. De stadsvlucht van weleer en de traditie van verkavelingswonen in Vlaanderen, hebben ervoor gezorgd dat een groot percentage van de vergrijzende bevolking in onaangepaste gezinswoningen woont. Dorpen staan vol met deze woningen.

De woonomgeving waarin deze mensen opgroeiden en bouwden biedt ook problemen. De komst van de wagen betekende een heuse economische en sociale schaalvergroting voor de Belg. Lokale voorzieningen en handelaars staan onder grote druk en verdwijnen uit de dorpen. Het 'autonome' dorp van weleer is steeds vaker een 'woondorp'. Het dorp wordt louter de omgeving waar je woning staat. Zulke dorpen mogen niet aan de kantlijn staan van ontwikkeling. Een beleid voor dorpen en een concreet woonbeleid, dat weet om te springen met de eengezinswoningen die het landschap bepalen, zijn vereist om aan de toekomst te timmeren van het woondorp. Zowel experts als beleidsinstanties zijn hiervan op de hoogte. De transitie naar een woondorp moet geen negatieve ontwikkeling zijn. Zulke dorpen bieden de opportuniteit om leefbaarheid naar de 21^e eeuw te brengen.

De gevolgen van vergrijzing hebben niet zozeer neerslag op de gemeenschap of het dorp, maar worden veelal herleid tot de nood aan meer aangepaste woningen. Dit is niet beperkt tot de huisvesting van ouderen, maar voor iedere Belg. Mensen uit verschillende sectoren zoals Pascal De Decker, Filip Canfyn en Koen Knevels halen op verschillende momenten in het onderzoek aan dat er vooral nood is aan een meer gediversifieerd woningpatrimonium. Het monotone landschap van grote, vrijstaande eengezinswoningen maakt 90% van alle woningen uit in dorpen. Een concreet aanbodbeleid, zoals gehanteerd door 'Woonbeleid Midden-Limburg', moet komst van sociale woningen, huurwoningen en meer woontypes voor de private markt stimuleren.

Het onderzoek in casusdorp Stokrooie legt de kaarten op tafel. In lokaal afgenomen interviews bevestigen bewoners dat het dorp weinig beidt. Men pendelt naar de steden om te werken, men winkelt in de regio en verplaatsingen gebeuren vrijwel exclusief met de wagen. Sociaal contact op buurtniveau beperkt zich tot een occasioneel gesprek met de burens. Mensen vervreemden van elkaar. Dit schept een ongeschikt kader om oud te worden in eigen dorp. Wat als mobiliteit in het gedrang komt? Wat als er geen kinderen paraat staan om te helpen? Hoe zit het met zorg? Vragen waar maar weinig inwoners een antwoord op weten. Oud worden in eigen woning en woonomgeving is niet zo evident als de meeste

mensen hopen. De woningen zijn niet geschikt, waardoor een verplichte verhuis ooit een mogelijkheid wordt. Rusthuizen zijn nochtans een onpopulair en duur alternatief.

Indien een vergrijzingsscenario voltrekt, zouden aangepaste woningen centraal moeten staan om de mogelijkheid te bieden aan ouderen om oud te worden in eigen dorp. Een specifieke focus op woningen voor ouderen en ouderenzorg is echter een riskante keuze. Misplaatste projecten zijn een groter risico dan geen projecten. Men mag niet vergeten dat ieder scenario tijdelijk is. Het vergrijzingsscenario van morgen kan overmorgen een scenario van verjonging en bloei zijn. Het pleidooi voor meer flexibele woontypes steekt daarom de kop op. Dorpsontwikkeling dat flexibiliteit centraal zet, biedt opportuniteiten voor vandaag én morgen. Wijzigende woontendensen worden zo beter opgevangen, ongeacht welk scenario zich zou voltrekken.

De initiële onderzoeksvraag werd doorheen het proces verdraaid tot een overkoepelend pleidooi voor ieder dorp. Vergrijzing vormt helemaal geen risico voor de dorpen, het zijn de dorpen, de woonomgeving, en de woningen zelf die een risico vormen voor de mens. Niet enkel voor senioren, maar voor iedere inwoner, moeten woondorpen evolueren van het monotone verkavelingslandschap naar een herwaardering voor de dorpskern met een gevarieerd aanbod voor iedereen.

6. Bijlagen

6.1 Ie afgenomen interview gezin A

Gezinssamenstelling

Man en vrouw, samenwonend. Kinderen zijn het huis uit.

Leeftijdscategorie

Tussen de 50 en 60 jaar

Weekschema

Maandag	<i>- Vrouw gaat werken (winkelmanager) te Hasselt (8u per dag). - Man gaat werken (elektricien) te Lummen (8u per dag+ overuren en km's)</i>
Dinsdag	<i>- Vrouw gaat werken op verplaatsing naar Olen of andere. - Man gaat werken te Lummen</i>
Woensdag	<i>- Vrouw gaat werken te Hasselt - Man gaat werken te Lummen</i>
Donderdag	<i>- Man gaat werken te Lummen - Gaan dansen te Boxberg</i>
Vrijdag	<i>- Vrouw gaat werken te Hasselt - Man gaat werken te Lummen - Winkelen in supermarkt te Kuringen - Naar de bank in Kuringen centrum</i>
Zaterdag	<i>- Vrouw gaat werken te Hasselt - Man gaat werken te Lummen</i>
Zondag	<i>- Gaan dansen te Boxberg</i>

+/- Wekelijkse bestemmingen

Vrouw moet soms bij vervangingen naar Olen en vergaderingen her en der in België.

Welke bestemmingen zijn het belangrijkste of worden regelmatig aangedaan?

Naar Hasselt en Lummen om te gaan werken.

Ziet u uw patroon wijzigen in de toekomst?

Als er aan de kanaalkom in Hasselt geen (gratis) parking meer is zou ik eventueel het openbaar vervoer gaan gebruiken om naar mijn werk te gaan. Mijn man komt me gebruikelijk halen in Hasselt en dat zal zo wel blijven. Over 3 jaar moet mijn man niet meer gaan werken en over 6 jaar moet ikzelf niet meer gaan werken. Dan zal ons patroon uiteraard wijzigen. Waarschijnlijk zullen we meer thuis zitten of uitstapjes doen. Een vast weekschema zal er dan niet meer zijn.

Gebruikt u het openbaar vervoer?

Nee. Wanneer ik 's morgens naar mijn werk moet is het een drukke rit met de schoolkinderen. Die bussen zitten al vol genoeg en ik zou er me niet op mijn gemak voelen. Zo 'n busrit zou ik zelfs niet gratis nemen. Bovendien zijn de uren moeilijk en is de regelmaat ook te lang. 's Avonds stop ik met werken om 5 uur in het centrum van Hasselt, terwijl ik om 7 minuten na 5 mijn bus zou moeten halen aan het station. Ik kan toch niet in 7 minuten tijd van mijn werk tot aan het station geraken? De bus later is weer te lang wachten. Er wordt te veel tijd verloren om het openbaar vervoer te nemen en na een lange werkdag wilt men zo snel mogelijk naar huis. Er moet immers ook nog eten gemaakt worden en werk gedaan worden thuis... Met de eigen auto rijden maakt het tenslotte ook veel gemakkelijker om boodschappen en materiaal te vervoeren.

Zijn er locaties die u te voet of per fiets aandoet?

Bij mooi weer gaan fietsen, langs het kanaal naar Hasselt of Beringen ter ontspanning. Man rijdt met de koersfiets 60 à 80km voor de sport.

Wordt er in de buurt/gemeenschap soms iets georganiseerd en bent u hierbij betrokken? Bij welke regelmaat?

Er wordt niks georganiseerd. Geert (zoon van de buur, die broer is van de vrouw) woont aan de overkant van het kanaal in Stokrooie, "zijn meer in beweging", voetbal, daar wordt jaarlijks een straatbarbecue gesubsidieerd door de gemeente. In de Kromvennestraat organiseert men ook straatbarbecues en sluit men de straat soms af om de kinderen op straat te laten spelen. Die mensen zijn echter jonger en actiever, wij doen er niet echt meer aan mee.

We weten dat er actief pingpong wordt gespeeld in het schooltje in Stokrooie. Stokrooie ontmoetingscentrum heeft ook tal van activiteiten, wafelbak bij kerst, enzovoorts.

Wat doet u in de buurt/omgeving? Bij welke regelmaat?

Vroeger naar de voetbal in Bolderberg omdat de zoon er tevens naar school ging. Ik ging vroeger ook zwemmen en tennissen maar tegenwoordig niet meer. Als een mens ouder wordt doet men minder, wordt men rustiger.

Woont er familie of vrienden in het dorp/straat? Is er sprake van regelmatig sociaal contact? Kan u beroep doen op wederzijdse diensten?

We zijn afkomstig uit Stokrooie. Er is veel familie in Stokrooie. Ouderlijk huis was erlangs met grond voor zus erlangs, broer aan de andere zijde, Oud huis tegenover Krom Ven was van de bompa (ouderlijk huis pa)(er waren vroeger geen huizen in de straat). Ouderlijk huis ma in Stokrooie andere zijde kanaal. Nicht woont verderop in de straat, tante in Sensi, 2 nichten (tweeling nabij Kerk), overleden tante nabij Elektriciteit Janssens, tegenover de kerk woonde nonkel, andere nonkel had caféke in Stokrooie (tegenover Corthouts). Meesten zijn echter overladen...

Gronden waren verdeeld voor de kinderen.

De ondervraagde vrouw is geboren en getogen in Stokrooie, heeft slechts even gehuurd in Hasselt en daarna hier komen wonen.

Ziet u uzelf ooit verhuizen? Met welke reden

Na mijn scheiding, diverse inbraken, en zoon het huis uit is is er getwijfeld om naar een appartement te verhuizen in Hasselt. Maar sinds nieuwe vriend/man kan er meer voor de tuin en het huis gezorgd worden. We houden van het huis, appartementen in de stad zijn schandalig duur. Daarom zijn er diverse verbouwingen gedaan aan dit huis, voor de toekomst. Slaapkamer en badkamer zijn ook op gelijkvloer dus alles is makkelijk bereikbaar. Mijn grootmoeder zei me ooit nog: "pas op met trappen, voor als je later ouder wordt!"

Als ik ouder word lukt dit echter misschien niet meer en moeten we misschien verhuisd worden naar serviceflat... wie zal het zeggen? Vroeger werd er ook veel meer aan huis gebracht (melkboer, groenteboer, klein winkeltje in het dorp,...) en veel meer groentetuintje/kippen/konijnen (ook voor verkoop) en alles zelf maken (confituur etc...). Enkel voor luxe-artikelen werd er vroeger eens naar de winkel gegaan, men leefde ook simpeler zoals nu (geen spaghetti bv. Da kwam met de jongere generatie meer binnengerold met de tijd). Alles kwam uit de hof en er werd ingemaakt in glazen potten. Ma was toen echter steeds thuis om te koken en groenten te kuisen etc..., om voor één gezinslid thuis te blijven is nu ook vrijwel ondenkbaar om nog te doen...

Vroeger was er veel meer contact, veel mensen die familie of vrienden zijn en iedereen kent iedereen. Nu zijn er velen dood en veel nieuwe mensen in Stokrooie maakt allemaal wat moeilijker. Geert is iemand die dan eens initiatief neemt en organiseert soms nog familiefeesten enzovoorts. Het is bewonderenswaardig en absoluut goed maar het kost veel tijd en tegenwoordig is tijd moeilijk.

Tegenwoordig, zeker met het ouder worden, is het ieder voor zich. Als je vandaag geen kinderen meer hebt om u verder te helpen dan is het erg om oud te worden... Rusthuizen en ziekenhuizen werken vandaag enkel nog voor het geld en bekommernis met de mensen is té slecht/schrijnend...

6.2 1e afgenomen interview gezin B

Gezinssamenstelling

Man en vrouw, gehuwd. 1 zoon.

Leeftijdscategorie

Rond de 50 jaar

Weekschema

Maandag	- <i>Vrouw gaat werken in Hasselt ('s middags tot 's avonds)</i>
Dinsdag	- <i>Vrouw gaat werken in Hasselt ('s middags tot 's avonds)</i>
Woensdag	- <i>Vrouw gaat werken in Hasselt ('s middags tot 's avonds)</i>
Donderdag	- <i>Winkelen in supermarkt te Kuringen (voormiddag)</i>
Vrijdag	<i>Vrije invulling</i>
Zaterdag	<i>Vrije invulling</i>
Zondag	- <i>Familiebezoek te As, Diepenbeek, Bolderberg of Heusden-Zolder</i>

+/- Wekelijkse bestemmingen

Wekelijks doen we weleens een uitstap. Op familiebezoek bij de ouders, broers of zussen. Winkelen in de stad (Hasselt) en in de supermarkt in Kuringen.

Welke bestemmingen zijn het belangrijkste of worden regelmatig aangedaan?

Hasselt voor werk van de vrouw. Kinderen dagelijks naar school in Hasselt. Man is steeds thuis (pensioen).

Ziet u uw patroon wijzigen in de toekomst?

Als de kinderen hun studies afronden en het huis verlaten vervalt dat dagelijks traject. Wijzelf zullen ons patroon waarschijnlijk niet zien wijzigen totdat de vrouw over een tiental jaar op pensioen kan.

Gebruikt u het openbaar vervoer?

Kinderen dagelijks om naar school te gaan. Ze moeten 's morgens echter naar hun halte gebracht worden aan de kerk in het dorpscentrum van Stokrooie, aangezien de lijn aan de lokale halte een onpraktisch schema heeft waardoor ze hun aansluitingen missen aan het station in Hasselt. Vrouw neemt het ook bij regelmaat de bus (aan de lokale halte) om naar haar werk te gaan in Hasselt. Ze wordt 's avonds per wagen afgehaald aangezien ze tot 6 uur moet werken en de bus amper 5 minuten na 6 reeds vertrekt. Onmogelijk om te halen en als men ook nog moet wachten op de volgende rit is er te veel tijd verloren. Man neemt het openbaar vervoer nooit, maar is toch zelden op verplaatsing.

Zijn er locaties die u te voet of per fiets aandoet?

Vrouw rijdt soms per fiets naar de lokale winkel of bakker. De hond wordt tweemaal per dag uitgelaten, er wordt dan langs het Albertkanaal gewandeld.

Wordt er in de buurt/gemeenschap soms iets georganiseerd en bent u hierbij betrokken? Bij welke regelmaat?

In onze straat wordt nooit iets georganiseerd. Contacten met de burens verzwakken, enkele bekenden overlijden en nieuwe inwoners komen in de plaats. Het gemeenschapsgevoel van toen we hier kwamen wonen is versprokkeld met de tijd. Bovendien wonen we aan de Noordzijde van het kanaal waardoor we ons ook een beetje afgesneden voelen van het dorpscentrum. We voelen ons ook niet echt betrokken tot het dorpsgebeuren. We zijn ook bij

geen enkel evenement of gebeuren betrokken. We hebben het echter liever zo! We wonen liever op ons eigen en doen wat wij willen.

Wat doet u in de buurt/omgeving? Bij welke regelmaat?

Aangezien de man op pensioen is gaat hij de burens soms helpen bij allerlei klusjes. De meeste mensen hier wonen toch al zeker 20 jaar in hun woning en dan begint de nood aan renovatie of verandering actueel te worden. De laatste tijd is bijna iedereen hier aan het renoveren geslagen. Men ziet het van elkaar en het zet tot nadenken, het is besmettelijk.

Woont er familie of vrienden in het dorp/straat? Is er sprake van regelmatig sociaal contact? Kan u beroep doen op wederzijdse diensten?

Nee. Het ouderlijk huis van de man was een kilometertje verderop in dezelfde straat. De ouders wonen er echter al een tijdje niet meer en wonen nu op een appartement ongeveer 2 kilometer verderop.

Ziet u uzelf ooit verhuizen? Met welke reden?

Net zoals mijn ouders deden, zou ik wanneer de kinderen het huis verlaten hebben wel willen verhuizen naar een appartementje in de stad (Hasselt). Het huis is dan immers te groot voor ons en het wordt ook steeds moeilijker om dat te onderhouden en te kuisen. We weten echter nog niet zeker of we uiteindelijk wel zullen verhuizen. We willen ons huis niet inruilen voor een klein donker hokje met slechte ligging. Een mooi en ruim appartement dat leuk ligt is erg duur en het aanbod is ook beperkt. Mijn man is immers wel gehecht aan het tuintje om in te klussen. Hij zou zich snel kunnen vervelen op een appartement.

6.3 1e afgenomen interview gezin C

Gezinssamenstelling

Man en vrouw, gehuwd.

Leeftijdscategorie

50 a 60 jaar

Weekschema

Maandag	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Vrouw gaat werken in Brussel, rijdt naar Hasselt station met de wagen en dan per trein naar Brussel</i> - <i>Man gaat naar Bolderberg om er met honden te gaan wandelen</i>
Dinsdag	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Vrouw gaat werken in Brussel, rijdt naar Hasselt station met de wagen en dan per trein naar Brussel</i> - <i>Man gaat naar Bolderberg om er met honden te gaan wandelen</i>
Woensdag	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Vrouw gaat werken in Brussel, rijdt naar Hasselt station met de wagen en dan per trein naar Brussel</i> - <i>Man gaat naar Bolderberg om er met honden te gaan wandelen</i>
Donderdag	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Vrouw gaat werken in Brussel, rijdt naar Hasselt station met de wagen en dan per trein naar Brussel</i> - <i>Man gaat naar Bolderberg om er met honden te gaan wandelen</i>
Vrijdag	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Vrouw gaat werken in Brussel, rijdt naar Hasselt station met de wagen en dan per trein naar Brussel</i> - <i>Man gaat naar Bolderberg om er met honden te gaan wandelen</i>
Zaterdag	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Naar de supermarkt in Kuringen</i> - <i>Naar het containerpark te Kuringen</i>
Zondag	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Man rijdt naar de Molenvijvers te Genk (hobby modelbouwbootjes varen)</i>

+/- Wekelijkse bestemmingen

De man gaat zeker wekelijks naar de Molenvijvers te Genk om met modelbouwbootjes te varen. Dat doet hij niet enkel op zondag, gebeurt ook soms in de week.

Welke bestemmingen zijn het belangrijkste of worden regelmatig aangedaan?

Vrijwel dagelijks Hasselt station, om per trein naar het werk te gaan (van 's morgens 6 uur tot 's avonds 5 uur)

Ziet u uw patroon wijzigen in de toekomst?

Als ik de kans krijg om op brugpensioen te gaan neem ik die kans, dan heb ik meer tijd voor hobby en vrije tijd. Bijvoorbeeld om in de tuin werken en meer te gaan wandelen met de honden.

Gebruikt u het openbaar vervoer?

Dagelijks pendel ik dus steeds per trein naar Brussel. Ik rijd wel met de wagen naar Hasselt station aangezien dat vlotter en betrouwbaarder is dan met de bus. Als ik de bus zou nemen ben ik langer onderweg en ik kan er ook niet op vertrouwen. Er zijn al eens stakingen, vertragingen of afgelaste ritten, daar wil ik niet verder mee belast worden na een lange werkdag.

Zijn er locaties die u te voet of per fiets aandoet?

Nee, we hebben zelfs geen fietsen. Zelfs moest ik er hebben, dan zou ik nog de auto gebruiken om naar de bakker te rijden, is veel vlotter.

Wordt er in de buurt/gemeenschap soms iets georganiseerd en bent u hierbij betrokken? Bij welke regelmaat?

In onze straat wordt niks georganiseerd, er zijn wel enkele straten verderop die socialer zijn en al eens een straatfeest organiseren of met Nieuwjaar gezamenlijk feesten, maar wij zijn er niet bij. Wij zijn eigenlijk nergens bij betrokken, maar hebben er ook zeker geen nood aan.

Wat doet u in de buurt/omgeving? Bij welke regelmaat?

We doen niets in het dorp of omgeving.

Woont er familie of vrienden in het dorp/straat? Is er sprake van regelmatig sociaal contact?

Kan u beroep doen op wederzijdse diensten?

Er woont geen familie of kennissen in de buurt, maar met de buren hebben we regelmatig sociaal contact. We organiseren niets maar een babbel af en toe of elkaar eens helpen met klusjes dat gebeurt wel.

Ziet u uzelf ooit verhuizen? Met welke reden?

We zouden hier graag zo lang mogelijk blijven wonen. Ben gehecht aan het huis en mijn tuin. Ik wil graag buiten zitten in mijn veranda en in de tuin werken. Met een appartementje doe je me echt geen plezier. Met de wagen geraak ik toch overal en heb dus ook geen nood aan een woonst in de stad of plek met meer voorzieningen.

6.4 1e afgenomen interview gezin D

Gezinssamenstelling

Man en vrouw, gehuwd. Kinderen wonen op hun eigen.

Leeftijdscategorie

Rond de 70 jaar

Weekschema (met aanduidingen op kaartje)

Maandag	- <i>Winkelen in Hasselt (Carrefour)</i>
Dinsdag	<i>Vrije invulling</i>
Woensdag	<i>Vrije invulling</i>
Donderdag	<i>Vrije invulling</i>
Vrijdag	<i>Vrije invulling</i>
Zaterdag	<i>Vrije invulling</i>
Zondag	<i>Vrije invulling</i>

+/- Wekelijkse bestemmingen

Op bezoek bij de zoon, woont ook in Stokrooie (Beuzestraat). Af en toe op bezoek bij familie Contact met oude collega's om eens te gaan eten in het Krom Ven (lokaal restaurant). We zijn gepensioneerd dus gaan niet meer werken. Af en toe een koffietje gaan drinken.

Welke bestemmingen zijn het belangrijkste of worden regelmatig aangedaan?

We rijden nauwelijks 6000km per jaar met de wagen, we gaan maar zelden weg.

Ziet u uw patroon wijzigen in de toekomst?

Nee, waarschijnlijk voor zolang we nog gezond zijn leven we zo.

Gebruikt u het openbaar vervoer?

Heel weinig... naar Hasselt. We rijden gratis (senioren rijden gratis) maar als we binnenkort moeten betalen zouden we nooit meer het openbaar vervoer nemen.

Zijn er locaties die u te voet of per fiets aandoet?

Te voet naar voetverzorgster een paar huizen verderop in de straat. Met de fiets naar Bolderberg naar bakker en winkeltje.

Wordt er in de buurt/gemeenschap soms iets georganiseerd en bent u hierbij betrokken? Bij welke regelmaat?

Nee. Lang geleden kwamen we bij kennissen en familie in de buurt vaak samen en werd er al eens iets georganiseerd. Die tijd is al lang door, vele zijn verhuisd of dood. Bij onze zoon in de Beuzestraat wordt meer gedaan. Daar zijn ze meer in beweging, samenkomst bij de voetbal, jaarlijks een straatbarbecue die gesubsidieerd wordt door de gemeente.

Wat doet u in de buurt/omgeving? Bij welke regelmaat?

Onze zoon is daar actiever in, onlangs zette hij zich nog in met enkele mensen om op te komen voor het natuurgebied de Groene Delle in Stokrooie, er is immers sprake van uitbreiding van het industriegebied in Lummen. Het is bewonderenswaardig als je inzet voor de buurt maar het kost tijd en tegenwoordig is tijd een kostbaar begrip geworden. Wijzelf doen bijvoorbeeld niets in de buurt. In de nabijgelegen Kromvennestraat (nieuwe straat) waar jonge gezinnen wonen zijn ze actiever en wordt er vaker georganiseerd.

Woont er familie of vrienden in het dorp/straat? Is er sprake van regelmatig sociaal contact?
Kan u beroep doen op wederzijdse diensten?

Ik ben geboren en getogen in Stokrooie (man). Mijn zus en nicht wonen verderop in de straat. Mijn zoon woont aan andere zijde van het kanaal. Vrijwel gehele familie woonde in Stokrooie maar er zijn er al vele gestorven. De hele Oostzijde van de Schotelstraat was grond van de ouders, die hier 2 huizen verder woonde en mijn grootouders woonde wat verderop. De kinderen hebben ieder hun grond gekregen, nadien zijn de overige gronden verkocht aan nieuwe bewoners. Ouders hebben nog grond verkocht aan de staat om de brug over het Albertkanaal op te realiseren. Aan de zuidzijde van het kanaal woonden ook nog een nonkel van mij die in mijn jonge jaren er een café uitbaatte. Een andere nonkel had verderop een dancing.

Doordat we allen in hetzelfde dorp woonden hadden we dagelijks contact, veel mensen die familie of vrienden waren en iedereen kende iedereen. Groenten teelde iedereen zelf, een aantal dorpswinkeltjes verkochten de overige producten die men nodig had. Het dorp voorzag in alles en de sfeer was onvergelykbaar. Er woonden toen nauwelijks 500 mensen in Stokrooie. Nu zijn er velen bekenden dood en vele nieuwe inwoners waardoor die gemeenschap van vroeger verwaterd is.

Ziet u uzelf ooit verhuizen? Met welke reden?

Nee, we wonen hier graag en zolang het kan blijven we. Een grote woonst vergt wel veel werk, maar het houdt een mens op de been. In een kleine aangepaste woning zouden we ons vervelen

6.5 2e afgenomen interview gezin A

Gezinssamenstelling

Man en vrouw, samenwonend. Kinderen zijn het huis uit.

Leeftijdscategorie

Tussen de 50 en 60 jaar

Scenario 1: Vergrijzing

Ik heb naaste familie in mijn omgeving wonen. Momenteel heb ik een druk leven maar als ik op pensioen ben zou ik meer geneigd zijn om elkaar te helpen met klusjes en boodschappen delen. Vooral met familie is dat voor de hand liggend. Met de andere burens zou de hulp ook wederzijds en spontaan en vrijwillig moeten gebeuren. Indien niet iedereen hierin meegaat zal het systeem niet werken. Mensen zijn immers ook egoïstischer geworden en niets kan meer gratis.

Voor de voorzieningen heb ik mijn twijfels of deze een toekomst hebben. Voor een klein dorpje als Stokrooie vrees ik dat Hasselt hier niet zal investeren. Tegenwoordig is ook de mentaliteit en het respect weg. Het zeker moeilijker worden om in die situatie nog iets te kunnen realiseren, tenzij een lokale politiker in het gemeentebestuur een verschil kan maken. Een potentieel verkoop van de domeinen is ook mogelijk. Een nieuwe plaats van ontmoeting is niet vereist, er is immers nog het ontmoetingscentrum. De vraag is echter of er nog kans is op extra gemeenschappelijke activiteit. Alles is naar Hasselt gekeerd waardoor lokaal gebeuren aan het uitsterven is. Of de toekomst het tij terug kan keren is nog maar de vraag.

Doordat er geen gratis bussen meer zijn er minder mensen geneigd of in staat om nog naar Hasselt te gaan.

Scenario 2: Bevolkingsstagnatie/afname

Doordat mijn woning goed voorzien is kan ik perfect oud worden in eigen woning. Ik zou hier willen blijven maar die keuze maak je niet alleen. Een oudere vrouw verderop in de straat zit nu in een rusthuis omdat de kinderen beslist hebben dat het niet meer verantwoord is om ze alleen in eigen woning te laten wonen. Het oud worden in eigen woning gaat vaak gepaard met assistentie van kinderen of poetshulp en dergelijke.

Het kan me eigenlijk weinig schelen indien mijn buren verhuizen. In eigen woning zit ik rustig en word ik al weinig beïnvloed door mijn buren. Het alternatief van wonen in een krap appartementje in een drukke omgeving het laatste wat ik wil. Ik heb in mijn jongere jaren in een appartementje gewoond en ken de ervaring. Dan verkies ik zeker mijn huis in een rustige buurt met de ruimte van een tuintje rondom mij, ondanks bekenden uit mijn omgeving zouden verhuizen.

In plaats van te gaan werken in de steden kunnen er ook mensen lokaal in eigen dorp aan dienstverlening doen. Iemand van Stokrooie die komt helpen, boodschappen doen, nieuwe voorzieningen. Zo zie ik vele oudere mensen die in goedkope self-service restaurantjes hun dag doorbrengen om aan schappelijke prijs te eten, hun dag door te brengen en contact te hebben met anderen. Zoiets in een vergrijzend dorp zou het sociaal contact bevorderen, plaats bieden aan evenementen, ...

Scenario 3: Algemene bevolkingsgroei

Ik zou voor eigen familieleden plaats bieden. Voor vreemde mensen zou ik echter zeker geen woning delen of grond afstaan aan een extra woning. Heb echter geen problemen met extra woning in mijn buurt. Kangoeroewoningen of meergezinswoningen... Het is die mensen hun keuze om dat te doen.

Het betekent potentieel meer diversiteit in de buurt. Dat mag zeker niet overheersend worden want het stigma van "buitenlanders" blijft aanwezig voor de huidige inwoners. Aanpassen aan het gastland vind ik belangrijk. Helaas gebeurt dat niet altijd en dat vind ik erg. Hun levensstijl en cultuur botst soms en dan kan conflicten veroorzaken in een dorpje zoals Stokrooie. Bovendien is communicatie ook niet altijd zo evident.

Scenario 4: Verjonging

Ik sta positief tegenover de komst van vele jonge gezinnen rondom mij. Het klopt dat jongere mensen meer geneigd zijn tot sociaal contact, organisatie. Gemeenschappelijke activiteit zoals straatbarbecues komen voor, we zien het reeds een in jonge straat verderop. Momenteel missen we verantwoordelijkheid in de straat waardoor er weinig georganiseerd wordt. In het scenario van verjonging is de opportuniteit groter. Ik zou zeker contact zoeken en zelf meedoen. Er moet echter wederzijds respect blijven. Indien er regelmatig tot vroeg in de ochtend gefeest wordt kunnen er conflicten ontstaan.

6.6 2e afgenomen interview gezin B

Gezinssamenstelling

Man en vrouw, gehuwd. 1 zoon.

Leeftijdscategorie

Rond de 50 jaar

Scenario 1: Vergrijzing

Als we onze oude dagen doorbrengen in onze huidige woonst, net zoals onze burens, zie ik echter weinig verschil in ons patroon. We zouden niet extra contact met onze burens hebben dan gewoonlijk. We zouden de burens ook niet helpen met klusjes aangezien wijzelf het ook moeilijker zullen hebben. Iets collectief tussen de burens zie ik niet ontstaan, zeker niet op oudere leeftijd.

Zolang we nog mobiel zijn en niet afhankelijk moeten zijn van iemand is het geen probleem om ouder te worden in onze buurt.

Indien voorzieningen zoals het schooltje in het gedrang zouden komen, zou het interessant zijn dat deze plaats bieden aan een lokaal dienstencentrum. Men kan de ouderen in de buurt komen helpen bij klusjes, schoonmaak, boodschappen doen, ... Dit is toegankelijker en persoonlijker dan de reguliere thuishulp vanuit de stad (Hasselt).

Scenario 2: Bevolkingsstagnatie/afname

Aangezien wijzelf naar een appartementje in de stad (Hasselt) zouden verhuizen kunnen we ons moeilijk vereenzelvigen met dit scenario. We zien ons immers niet ouder worden in een dorp met weinig voorzieningen of beleving. In de stad is alles binnen handbereik en kunnen we meer bestemmingen te voet aandoen. De wagen kan plaatsmaken voor openbaar vervoer.

Wanneer er leegstand ontstaat in Stokrooie zal de beperkte horeca, winkeltjes en voorzieningen zeker in gedrang komen. Dit scenario is echter zeer onwaarschijnlijk aangezien de bouwgronden van een nabije recente verkavelingsuitbreiding in een mum van tijd verkocht waren.

Scenario 3: Algemene bevolkingsgroei

Ikzelf zou het niet zien zitten om samen te wonen met vreemden in een kangoeroewoning. Ik zou dit wél overwegen met onze zoon. Het leven wordt steeds duurder en het wordt steeds moeilijker. Door samen te wonen kunnen de kosten gedeeld worden en kunnen we geholpen indien we moeilijker te been zijn. Hulp in huis van bekenden is zeker interessant. Ook voor de jongere generatie is dit voordelig.

Door de verdichting zie ik onze straat echter drukker worden qua verkeer. Indien mogelijk zou ik de verkeerstroom beperken door enkel plaatselijk verkeer toe te laten. Er is momenteel nog veel doorgaand verkeer in onze straat.

Ik zie tevens geen spanningen ontstaan tussen jong en oud. Door de jongeren blijven de ouderen immers ook bezig en jong van geest. Rust roest zegt men. In dit scenario voorzie ik meer leven in de buurt en dat mag wel. Er is altijd ruimte voor een beetje privacy indien daar om gewenst wordt.

Met een bevolkingsgroei en groei aan diversiteit heb ik geen problemen zolang het beschaafde mensen zijn. Qua bevolkingsgroei in Stokrooie zou ik het pas een probleem vinden als de groei 50% of meer is. Dan voel ik me niet meer thuis en heeft de sfeer van weleer plaatsgemaakt voor een druk stedelijk gevoel. In dat geval zou ik ook in de stad kunnen wonen waar meer voorzieningen zijn.

Scenario 4: Verjonging

Wij zouden zeker deel uitmaken van de oudere gezinnen die vertrekken. Indien er vele jonge gezinnen naar Stokrooie komen terwijl de meeste oudere gezinnen vertrekken voorzie ik tevens spanningen. Ik zou me niet meer thuis voelen.

Voor Stokrooie zelf zou ik dit echter een goed scenario vinden. Zekerheid voor de plaatselijke voorzieningen, renovaties aan woningen, ...

6.7 2e afgenomen interview gezin C

Gezinssamenstelling

Man en vrouw, gehuwd.

Leeftijdscategorie

50 a 60 jaar

Scenario 1: Vergrijzing

Bestaande voorzieningen in Stokrooie kunnen gebruikt worden om aangepast te worden naar plaatsen van ontmoeting voor zowel ouderen en jongeren. Ouderen kunnen voor kinderopvang zorgen. Een hondenschool zou ook interessant zijn aangezien ikzelf 2 honden heb en zeker in de toekomst zou het fijn zijn om een plaats van ontmoeting te hebben in de nabijheid. Dat kan perfect ingericht worden op het bestaande voetbalveld zonder dat verdere investeringen vereist zijn. Een petanquebaan of andere voorzieningen voor de ouderen kunnen ook.

Lokale thuishulp is ook zeker interessant.

Als we zelf op pensioen zijn zou ik het zeker niet erg vinden om zelf anderen te helpen met diensten en klusjes. Samen krijg je immers meer gedaan.

Scenario 2: Bevolkingsstagnatie/afname

Ik zou het zeker jammer vinden als bekenden uit mijn buurt verhuizen. Ik wil hier immers graag blijven wonen zolang ik kan. Als ik geen mensen van mijn leeftijd rondom mij heb is het maar eenzaam.

Met de extra open ruimte zou het zeker interessant zijn voor volkstuintjes, parkjes en dergelijke. Weitjes voor pony's, geitjes, schaapjes te laten grazen zou ook fijn zijn. Er is in Stokrooie momenteel immers steeds minder plaats voor dieren. In dit scenario is er een betere verhouding tussen mens en dier. Een wederkeer naar het Stokrooie van weleer.

Scenario 3: Algemene bevolkingsgroei

Men kan een deel van hun grond/tuin opofferen voor een nieuwe woning voor een nieuw gezin. Als men ouder wordt, wordt het toch steeds moeilijker om alles te onderhouden en is het zeker interessant om wat tuin of woning op te geven voor een nieuw gezin.

Een kangoeroewoning of meergezinswoning zou ik overwegen mits ik het nieuwe gezin ken. Met schoonouders is het bijvoorbeeld goed mogelijk. Ikzelf heb mijn ma lang gehuisvest om haar te helpen met haar oude dagen. Ik heb er dus ervaring mee en zulke huisvesting zou ik zeker overwegen. Ik zou er ook geen probleem mee hebben moest deze evolutie zich plaatsvinden in de gehele straat. Enkel als er echt een verdubbeling zou plaatsvinden, hetzij iedere woning plots een meergezinswoning zou zijn, zou het wat veel en druk worden.

Indien men met 2 gezinnen zou samenwonen kunnen rekeningen gedeeld worden, maar dat zou ik enkel met mensen die ik goed ken overwegen. Met een nieuw gezin dat ik niet echt ken zou ik zoiets niet overwegen, dat kan voor problemen zorgen.

Scenario 4: Verjonging

Indien ik hier blijf wonen en de straat kent vele nieuwe jonge gezinnen, hangt het gevolg van uw mentaliteit af. Mensen die actief zijn en zich graag onder de jongere gezinnen voegen zullen dit zeker interessant vinden. Het houdt de mensen ook meer actief.

Er zijn echter ook oudere mensen die dat liever niet hebben. Die rust op prijs stellen en slecht overweg kunnen met de jongere generatie. Het hangt dus echt van de ingesteldheid van de mensen af om dit een goed scenario te vinden.

Wijzelf zouden het niet erg vinden moesten er vele nieuwe gezinnen komen. We zijn sociale mensen en zouden er zeker contact mee zoeken en meedoen. Ook voor wederzijdse diensten is het zeker interessant. Als je als oudere moeilijker te been bent en een nieuwe buur voelt zich geroepen om te helpen is dat positief.

Men zegt vaak tegen ouderen om een hondje te houden om bezig te zijn en leven in huis te halen. Bij het uitlaten van de hond kom je regelmatig buren tegen op straat voor een babbel. Met jonge gezinnen kan dit net zo goed.

Ik heb tevens geen problemen met meer diversiteit. De mensen die de woning van mijn ouders gekocht hebben zijn Koerden en dat waren vriendelijke mensen waarmee het contact vlot verliep. Als die mensen in mijn straat konden komen wonen dan zou ik daar tevens goed mee overweg kunnen.

6.8 2e afgenomen interview gezin D

Gezinssamenstelling

Man en vrouw, gehuwd. Kinderen wonen op hun eigen.

Leeftijdscategorie

Rond de 70 jaar

Scenario 1: Vergrijzing

We snappen dat bestaande voorzieningen in dit scenario in het gedrang komen. We zijn immers reeds bekend met de opdoeking van voetbalclub Spalbeek. Dit kan in Stokrooie dus ook kan gebeuren. De grond van het voetbalveld is van de stad en het stedelijke beleid kan dus doen wat ze willen met die grond. Hetzelfde zou kunnen gebeuren met het schooltje. Dat is een oud gebouw is waar renovaties nodig zijn. In plaats van te investeren zou men het schooltje gewoon sluiten waarbij kinderen naar de school van het nabije dorp verwezen worden. Het wordt maar een doods dorp als de weinige voorzieningen allemaal verdwijnen. We waren vroeger steeds met de lokale voetbal betrokken en beseffen diens waarde in een dorp en vinden dat deze voorzieningen moeten blijven. We zijn meer bezorgd over onze mobiliteit. Als het openbaar vervoer volledig gratis zou zijn zouden we er zeker gebruik van maken om mobiel te blijven.

Scenario 2: Bevolkingsstagnatie/afname

We kunnen ons inbeelden hoe een scenario waarbij bestaande bewoners vertrekken zou uitzien. We hebben reeds een aantal bekenden zien vertrekken in onze buurt. Wat doe je op een appartement? Wij blijven zeker in eigen woning wonen. Het leven is niet beter in een ouderenzorgcentrum of appartementje. We zouden er ons tevens vervelen. Hier kunnen we ons nog bezighouden en wat werken in de tuin. Het is voor ons een hobby, geen arbeid.

We hebben niet veel sociaal contact met onze burens en leven nogal op ons eigen dus het zou geen grote impact hebben op ons leven moeste er velen van hun vertrekken. Het zou uiteraard jammer zijn, maar we kunnen ze net tegenhouden indien het zou gebeuren.

Scenario 3: Algemene bevolkingsgroei

We zouden het zeker goed vinden dat de bestaande voorzieningen versterken door de nieuwe inwoners. Toekomst voor de voetbal en het schooltje in Stokrooie. Dan kom je elkaar nog eens tegen en het brengt leven in de buurt.

Het is logisch dat de open ruimte plaatsmaakt voor nieuwe woningen en woonwijken. Wij waren een van de eersten die in deze straat kwamen wonen dus zijn bekend met bevolkingsgroei in onze buurt. We zijn onverschillig over een drukker Stokrooie, als dat meer leven betekent vinden we dat goed. Het is logisch dat er tevens meer culturele diversiteit komt. Indien die mensen goede intenties hebben heb ik geen probleem met meer diversiteit in de buurt. Er zijn echter ook veel profiteurs en daar kan ik me slecht mee vinden.

Over meergezinswoningen zijn me minder enthousiast. Vreemden in ons huis vertrouwen we absoluut niet. Indien we een woning zouden delen met naaste familie of onze zoon zou ik dat niet erg vinden. Ik heb reeds gevraagd aan onze zoon die tevens in Stokrooie woont om het gras te komen maaien. We hebben wel bedenkingen over het vlot samenleven. Er kunnen strubbelingen komen betreffende kostendeling of het samenleven met een andere generatie. Wij appreciëren rust en die moeten we missen met een jongere generatie. We zitten dan niet meer op ons gemak.

Met jongere inwoners in de buurt zouden we geen problemen hebben, daar zijn we flexibel in.

Scenario 4: Verjonging

We hebben geen problemen met een jongere generatie in onze buurt. We zouden ons leven verderzetten zoals nu en laten hun hun gang gaan. We snappen dat er vele woningen gerenoveerd worden, dat is goed voor het milieu dus dat vinden we positief. We zouden echter geen contact zoeken met deze mensen, aangezien we vandaag ook al weinig belang hebben aan contact met onze bestaande burens.

7. Bibliografie

7.1 Literatuur & bronnen

- (2013). Opgeroepen op januari 9, 2016, van Woonbeleid Midden-Limburg: <http://www.woonbeleidmiddenlimburg.be/over-ons>
- (2015). Opgeroepen op janurai 21, 2016, van YBH Hout & Bouw: <http://www.ybh.be>
- Bevolking - Evolutie van het aantal geboorten in België sinds 1830-2012.* (2014, februari 27). Opgeroepen op april 29, 2015, van FOD Economie: http://statbel.fgov.be/nl/modules/publications/statistiques/bevolking/downloads/evolutie_van_het_aantal_geboorten_belgie.jsp
- Bevolking - Evolutie van het aantal geboorten in België sinds 1830-2012.* (2015, augustus 3). Opgehaald van FOD Economie: http://statbel.fgov.be/nl/modules/publications/statistiques/bevolking/downloads/evolutie_van_het_aantal_geboorten_belgie.jsp
- Bezettingskalender Ontmoetingscentrum.* (2015). Opgeroepen op 2015, van Stokrooie.be: <http://www.stokrooie.be/ontmoetingscentrum/zalen-vrij-bezet>
- Billion, D. (2015, augustus 10). Opgeroepen op augustus 10, 2015, van TV Limburg: <http://www.tvl.be/nieuws/ocmw-rusthuis-sint-truiden-te-duur-1-700-euro-per-maand-voor-gemiddeld-pensioen-van-1-200-euro-16721>
- Blauwe Boulevard.* (2015). Opgeroepen op januari 9, 2016, van Stadmeteenplan.be: http://www.stadmeteenplan.be/sites/default/files/styles/detail_image/public/detail/images/waterfront.jpg?itok=8PhCannl
- Braem, R. (1954). Opgeroepen op 08 16, 2015, van Debalansvanbraem.be: http://www.debalansvanbraem.be/braem_over_bouwen/de_taaie_woning
- Canfyn, F. (2015). Herdorpen als instrument. In *Over het nut van een dorpenbeleid, studiedag 28 april 2015*. Leuven: Plattelandsacademie Landelijke Gilden.
- De Decker, P. (2015). Vlaanderen vergrijst, het platteland ook. In *Over het nut van een dorpenbeleid, studiedag 28 april 2015*. Leuven: Plattelandsacademie Landelijke Gilden.
- De Vos, E. (2012). Hoe zouden we graag wonen? Woonvertogen in Vlaanderen tijdens de jaren zestig en zeventig. Leuven: Universitaire Pers Leuven.
- Eerste straatbarbecue groot succes.* (2012). Opgeroepen op januari 15, 2016, van Het Belang Van Limburg: <http://www.hbvl.be/cnt/eid149509/extern-eerste-sstraatbarbecue-groot-succes>
- Floré, F. (2010). *Lessen in goed wonen: woonvoorlichting in België 1945-1958*. Leuven: Universitaire Pers Leuven.
- Gijbels, T. (2015, april 6). Rijksregister stad Hasselt. Hasselt, Limburg, België.
- Groenboek - Vlaanderen in 2050: mensenmaat in een metropool?* (2012, mei 4).

- Opgeroepen op april 29, 2015, van www.beleidsplanruimte.be:
http://www2.vlaanderen.be/ruimtelijk/br2012/groenboek_beleidsplanruimte.pdf
- Jamers, J. (1978). *Sint-Amanduskerk*. Opgeroepen op oktober 2, 2015, van [Stokrooie.be](http://www.stokrooie.be):
<http://www.stokrooie.be/over-stokrooie/sint-amanduskerk/>
- Kanaalbrug (Stokrooie)*. (2004). Opgeroepen op december 3, 2015, van [Hasel.be](http://hasel.be):
<http://hasel.be/albertkanaalbrug-stokrooie>
- Knevels, K. (2016, januari 6). Visie Woonbeleid Midden-Limburg over de vergrijzing. (C. Truyers, Interviewer)
- Kromvennestraat*. (2015). Opgeroepen op november 23, 2015, van [Stokrooie.be](http://www.stokrooie.be):
<http://www.stokrooie.be/over-stokrooie/straatnamen/kromvennestraat/>
- Landbouw in Kuringen, Stokrooie en Schimpen*. (2015). Opgeroepen op december 21, 2015, van [Hasel.be](http://hasel.be): <http://hasel.be/landbouw-kuringen-stokrooie-en-schimpen>
- Leefkwaliteitsplan Hasselt 2030*. (2015, april 2). Opgeroepen op januari 9, 2015, van <http://woonbeleidmiddenlimburg.nuc-lin-web-07.brainlane.com/content/documents/Woonplan%20Hasselt%202030%20-%2004052015.pdf>
- Lhermitte, K. (2015). Pleidooi voor een dorpenbeleid. In *Over het nut van een dorpenbeleid, studiedag 28 april 2015*. Leuven: Plattelandsacademie Landelijke Gilden.
- Miermans, W. (2015). *De Belg en zijn Diesel*. Opgeroepen op oktober 12, 2015, van [De wereld van morgen](http://www.dewerldmorgen.be):
<http://www.dewerldmorgen.be/blog/karelmichiels/2015/09/28/de-belg-en-zijn-diesel>
- Netplannen De Lijn Limburg*. (2015). Opgeroepen op 11 30, 2015, van [De Lijn](https://www.delijn.be/nl/perronindeling/netplannen/netplannen-belbusgebieden-limburg.html):
<https://www.delijn.be/nl/perronindeling/netplannen/netplannen-belbusgebieden-limburg.html>
- Onderwijs in Stokrooie*. (2004). Opgehaald van [Hasel.be](http://hasel.be): <http://hasel.be/onderwijs-stokrooie>
- Onderzoek Verplaatsingsgedrag Vlaanderen: Analyse van de verplaatsingen*. (2013, september). Opgeroepen op augustus 3, 2015, van [Mobiël Vlaanderen](http://www.mobielvlaanderen.be/pdf/ovg45/ovg45-analyse-a1.pdf):
<http://www.mobielvlaanderen.be/pdf/ovg45/ovg45-analyse-a1.pdf>
- Over Stokrooie...* (2007). Opgeroepen op december 18, 2015, van [Stokrooie.be](http://www.stokrooie.be):
<http://www.stokrooie.be/over-stokrooie/>
- Regeerakkoord van de Vlaamse Regering 2014-2019*. (2014, juli 22). Opgeroepen op januari 9, 2016, van [Vlaanderen.be](https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/het-regeerakkoord-van-de-vlaamse-regering-2014-2019): <https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/het-regeerakkoord-van-de-vlaamse-regering-2014-2019>
- Resultaten van de bevolkingsprojecties: enkele blikvangers*. (2015). Opgeroepen op december 26, 2015, van [Studiedienst van de Vlaamse Regering](http://www4.vlaanderen.be/dar/svr/afbeeldingennieuwtjes/demografie/bijlagen/proj2014_bevolking_resultaten_150129.pdf):
http://www4.vlaanderen.be/dar/svr/afbeeldingennieuwtjes/demografie/bijlagen/proj2014_bevolking_resultaten_150129.pdf
- Sint-Amanduskerk*. (2014). Opgeroepen op oktober 24, 2015, van [Stokrooie.be](http://www.stokrooie.be):

- <http://www.stokrooie.be/over-stokrooie/sint-amanduskerk/>
- Snoeks, M. (2014). *Slottraining jeugd bij Stokrooie vv*. Opgeroepen op april 23, 2015, van Stokrooie.be: <http://www.stokrooie.be/verenigingen-stokrooie/voetbal/>
- Stokrooie. (2007). Opgeroepen op oktober 24, 2015, van Hasel.be: <http://hasel.be/stokrooie>
- Structuur van de bevolking volgens leeftijd en geslacht: leeftijdspiramide*. (2015). Opgeroepen op augustus 5, 2015, van FOD Economie: <http://statbel.fgov.be/nl/statistieken/cijfers/bevolking/structuur/leeftijdgeslacht/piramide/>
- Structuur van de bevolking volgens woonplaats FOD Economie*. (2015). Opgeroepen op november 02, 2015, van FOD Economie: <http://economie.fgov.be/nl/statistieken/cijfers/bevolking/structuur/woonplaats/>
- T Goed Leven*. (2015). Opgeroepen op 2015, van <http://www.tgoedleven.be>
- Theunis, K. (2006). Opgeroepen op augustus 16, 2015, van [Debalansvanbraem.be](http://www.debalansvanbraem.be): http://www.debalansvanbraem.be/braem_over_bouwen/de_taaie_woning
- Thissen, F. (2007, september 22). *Van autonoom dorp naar woondorp*. Opgeroepen op april 29, 2015, van <https://www.google.be/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEWj47qKPtejKAhUGZg8KHd0UCK0QFggghMAA&url=http%3A%2F%2Fthissen.net%2Ffrural%2FNoord-Holland%2FVan%2520autonoom%2520dorp%2520naar%2520woondorp.pdf&usg=AFQjCNE8UGNPIxT1ooqk4P1ZACSF5Xe2A&sig2=EpLa67efP3v1jyz4e-o5gQ&bvm=bv.113370389,d.ZWU>
- Thissen, F. (2009, november 19). *Leefbaarheid en vitaliteit van dorpen*. Opgeroepen op september 12, 2015, van [Thissen.net](http://www.thissen.net): https://www.google.be/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwipyOKXnejKAhWC1xoKHbysAlQQFggjMAE&url=http%3A%2F%2Fwww.thissen.net%2Ffrural%2FGroeneHart%2FLeefbaarheid%2520en%2520Vitaliteit%2520van%2520dorpen%2520Mythes%2520en%2520uitdagingen.doc&usg=AFQjCNETDncPsvLxL-J7t36k0Y9TxnT1Q&sig2=DPtk_SIIQOnrMQEcR-faaA&bvm=bv.113370389,d.d2s
- Van De Wijer, M. (2016, januari 7). Over de toekomstscenario's van een woondorp. (C. Truyers, Interviewer) Diepenbeek, Limburg, België.
- Van Der Kelen, E. (2015). Dorpen als ondernemers: dreigt de scheiding of niet? In *Over het nut van een dorpenbeleid, studiedag 28 april 2015*. Leuven: Plattelandsacademie Landelijke Gilde.
- Vandeurzen, J. (2014). *Beleidsnota 2014-2019. Welzijn, Volksgezondheid en Gezin*. Opgeroepen op oktober 12, 2015, van [Vlaanderen.be](http://www.vlaanderen.be): <https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/beleidsnota-2014-2019-welzijn-volksgezondheid-en-gezin>
- Vanthsche, P. (2015). Inleiding. In *Over het nut van een dorpenbeleid, studiedag 28 april*

2015. Leuven: Plattelandsacademie Landelijke Gilden.

Verbakel, W. (2015). *Over het nut van een dorpenbeleid, studiedag 28 april 2015*. Leuven: Plattelandsacademie Landelijke Gilden.

Vos, P. (2015, april 27). Bouwaanvragen Stokrooie. Hasselt, Limburg, België.

Woonplan Hasselt 2030. (2015). Opgeroepen op oktober 12, 2015, van Woonbeleid Midden Limburg: <http://woonbeleidmiddenlimburg.nuc-lin-web-07.brainlane.com/content/documents/Woonplan%20Hasselt%202030%20-%2004052015.pdf>

7.2 Afbeeldingen & figuren

- AFBEELDING 1** COVER: GIS STOKROOIE (GROOTSCHALIG REFERENTIE BESTAND VLAANDEREN, AGIV, 2015)
- AFBEELDING 2** AANTAL GEBOORTES BELGIË 1900-2012 (EIGEN FIGUUR, OPGESTELD A.H.V. GEGEVENS UIT BEVOLKING - EVOLUTIE VAN HET AANTAL GEBOORTEN IN BELGIË SINDS 1830-2012, 2014)
- AFBEELDING 3** LEEFTIJDSPIRAMIDE VLAAMS GEWEST 2013 (STRUCTUUR VAN DE BEVOLKING VOLGENS LEEFTIJD EN GESLACHT: LEEFTIJDSPIRAMIDE, 2015)
- AFBEELDING 4** AANDEEL 65-PLUSSERS, 2014 (RESULTATEN VAN DE BEVOLKINGSPROJECTIES: ENKELE BLIKVANGERS, 2015)
- AFBEELDING 5** AANDEEL 65-PLUSSERS, 2024 (RESULTATEN VAN DE BEVOLKINGSPROJECTIES: ENKELE BLIKVANGERS, 2015)
- AFBEELDING 6** PROCENTUELE VERANDERING IN DE 65-PLUSSERS, 2014-2024 (RESULTATEN VAN DE BEVOLKINGSPROJECTIES: ENKELE BLIKVANGERS, 2015)
- AFBEELDING 7** AREA OPERANDI VAN DE BELG (EIGEN FIGUUR, 2015)
- AFBEELDING 8** "DE HISTORISCH VERANKERDE KLEINSCHALIGHEID ONDERSCHIEDT VLAANDEREN VAN ANDERE REGIO'S" (GROENBOEK, PG.30, 2012)
- AFBEELDING 9** STOKROOIE IN DE GEMEENTE HASSELT (WOONPLAN HASSELT 2030, 2015)
- AFBEELDING 10** STOKROOIE IN DE REGIO (EIGEN FIGUUR, 2015)
- AFBEELDING 11** ABDIJ VAN HERCKENRODE (EIGEN BEELDARCHIEF, 2009)
- AFBEELDING 12** STOKROOIE OMTRENT 1920 (PATRICK HOUBEN, 2015)
- AFBEELDING 13** SINT-AMANDUSKERK, STOKROOIE, OMTRENT 1930 (SINT-AMANDUSKERK, 2014)
- AFBEELDING 14** PASTORIJ EN SINT-AMANDUSKERK, STOKROOIE (EIGEN BEELDARCHIEF, 2015)
- AFBEELDING 15** DE OUDE PAROCHIESCHOOL, STOKROOIE (EIGEN BEELDARCHIEF, 2015)
- AFBEELDING 16** BASISCHOOL, STOKROOIE (EIGEN BEELDARCHIEF, 2015)
- AFBEELDING 17** KLEUTERSCHOOLTJE, STOKROOIE (EIGEN BEELDARCHIEF, 2015)
- AFBEELDING 18** ONTMOETINGSCENTRUM STOKRODE, STOKROOIE (EIGEN BEELDARCHIEF, 2015)
- AFBEELDING 19** DORPSBAKKER, STOKROOIE (EIGEN BEELDARCHIEF, 2015)
- AFBEELDING 20** DELICATESSENZAAK, STOKROOIE (EIGEN BEELDARCHIEF, 2015)
- AFBEELDING 21** VOORMALIGE BAKKERIJ, STOKROOIE (EIGEN BEELDARCHIEF, 2015)
- AFBEELDING 22** VOORMALIGE SLAGERIJ, STOKROOIE (EIGEN BEELDARCHIEF, 2015)
- AFBEELDING 23** VOORMALIGE BUURTWINKELS, STOKROOIE (EIGEN BEELDARCHIEF, 2015)
- AFBEELDING 24** KINDERDAGVERBLIJF, STOKROOIE (EIGEN BEELDARCHIEF, 2015)
- AFBEELDING 25** APOTHEEK, STOKROOIE (EIGEN BEELDARCHIEF, 2015)
- AFBEELDING 26** FIETSENWINKEL, STOKROOIE (EIGEN BEELDARCHIEF, 2015)
- AFBEELDING 27** BOUWMATERIALENZAAK, STOKROOIE (EIGEN BEELDARCHIEF, 2015)

- AFBEELDING 28** GRONDWERKER, STOKROOIE (EIGEN BEELDARCHIEF, 2015)
- AFBEELDING 29** CAFÉ ONDER DE KERK, STOKROOIE (EIGEN BEELDARCHIEF, 2015)
- AFBEELDING 30** BESTAANDE NATUURLIJKE STRUCTUUR, STOKROOIE EN OMGEVING
(RUIMTELIJK STRUCTUURPLAN HASSELT, 2009)
- AFBEELDING 31** GROENE DELLE (EIGEN BEELDARCHIEF, 2015)
- AFBEELDING 32** KOLBERG & WIJERS (EIGEN BEELDARCHIEF, 2015)
- AFBEELDING 33** DOMEIN HERKENRODE (EIGEN BEELDARCHIEF, 2015)
- AFBEELDING 34** DE DEMER, STOKROOIE (EIGEN BEELDARCHIEF, 2015)
- AFBEELDING 35** BRUG OVER HET ALBERTKANAAL, STOKROOIE (EIGEN BEELDARCHIEF, 2014)
- AFBEELDING 36** KAART VAN STOKROOIE, JAREN 30, MET VERBREDINGSWERKEN
ALBERTKANAAL EN AANLEGPLAN NIEUWE BRUG (PATRICK HOUBEN, 2015)
- AFBEELDING 37** STADSBUS AAN DE SINT-AMANDUSKERK TE STOKROOIE (EIGEN
BEELDARCHIEF, 2015)
- AFBEELDING 38** NETPLAN DE LIJN HASSELT, STOKROOIE (NETPLANNEN DE LIJN
LIMBURG, 2015)
- AFBEELDING 39** GRAFIEK VAN AANTAL UITGEREIKTE BOUWVERGUNNINGEN VOOR
NIEUWBOUW WONING, PER JAAR, IN STOKROOIE (EIGEN FIGUUR A.H.V. GEGEVENS
VERSCHAFT DOOR DIENST BEVOLKING STAD HASSELT, 2015)
- AFBEELDING 40** KROMVENNENSTRAAT, STOKROOIE (EIGEN BEELDARCHIEF, 2015)
- AFBEELDING 41** GRAFIEK VAN AANTAL UITGEREIKTE BOUWVERGUNNINGEN VOOR
VERBOUWINGEN VAN EEN EENGEZINSWONING, AANGEVRAAGD DOOR EEN NIEUWE
INWONER, PER JAAR, IN STOKROOIE (EIGEN FIGUUR A.H.V. GEGEVENS VERSCHAFT
DOOR DIENST BEVOLKING STAD HASSELT, 2015)
- AFBEELDING 42** BEBOUWDE OPPERVLAKTE IN 1970, STOKROOIE (EIGEN BEWERKING
A.H.V. GIS HASSELT, 2015)
- AFBEELDING 43** AANGROEI BEBOUWDE OPPERVLAKTE IN PERIODE 1970-1980,
STOKROOIE (EIGEN BEWERKING A.H.V. GIS HASSELT, 2015)
- AFBEELDING 44** BEBOUWDE OPPERVLAKTE IN 1980, STOKROOIE (EIGEN BEWERKING
A.H.V. GIS HASSELT, 2015)
- AFBEELDING 45** AANGROEI BEBOUWDE OPPERVLAKTE IN PERIODE 1980-2000,
STOKROOIE (EIGEN BEWERKING A.H.V. GIS HASSELT, 2015)
- AFBEELDING 46** BEBOUWDE OPPERVLAKTE IN 2000, STOKROOIE (EIGEN BEWERKING
A.H.V. GIS HASSELT, 2015)
- AFBEELDING 47** AANGROEI BEBOUWDE OPPERVLAKTE IN PERIODE 2000-2010,
STOKROOIE (EIGEN BEWERKING A.H.V. GIS HASSELT, 2015)
- AFBEELDING 48** VERPLAATSINGSGEDRAG VANUIT STOKROOIE (EIGEN BEWERKING A.H.V.
MAP NGI, 2015)
- AFBEELDING 49** HOOFDVERVOERSWIJZE VLAMING (ONDERZOEK
VERPLAATSINGSGEDRAG VLAANDEREN: ANALYSE VAN DE VERPLAATSINGEN, 2013)

- AFBEELDING 50** HOOFDVERVOERSWIJZE PER MOTIEF, IN VLAANDEREN (ONDERZOEK
VERPLAATSINGSGEDRAG VLAANDEREN: ANALYSE VAN DE VERPLAATSINGEN, 2013)
- AFBEELDING 51** SLOTTRAINING JEUGD BIJ STOKROOIE VV (SNOEKS, 2014)
- AFBEELDING 52** 4 VERSCHILLENDE SCENARIO'S (EIGEN FIGUUR, 2015)
- AFBEELDING 53** IS EEN RUSTHUIS NOG TE BETALEN? WAT IS HET ALTERNATIEF?
(BILLION, 2015)
- AFBEELDING 54** ONTWIKKELING BLAUWE BOULEVARD, HASSELT CENTRUM (BLAUWE
BOULEVARD, 2015)
- AFBEELDING 55** HET VERKAVELINGSWONEN UIT DE MODE? (EIGEN BEELD, 2015)
- AFBEELDING 56** VERDICHTING OP EIGEN INITIATIEF, STOKROOIE (EIGEN BEELDARCHIEF,
2015)
- AFBEELDING 57** VAN VERKAVELINGSWONING NAAR KANGOEROEWONING (YBH HOUT &
BOUW, 2015)
- AFBEELDING 58** SLOTTRAINING JEUGD BIJ STOKROOIE VV (SNOEKS, 2014)
- AFBEELDING 59** STRAATBARBEQUE (EERSTE STRAATBARBEQUE GROOT SUCCES, 2012)

